

ОПШТИНСКЕ НОВИНЕ

СЛУЖБЕНИ ОРГАН ОПШТИНЕ ГРАДА БЕОГРАДА

Илази двапут месечно	Београд, 1. марта 1930.	Год. XLVIII — Број 4 и 5
Годишња претплата 150.— дин. На пола године . . . 80.— дин. На три месеца . . . 45.— дин.	Уредник: Слободан Ж. Видаковић референт за штампу О. Г. Б.	Претплату слати уопштом администрацији: Таксени Одсек О. Г. Б. Југовићева улица број 1.

Година плодног рада

18. фебруара ове године навршава се равно година дана од како је нова Општинска Управа примила дужност, после Указа Њ. В. Краља од 14. фебруара исте године.

У службеном делу*) овог броја „Општинских Новина“ налази се извештај о раду Општинске Управе у овом значајном периоду времена, а у наредним бројевима биће објављени и детаљни извештаји појединих одељења и одсека. Но независно од тих извештаја нека је допуштено да у оквиру овог краћег уводника учинимо још неке опште напомене о консолидацији прилика у Општини Београдској у колико је то спроведено за ово време напорног рада.

Примајући нову дужност чланови Суда били су потпуно свесни и одговорности коју на себе примају с обзиром на затечену несрећеност прилика у Општини, као и на сам замашај послова који се у истини изједначају са пословима појединих државних ресурса. Исто тако нико није живео у заблуди да ће се одмах у првим данима моћи да осете последице свих промена које су настале у вези новог стања.

*) Види: „Службени део“ (страница 241) извештаја о годишњем раду у општини београдској од 18. фебруара 1929. до 18. фебруара 1930.

Али оне су се осетиле и то још у првим месецима делатности нове Управе.

Данас, после годину дана рада, о њима се може говорити са више гордости и поуздања, а тако исто и са јачом вером у бољитак целокупне општинске службе, чију разлику од свих претходних не треба нарочито истицати. Веома је важна околност да је Управа, за разлику од раније, несравњено мања, а тако исто и број персонала, што ће се нарочито осетити у наредним данима, када се у вези пријема новог буџета буде у потпуности применио нови општински Статут, који предвиђа другу и свакако далеко бољу организацију службе. На једној страни немање новог буџета, на другој пак сама околност зиме као и многи други моменти, чија се важност не може потцењивати, све је то онемогућило спровођење персоналне реформе у размерама и према пројекту који је Општинска Управа израдила.

Али ће се то учинити у току наредних дана, независно од реорганизације већ спроведене на бази знатно мањег броја општинских службеника, чије су се квалификације иначе осетно побољшавале.

Чување континуитета текућих послова уз стално и систематско вршење нових рефорама — чини смисао делатности Општинског Суда у овом периоду од једне године дана.

Поред побољшања администрације и свих послова који су са њом у тесној вези, општински извештај садржи и читав низ конкретних примера препорука на свима пољима јавног комуналног старања.

Стабилизација општинских финансија успех је на који Суд може бити горд, а тако исто и сви остали успеси од којих треба споменути срећно решено питање набавака великих размера на име репарација, затим релативно знатно извођење модерне калдрме, које ће се у овој години наставити далеко већим темпом, као и читав низ других послова.

Нарочито настојање било је у правцу правилног убирања општинских прихода, које је занемаривано у јачој мери. А тако исто циљ Општинске Управе био је да ликвидира што више летећих дугова, и да у опште финансијски оспособи Општину за кредит и поверење самих грађана и установа.

Под тешким околностима, под којима се обављају ови послови, Општински Суд може бити потпуно задовољан постигнутим резултатима, у вези чега гаји и непоколебљиву веру да ће рад у овој години уродити још већим плодом.

Оно што је истакнуто у почетку рада нове Управе, да је тежња стварања напредне и радне Општине, све се више остварује. А сваки непристрасни посматрач прилика у Општини мора признати да је за ово кратко време учињен напредак на свима линијама. Чак и ово општинско гласило које се

овако успешно и потпуно преуређено данас издржава из сопствених прихода и без икаквих нарочитих буџетских оптерећења по општинску касу, показује не мање да је Општина Београдска данас прожета једним новим духом рада и система, који су залога за даље успехе у свима правцима многоструке комуналне делатности.

Настављајући рад с оваквим жељама и тежњама, Општинска Управа нада се да ће у овој наредној години не само забележити далеко веће успехе, него да ће се тада моћи правилније и непристрасније да оцени значај свега онога што је урађено у прошлој години, а што тек постепено могу да увиде они који нису проникли у суштину ових односа.

Општинска Управа значи са пуно вере и поуздања наставља акцију, при чему не пропушта прилику а да нарочито не нагласи да за стабилизацију прилика у Београдској Општини, као и сређивање односа у опште, пре и изнад свега дугује историском преокрету који је наступио после познатог манифеста нашег Узвишеног Краља од 6. јануара 1929. године.

При крају желимо подвући да је Општински Суд у почетку свога рада одбио да износи детаљисан програм онога што намерава учинити у будућности. Није случајно да је тако поступљено. Требало је пре свега испитати затечено стање и прилике у опште у којима се налази Општина Београдска, видети све тешкоће, уочити све потребе да би могао да успостави програм који не би био само израз априористичког схватања комуналних проблема и потреба, него тако исто и израз стварних односа снага. Општинска Управа имала је у почетку јасан програм и одређене циљеве, али није

могла пасти у утопију игнорисања свега онога што стварно постоји, а нарочито тешку финансијску кризу, у којој је затекла Општину, примајући ову тешку и деликатну дужност. Све што је урађено за ово кратко време и што ће се урадити у будуће — одаје изразито програмски рад без нарочитог теоритисања, коме није ни места, ни могућности у овом периоду несумњиве и свестране радљивости.

Општинска Управа и на почетку друге године рада устручава се од изношења програма у свима детаљима, али ће зато наставити најинтензивније не само да реализује започете послове у тако великим размерама, него ће се старати да у истој мери увуче у област комуналног старања и многе друге иницијативе, које ће одвести напредку наше престонице.

Важно је да се на привредно унапређење Београда посвети нарочита пажња, како би Београд остао и даље привредни центар и варош најјачег економског и културног полета. Ван сваке је дискусије да уређена Општина треба да предходи уређењу других односа, и ми верујемо да ће се то у потпуности остварити у току ове го-

дине. У колико се више буду завршавали радови већих размера, као што је калдрмисање улица, подизање школа и других јавних установа, у толико ће се и у сразмери свршавања тих послова моћи да спроводи растерећење Београђана, тако да исто једнога дана сведе на најмању меру оптерећења.

Неоспорна је чињеница да у овом прелазном периоду стварања наша генерација има да издржи највеће ударе и да поднесе највеће жртве. У толико више, јер се Београд развија брзином која је диктована како његовим унутрашњим потребама, тако исто и обзирима према целој нацији, па и самом иностранству. Није лако, а то су запазили и сви странци, да се од примитивног Београда створи једна модерна варош. Отуда на нашу генерацију пада не само терет, него и пуно части за дела која оспособљавају најшири развитак Београда као престонице Југославије.

Руковођена тим обзирима и заданута духом радљивости, Општинска Управа наставиће несметано своју активност, убеђена да ће њен рад наићи на свестрано разумевање и пуну помоћ Београђана.

Влада К. Петровић,
управник Завода глуво-неме деце.

Социјалне установе града Прага

Од неколико општина које су сачињавале град Праг, одмах по ослобођењу, законом од 6 фебруара 1920 год., придодате су Прагу 37 суседних општина, те он тако данас заузима простор од 172 кв. км.; док је раније био састављен од 8 квартова са површином од 21 кв. км. и 250.000 становника. Сада Праг има око $\frac{3}{4}$ милиона становника са 19 квартова. Пређашње општине развијале су се саввим засебно а насељене разним слојевима, економски слабијим, нису могле да извршују специјалне задатке, које су им наметале законске одредбе. У тим пређашњим општинама није било ни угледних социјалних установа или ако их је и било нису биле на висини свога задатка. Нова Чехословачка република, одмах по свом постанку, прионула је на посао те је израдила из дотадање социјално законодавство допунила одредбама које су ствар кренуле на боље. Стало се одмах на гледиште да је општина дужна старати се о својим грађанима, пружати им помоћ у многим случајевима као и у болести. И о деци је дужна општина да се стара како о њиховом здрављу, тако и о њиховом васпитању.

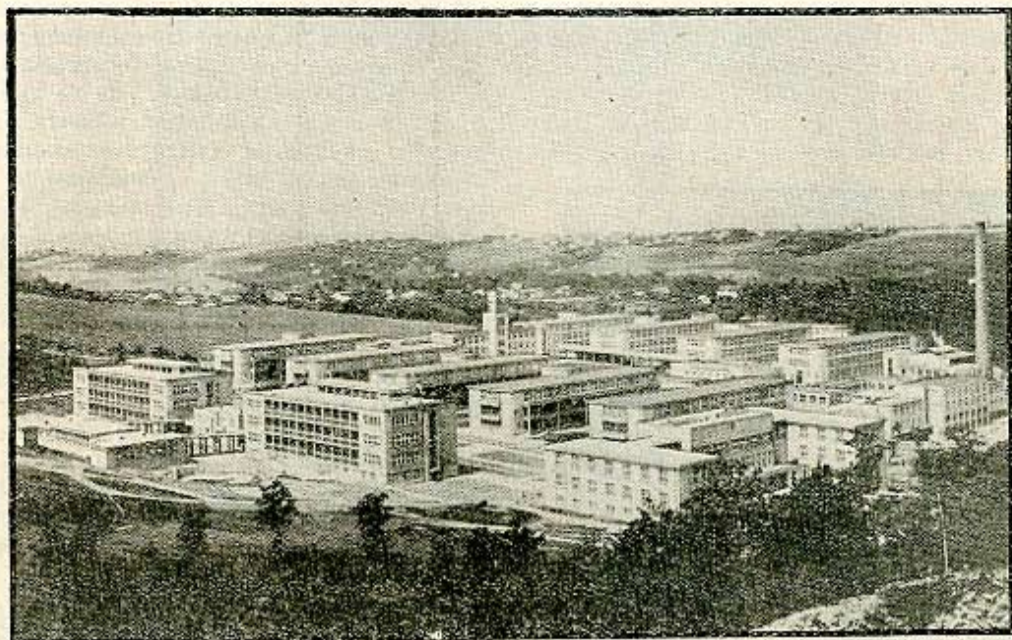
У тако једној великој општини јављале су се и велике потребе за помагање сиромашних и невољних. Ма колико да је држава помагала, морала је и општина створити све услове за збрињавање свију слојева грађана. Још пре ратова у Прагу се осећао недостатак Завода за збрињавање деце и одраслих. Морало се радити да се све то доведе у ред и да се да потребна потпора свима онима који је требају и који је очекују. Радило се предано и успех је био несумњив. Општина Великог Прага извела је један систем у давању помоћи и социјалног старања а тако исто и систематски и свестрано је развила старање и бригу за све своје сиромашне грађане. Она је одмах из темеља реорганизовала социјални рад и социјално здравствено старање; поред тога је опроведен нов систем старања за оне који су по заводима. Одмах треба напоменути да се општина прашка стара о овим

установама, па их и издржава: децја јасла, забавишта, материнске школе и обданишта, исхранује школску децу и даје им здраво млеко, издржава децја игралишта и шаље децу о распусту на летовалишта, даје деци школски прибор, пружа помоћ за васпитање исте, збрињава напуштениу децу, издржава завод за морално посрнулу децу, издржава заводе за сироту децу, домове за шегрте и морално слабе дечаке, девојнице и подмладак, издржава и потпомаже разне саветодавне институције (за мајке, одојчад, избор занимања, против туберкулозе и т. д.), издржава зубне амбуланте, децја опоравилишта, заводе за оболеле и школе у природи, смешта децу по болницама, санаторијумима, шаље на мора на лечење и смешта их по различитим социјално-васпитним институцијама, издржава посредништва рада и домове за служавке, отвара зими по појединачним квартовима грејалишта, пружа прилике за рад особама непотпуно способним на рад према нарочитим групама, подигла је и издржава пренојшта, саградила много хигијенских станова, даје сиромашним грађанима потпоре, лечење, смештава их по стручним здравственим институцијама, управља многим завештањима и т. д. и т. д.

Поред Једличкових и Карлових завода Праг данас има још неколико институција које с успехом врше свој посао. Али је општина прашка дошла на идеју да сав рад изију тих завода концентрише, да смањи режију а повећа број оних који очекују потпору. Видећи да за нови број невољника, којих је сваким даном све више, треба подизати још неколико малих завода са по 100 постеља, општина прашка, после доста одлучивања, дошла је на идеју да подигне у Прагу један велики завод за смештај већег броја оних којима помоћ треба а на тај начин да мале заводе полако ликвидира. Тако је постала идеја да се у близини Прага, на Крчу, подигну зграде за социјалне установе града Прага. Иницијатор овога посла био је Д-р Петар

Зенкл, један врло агилан и у питањима социјалним врло верзиран човек. Било је доста мука док се овај предлог уваженог г. Зенкла усвојио, јер је општина требала да се ангажује доста великом сумом новца. Ипак је победио разлог и потреба тако велике оп-

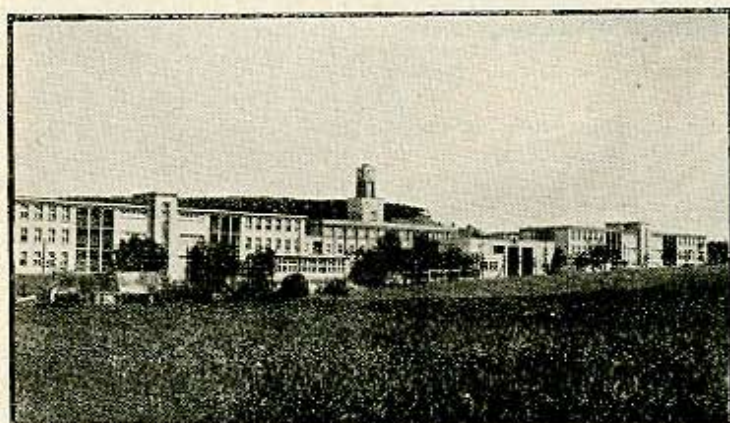
Масарикови домови заузимају простор од 191.150 кв. м. а за доцнији њихов развој резервисано је још 116.448 кв. м. Под зградама је 28.842 кв. м. За грађење и уређење ових домова предвиђено је 105 милиона чех. круна. Сума замашна, али никад велика кад

Општи изглед Масарикових домова.

штине. И општински одбор места Прага на седници својој од 12 априла 1926 г. донео је једногласну одлуку да се на Крчу подигну социјални заводи града Прага. И за врло кратко време све је било савршено. А о прослави десетогодишњице постанка Чехословачке Ре-

се ради о збрињавању оних који помоћи требају; сума која показује високу свест грађанске општине за социјално слабије и један редак гест коме сличног нема. Помоћи слабом, подићи веру оном који је у добро сумњао, однеговати оне који су били на ивици пропасти,

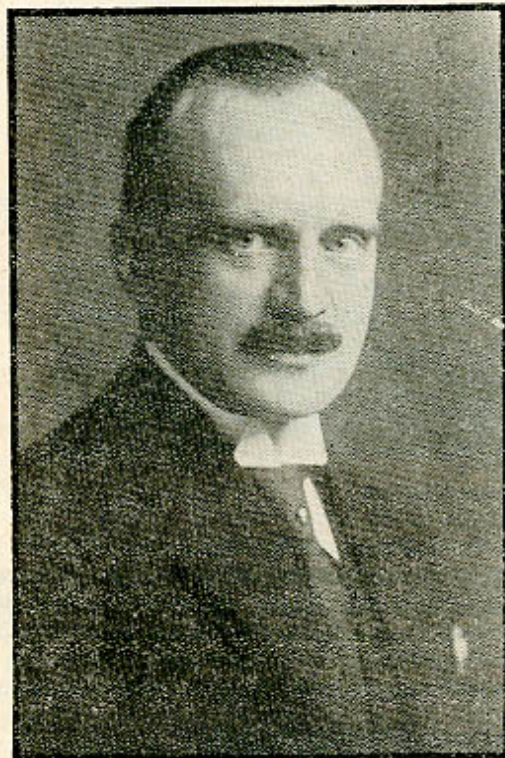

Поглед на навилјоне социјалних установа града Прага.

публике ови заводи су названи „Масарикови домови“, као израз захвалности грађанске општине и грађанства према своме великом учитељу и ослободиоцу чехословачког народа, првоме Претседнику Републике Т. Г. Масарику.

осигурати старост онима који су се потуцали од немила до недрага, отшкринути завесу духовног светлила и оној деци према којој је природа, из буди којих разлога, била маћеха, — значи вршити један посао који представља највећи степен хуманости. И општина

прашка, збиља, није могла створити ништа тако достојно захвалности о десетогодишњаци стварања Чехословачке Републике, но што су ови Домови. Покретачу и главном раднику овога посла г. Д-р Петру Зенклу служи на част рад који је завршен; његово име за вечита времена биће везано са овом установом, којој је он сада председник и за човека нема веће среће и задовољства него кад види да његова идеја триумфује, да је остварена у целости и до детаља. Општини прашкој служи на славу и хвалу ово дело, коме се сваки

Д-р Петар Зенкл, председник одбора за соц. старање.

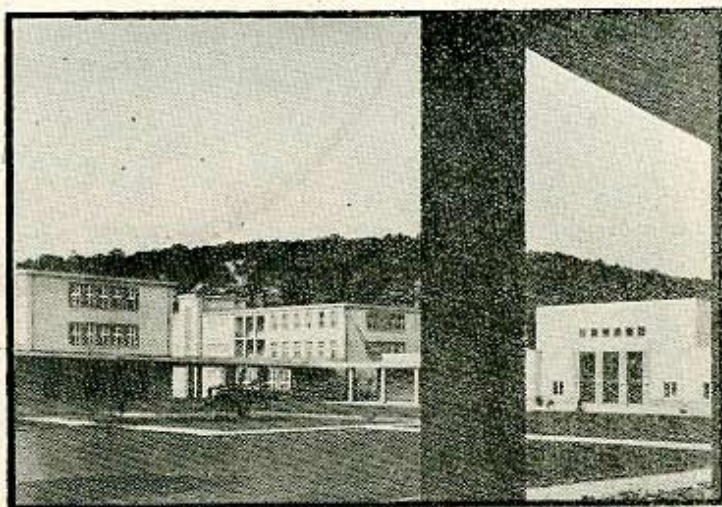
посетилац диви и камо одлазе многи са свију страна да виде и упознају дело велике хуманости и прецизног поимања дужности према слабијима. И подижући ове домове иницијатори њихови ставили су као основни луксуз: **чистоту, ваздух, мир и светлост.** Кад човек разгледа то монументално дело мора се дивити како је цео посао прецизно стилизован и како је све до ситница предвиђено и извршено. Масарикови домови имају 23 павиљона и то: 5 павиљона за сиромаше са по 200 постеља свега 1000; 1 павиљон за остареле супруге са 200 постеља; 4 павиљона за болесне старе по 200 постеља, свега 800; 1 павиљон за децу душевно и телесно болесну стару од 3—20 година 150 постеља; 1 павиљон за помоћну школу са две учионице, две радионице и гимн. салом; један павиљон за канцеларије и станове учитеља; 1 павиљон „лечилиште“ за децу од рођења па до 6 година 100 постеља; 1 павиљон „опоравилиште“ за

младеж школског доба од 1—14 година 200 постеља; 1 павиљон административни; 1 економска зграда са кухињом у којој је могуће приправити храну за 2600 особа, перионица, месарица, ложioniца и пекара; 1 павиљон где су: котло за топлу воду, централно грејање топлотом водом и паром; 1 павиљон са позоришном салом за приређивање позоришних представа, концерата, биоскопа, за предавања и забавне игре, где се прослављају знаменити дани народног живота. У том павиљону је такође смештена књижница, читаоница, берберица, дуванџица и кантина; 1 велика капија са гаражом; 1 капела за мртвце и просектура; 1 трансформаторска станица и 1 стражара са великом вагом.

У завод — домове — се примају грађани општине прашке без разлике на веру и народност а за дом старца и старица примају се људи од 65 година а жене од 60. У лечилиште иду они који су комисијски оглашени да не могу привређивати у самосталном животу а потребно им је стално лечење и негавање. Сиромашни не плаћају а имућнима одређује плаћање издржавајућа комисија. У деце заводе примају се деца социјално слаба, слаба здравља, напуштена, телесно и душевно болесна — неизлечива. Децјим заводима који имају своју педагошку управу лети се припаја летња школа у природи. Децји заводи имају поред великих базена и широко игралиште које је ту у великом парку. На све стране у домовима и око њих видите цвеће и траву, да је право задовољство ту боравити. Унутрашње уређење одељења је непрекорно. Сваки штићеник (питомац) има своју постељу, ноћни сто, столицу, орман за одело, обућу и рубље, потребно рубље, одело и обућу. За потребно обезбеђење и осигурање сваки (старац или старица) добија још по 10 круна месечно. За умивање потребе свако има мали орманчић са чешљем, сапуном, чашом, четком за зубе, за руке и за купање. Једанпут недељно обавезно је купање за свакога у Домовима. По павиљонима могу ходати само у папучама. На сваком спрату су одељења за одмор, тераса и кухиње за чај. За уређење Масарикових домова стара се један управник и његов помоћник. Сва администрација је у његовим рукама и све иде тачно као на сат. Он се стара и одговара за правилно функционисање целе економије домова а педагошки управник одговара за васпитање деце и њихову обуку. У целом заводу запослено је само 11 чиновника, али све функционисање најбоље. Поједини павиљони имају своје надзорнице а кухиња и перионица своје шефове. Обојеле питомце прегледа и лечи универзитет са својим клиникама за све болести. За издржавање завода предвиђа се и привређивање питомаца млађих и старијих, те они својим радом доприносе. Они раде у радионицама: кројачкој, обућарској, плетарској,

браварској, фарбарској, инсталатерској, книжарској и др. Радионице су потпуно видне и здраве. Поред тога питомци помажу одржавању чистоте: у кухињи, перионици, канцеларији, раде и у бапти а раде и неке друге мање послове. Издржавање ових домова ста-

Прага. Он је веома дубоко и опширно ушао у социјална питања, он их добро разуме, изводи их са ретком енергијом и љубављу а раду на том пољу жртвује све своје слободно време. Зато се и констатује да је почетак рада у Масарижовим домовима одличан и да је

Средњи парк и павиљони а 2, а 3.

јало је у 1929 г. око 15 милиона круна. Само 7 милиона је отишло на исхрану; 1,100.000 на централно грејање, 700.000 за довршење грађевина и унутрашње уређење и 6,200.000 за набавку потреба за спаваће собе. Изгледа да је сума велика, али је она ипак мала према добру које се пружа невољнима.

пошао најбољим путем. Он је стално у вези са управом домова, саветује, учи, упућује, објашњава, потстиче на рад и развија код свију вољу за послом и љубав ка послу. Ретко је који дан да он није у домовима. Он хоће све да види сопственим учима. И то ће бити најглавнији разлог напредовања ове лепе

Централна кујна.

Као што смо рекли иницијатор свега овога лепог и корисног посла је Д-р Петар Зенкл, чијој се енергији и љубави има највише захвалити да је овај посао отпочет и завршен. Као општински одборник он је уједно и претседник Централног социјалног збора града

установе. Био сам два пута у овом рају за оне који су изгубили наде, — где им је, опет, сада синула нова зора, — једном кад су домови били у изградњи а други пут кад су завршени и кад су почели своју благотворну функцију. Први пут сам се уверио да се посао ради са

ситно израђеним планом а други пут видео како прецизно ради та велика машина и како треба много смисла за ствар и много разумевања па да човек изабере вредне и послушне сараднике. Д-р Зека је умео то да учини. Он је нашао за тај посао људе какви

Нека би се на овако велики посао прашке општине утледали и други градови а жеља би наша била да и наш леви Београд добије нешто што би репрезентовало нашу љубав према социјално слабима. Крајње је време да општина београдска приступи једном систе-

Трпезарија у приземљу.

су се само пожелети могли. Све су то искусни радници, људи који су на том послу провели доста времена, упознали га и показали успеха, разумевања и љубави. И директор економ као и директори педагози су људи ретких способности и сталне радљивости. На њима почивају домови и на њима базира даљи успех велики организатор Д-р Зека. Морам поменути да је за решавање социјалних питања општине прашке много помоћи, разумевања и љубави показао председник општине прашке Г. Д-р Карло Бакса.

матском решењу социјалним проблема и да учини да све установе концентрише, смањи трошкове режиске а подигне установе на ову висину, која ће јасније говорити и о нашем разумевању за те послове и о већем смислу за организовање тих послова. Треба размислити једном и о безбројним људским друштвима, којима општина пружа помоћ, те да се и у њима, уз помоћ општине, изврши реорганизација на боље. Само тако ће се осетити да се код нас ради на том пољу.

Јован Ђоновић, директор „Трговинског Гласника“

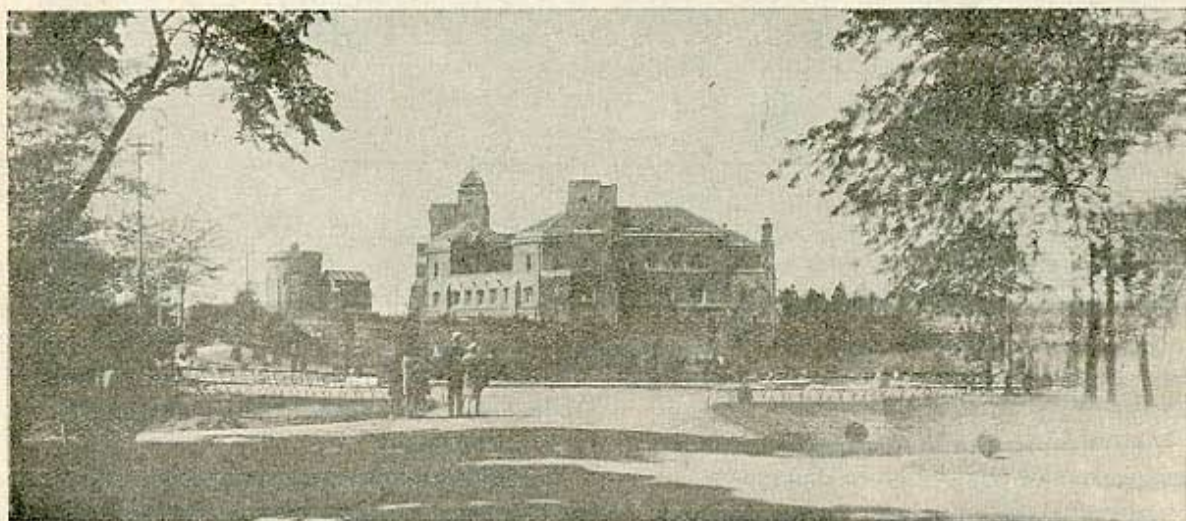
Туризам у односу на Београд

— Београд као туристички центар —

Током протеклих година прилично је рађено, у Европи уопште, на развоју туризма. Схваћена је сваколика важност његова за напредак и радиност. Преко туризма оваке године милиони уђу у поједину земљу. Зараде и приватни и држава. Промет добара бива већи, платни биланс постаје активним. Стога

народне индустрије и радиности уопште. Али велике симпатије, које се развијају међу народима честим додиром, могу донети драгоцене користи. Оне могу, у најмању руку, спречити многе непријатности.

Туризам је спона међу народима, он је моћни инструмент упознавања и промета.

Изглед Калимегдана са градом.

велике земље и просвећени народи стално чине огромне напоре да га што више развију.

Туризам је двогубог значаја: једним делом помаже развој радиности, другим упознаје са културом духа народног. Ово материјално по значају често изостаје иза моралног. Користи, које долазе од поштовања према култури и уважавања према добрим особинама једног народа, могу, у извесним часовима, бити веће од фискалних користи. Није на одмет приход од железница и других јавних институција. Исто тако од значаја је принос

Стога није чудо да се чине значајни напори да се развије. Тако држава Италија троши годишње на развој туризма око 30 милиона лира; Шпанија 12 милиона песета; у Немачкој, по мишљењу економиста Жила Перкела, уредника „Капитала“, сваке године потроши се до 100 милиона марака; у Француској око 5 мил. франка. Последње деценије европске земље чине све веће напоре да би развиле туризам. Троше све већа средства и са већим искуством и вештином пропaгирају туризам у земљи и у иностранству. У толико више

троше, у колико су раније мање привлачиле странце.

У пропагирању туризма два су битна момента: пропаганда споља, задобијање путника за лепоте земље; и рад и ред у земљи, који собом пропагирају код оних људи који уђу у земљу. Обоје је врло важно. Али, ово последње као да је ипак претежније. И ових неколико редака мислимо да посветимо ономе што је потребно имати на уму кад се мисли на развитак туризма, нарочито у вези са Београдом.

За Београд је питање туризма од великог интереса. Од интереса је стота, што се централни град земље мора интересовати проблемима који засецају у прожитет земље. Поред тога Београд мора постати један од туристичких центара у нашој земљи. Његов географски положај чини га етапном станицом за туристе који су упућени у једном и великом делу земље. Затим, он сам, својим старинама и својим положајем, може бити од интереса за светски туризам.

Београд није оно што и Париз, Рим, Венеција, и т. д. Али, за то може бити од интереса, ако се умеју показати његове интересантности. Око Београда и у њему отиснути су векови историје. Врло стара и разнолика господства прохујала су преко њега и не може бити без интереса видети такав град и старине или места од значаја за историју света. Много слабији и много безначајнији, вештом акцијом скрену пажњу на себе и постају туристички центри. Зашто то не би могао постати и Београд?

Али, ови су ретци посвећени нарочито радовима који уопште омогућавају развитак туризма, и његов правац ка Београду.

Разумљиво је, да путници нерадо иду у земље, за које се зна да им је саобраћај неуредан и да им администрација није на висини. Тамо где се формалности око пасоша свршавају на груб начин, или где се царински преглед зачини простотом — туризам се не може развијати.

Онај који путује, путује или послом или из задовољства. А ни једни ни други не желе да буду малтретирани по возовима или граничним станицама. И ако се желе задобити путници, нарочито они који путују из задовољства, потребно је имати уређен саобраћај, и упућене граничне власти. Возови и лађе

треба да су по чистоти и уредности првокласни; по тачности у саобраћају исто тако. Од првог сусрета, највећим делом, зависи општи утисак, а по некад и расположење за земљу и народ међу који се долази.

Велики и напредни народи света чине све, да општи утисак иностранца приликом прелаза границе и у току вожње буде што бољи. На то се троше огромна средства, а администрацији управној и фискалној издају нарочита упутства. Радује нас, што се и у нашој земљи учинило много да прва импресија свакога странца, који код нас дође, буде добра. У том правцу треба продужити рад, који може бити само од користи земљи и подићи углед нашем народу.

Али ни то није све што су дужни учинити приватни, друштва или држава. Треба нарочито бринути о пријемној организацији, тако да је назовемо. Конфор и чистоћа по хотелима, хигијенске собе и добра кујина, то су услови да се задобију странци. То је тако звана пријемна служба, а њу организовати значи победити највећу сметњу туризма.

У нехигијенским, нечистим свратиштима и хотелима не може се опстати. И домаћи, а камо ли странци, не желе да трпе и не могу да подносе хотелске мурдарлуке. У том правцу, чини нам се, треба упутити приватну иницијативу и контролу државе и општине.

Исто тако дужност је надзорних власти да воде рачуна о ценама. Превелике цене, као год и мурдарлук, сметања су развиту већег промета. Грабљивост је ружна одлика, она најзад штети материјално, а по правилу наружи морално.

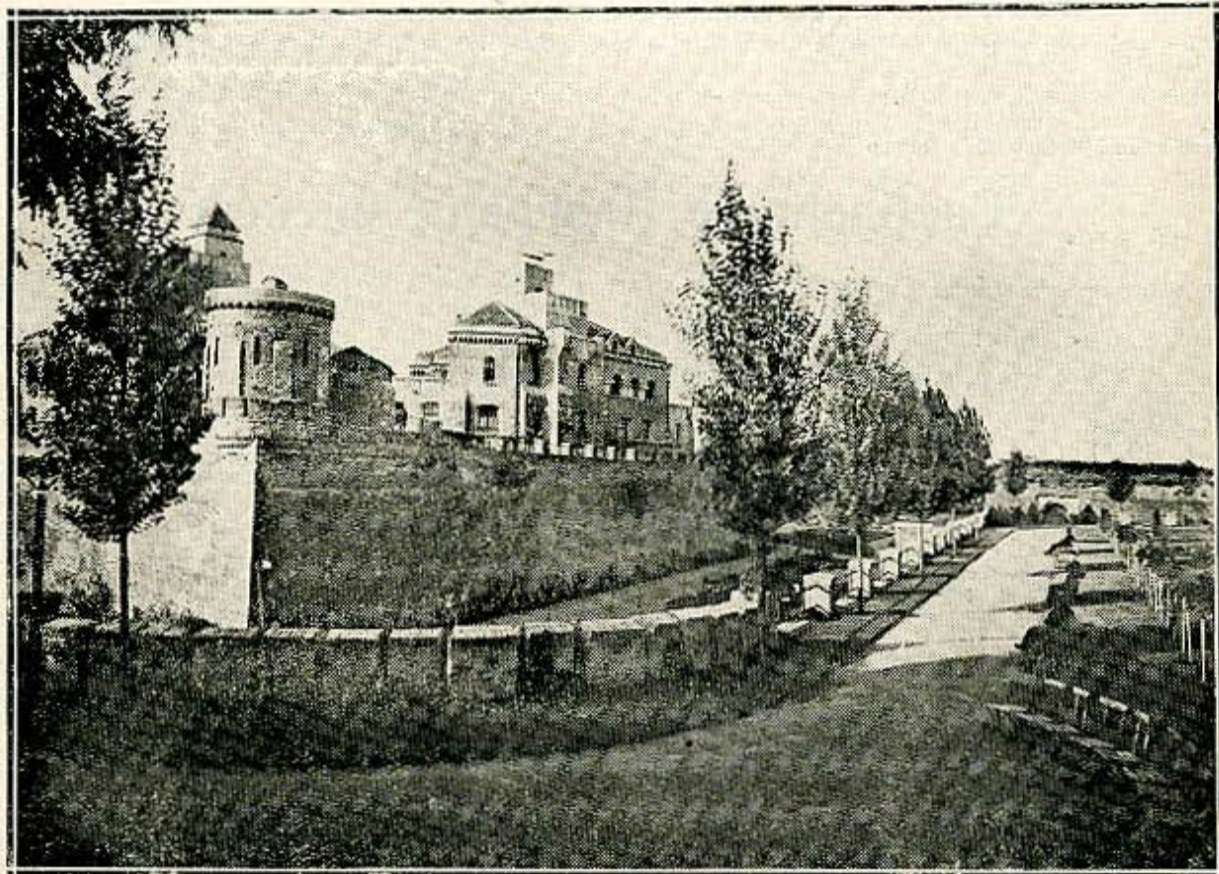
Најбољи објективни услови, а то су они који долазе од природних лепота или услед значајних старина, не могу бити сами собом довољни да се туризам развије. Оно људско увек је важније, претежније. Човек је оно што фасонира ствари, што их представља, што задобија за њих друге, који могу иначе према њима бити индиферентни.

Реклама је моћан фактор у промени до бара, она постаје првокласним фактором и у промету међу народима. Њу је потребно организовати код нас и ставити је у службу целини. Београд, као центар земље, са својом интелигентном популацијом треба да даје пример и потстрек другима. Он је дужан наћи начина да привуче не само домаће људе,

него и странце. То ће учинити рекламом с једне стране, а чистоћом, комфором и редом с друге.

Данас, кад се Београд уставно у свом наглом полету мора се помишљати како да

једно средство није на одмет. Све што помаже циркулацију путника и добара ка овом месту треба учинити. Све што би сметало треба отклонити. То је норма. Под њу треба подвести пропаганду за туризам и улађивање ту-

Калемегдан.

му се помогне, како да му се појача живот. То мора бити брига свих нас од најситнијих па до најкрупнијих. Једно од средстава за то може бити и развитак туризма и кретање његово ка Београду као централном и интересантном граду.

Судбина и напредак овога града заслужују да се њима озбиљно позабави. Туризам није кључ за решење данашње ситуације Београда. Али у раду на његовом напретку ни

риста ка централном граду, ка Београду.

Ових неколико речи речене су без великих претензија. И ако ма шта и ма колико помогну да се отклоне невоље Београда, упућујући акцију једним за Београд корисним путем, онда су одговориле намени. А оне ће помоћи, уверени смо, ако за то вештији и позванији промисле о користима које Београд може имати као туристички центар и о начину како да то постане.

Снабдевање Београда млеком

Београд потроши годишње око 17 милиона литара млека или око 46.575 литара сваког дана. По становнику годишња потрошња млека у Београду кретала се последњих година овако: 1924. год. 70 лит., 1925. год. 71,300 лит., 1926. год. 76 лит., 1927. год. 79 лит., 1928. год. 74,250 лит. Годишњи издатак целокупног престоничког становништва само на овај артикал исхране износи око 70 мил. динара (просечно рачунао литар око 4 дин.). Дневни издатак износи 188.000 дин. Просечни издатак годишњи по породицама према томе са колико су чланова: са два око 600 дин., са три око 900 дин., са четири око 1200 дин., са пет око 1500 динара и т. д. Према статистици потрошње најглавнијих животних намирница у 1928. год. коју смо раније објавили по подацима г. др Ст. П. (Општ. Новине од 1. августа 1929. год.) престонички грађани у својој исхрани највише потроши за месо, а одмах затим долазе млеко и млечни производи. Ово неколико података навели смо да би што јаче истакли важност млека у исхрани престоничког грађанства. Природно, ови се подаци не могу узети као апсолутно тачни, али су ови, несумњиво, макар и приближно тачни, довољни за испитивање питања које је предмет овог написа.

Друго питање, које се само по себи намеће, јесте: одакле долазе ове огромне количине млека у Београд. Београд се снабдева млеком углавном из околине, из околних села, која су често удаљена од Београда по 20—30 км. Три категорије привредника снабдевају Београд млеком: произвођач, који свој производ разноси по кућама; посредник (такође сељак), који нема властите краве, већ у селу купи потребну количину да би је донео у варош и продао; већи млекарници, којих је врло мало. Из овога се види да у снабдевању млеком Београда, и поред тога што је то један од важних артикала људске исхране, нема потребне организације. Систем снабдевања млеком Београда, као, уосталом, и другим животним намирницама је рђав. Управо, нема система. Читаво снабдевање је

још у стадијуму нешто одмакле примитивне организације, која не одговара данашњем ступњу технике, економије и културе. То је гледиште продрло и код данашњих представника београдске општине, јер је са те стране већ у неколико махова наглашен значај решавања питања о снабдевању Београда животним намирницама. Ми смо у једном ранијем чланку изнели, да се о овоме питању говорило у београдској општини још 1895. год. (Организација исхране Београда — В. М. — Општ. Новине 15. октобра 1929. год.). Међутим, тада питање није било тако актуелно. Београд је био још увек мали град, без замашније привредне делатности, без великих насеља сиромашнијих грађана. Данас, међутим, ситуација је сасвим другачија. Београд је достигао замашну цифру од 230.000 становника; претежан део становништва отпада на средњи staleж, раднике и уопште сиромашније грађане о чијем просперитету, благостању и напретку један део старања отпада и на Општину. У томе комуналном старању најважније је, управо централно је питање обезбеђење најбоље организације снабдевања Београда животним намирницама.

Овога пута ми ћемо се задржати на млеку. Повод за ово дао нам је један случај који се десно ових дана. Пре кратког времена наиђосмо на једног млађег сељака из Сремчице, у чијој се унутрашњости вођаше тешка борба. С једне стране стојао је његов несаломљиви задружни дух, а с друге стране груба реалност која је интензивно делала на рађање разочарења у његово задружно вјерују. Лутао је као очајник београдским улицама тражећи утеху: или да прода своје млеко или да нађе човека коме ће се изјадати и поверити тајну свога душевног страдања. Историја овог сељака је кратка и једноставна. Она је у своме:

Млади, одушевљени задругар, инстинктивно осећајући потребу да се заложу за напредак свога села и својих сељака, лун иницијативе и одушевљења прионуо је послу и у своме селу — Сремчици — основао прву

млекарску задругу. У задругу је одмах ступило 13 задругара, са уписаних 30 крава и дневном производњом од око 200 литара млека. Задруга је почела да ради 10. јануара ове године. Она је уједино и прва ове врсте у најближој београдској околини, која Београд снабдева млеком. Од 200 литара, колико се у задрузи дневно произведе само 80 литара служи за дневну продају, док од осталог један део употребе задругари за своју исхрану, а остало се прерађује. Задруга продаје млеко у Београду на веће количине (више од 5 лит.) по 3.50 дин. лит., а у последње време стављала је понуде и по 3.30 дин. лит., а на мало (1—2 лит.) 4 динара. Међутим, од 10. јануара па све до 1. фебруара задруга није успела да прода сву количину млека од 80 литара. Чинила је покушаје на све стране, али без успеха. Успела је да прода свега око 40 литара. Због тога је овај млади задругар понова дошао у Београд да још једном покуша срећу. Дошао је овога пута са чврстом одлуком, да ако не успе, растури задругу. То, међутим, није лака ствар. Он се толико ангажовао код својих сељака да приступе задрузи па сада да је растура; најтеже му је, јер се осећа моралним кривцем, а да не говоримо о томе шта он све мисли, какав ће изгледати у очима својих сељака. Највише га је, пак, жао неуспеха са гледишта интереса његова села. Као убеђени задругар он зна шта за једно село значи продајна задружна организација. Зна и то, да када се једном не успе, треба да прође читав низ година да би се понова створили не објективни, већ субјективни услови за оснивање задруге. Наш је сељак конзервативан. Сваку новину прима са неповерењем и са великом резервисаношћу. Зато овај младић, свесан свега тога, жртвује и време и труд у много већој мери но што би то било потребно, само да успе.

У чему леже узроци неуспеха ове задруге? Београд троши дневно око 47.000 лит. млека, а задруга не може да пласира својих 80 литара или само 0.17% од горње количине. Шта више, још по знатно повољнијој цени, јер задруга на мало продаје по 4 дин. лит., док се данас млеко плаћа у Београду по 4.50 и 5 дин. литар. На веће количине (више од 5 лит.) задруга је спустила на 3.30 дин. по опет не иде. Саме ове чињенице довољно јасно говоре, да узроци неуспеха ове задруге нису тако једноставни и прости. У самом селу Сремчници раде са млеком т. ј. посредују у дотурању млека до Београда још пет сељака. Они немају својих крава, већ купују од неколико произвођача, натоваре на своје чезе, носе у Београд где по 2—3 сата растурају по по литра и литар по београдским кућама. Ови сељаци плаћају у Сремчници млеко 2.50 дин. лит., а продају га у Београду по 5 дин. лит. За продају изгубе око 8 сати. Ако узмемо да сваки од њих прода по 50 литара,

онда то представља зараду од 125 дин. по једноме не рачунајући трошкове (човек, коњ и кола). Овакве млекације иду с краја на крај вароши разносећи по литар и по литра млека. То чине зато, јер нису свесни ирационалности свога рада, а опет то им омогућује и она ниска цена, коју они плате произвођачу у селу. Ту лежи први узрок неуспеху сремачке задруге. Тамошњи произвођач више воли да своје млеко преда посреднику, него ли да се уписује у задругу. Затим, долазе они произвођачи, који носе у Београд 10—30 лит. млека. Они, не рачунајући свој труд, трошкове око кола и коње, налазе да им је бољи рачун ако распарчавање млека сами обављају. Најзад, долазимо на трећи узрок неуспеха ове задруге, који је основан и битан. Тај узрок лежи у неорганизованости снабдевања Београда млеком. Због тога трпе штету и произвођачи и потрошачи, трпи штету унапређење пољопривреде, специјално сточарства, београдске околине и рационалисање и повећање исхране београдског становништва.

Узмимо за пример (под претпоставком да су све данашње околности исте) да се Београд снабдева млеком на овај начин: у сваком околином селу (одакле се и данас носи млеко у Београд) организована је по једна млекарска задруга. Чланови ових задруга су сви произвођачи, који сваког дана предају задрузи одређену количину млека како су се обавезали. Узмимо даље да су ове задруге организоване у једну централну млеку, која у сваком београдском кварту (или другој подели на реоне извршеној према капацитету потрошње) има своју продајну јединицу, која је готово искључиви снабдевач млека дотичнога краја. При таквој једној организацији, под претпоставком да све остале околности буду исте, млеко би се у Београду продавало највише по три динара литар. Данас, међутим, оно се продаје 4, 4.50 и 5 дин. литар. Код годишње потрошње од 17 милиона литара ово би представљало једну уштеду од око 20 милиона динара или дневно око 50.000 динара. То је она највидљива корист, која би се имала од оваке једне организације снабдевања млеком Београда. Али безброј је и других користи, које би из овога произишле. Пре свега би тиме био отворен слободан пут рационализацији производње млека и млечних производа што би имало за последицу даље појевтињавање. Произвођач би унапредно своју производњу; београдска пољопривредна околина би економски знатно ојачала; било би онемогућено фалсификовање млека, које се данас увелико врши и због чега општински контролни органи казне сваког месеца по стотину и више млекација. Задружна организација би онемогућила фалсификовање и обезбедила потрошаче са стране чистоте и доброг квалитета млека. Уштеда потрошача на млеку осетила би се с једне

стране у повећању потрошње самог млека, која је данас ниска, а с друге стране у повећању потрошње и других животних намирница. Тиме би се просечна исхрана београдског становништва и повећала и побољшала. Недовољност и нерационалност, међутим, карактеришу данашње стање исхране.

Овај нам пример најбоље показује велике користи (ми смо напоменули само главније), које проистичу из организованог начина снабдевања великих градова животним намирницама. То је битна потреба великог града од које добрим делом зависе и привредни и социјални и културни напредак истога. Претпоставимо за моменат да је у Београду спроведена организација снабдевања свима важнијим животним намирницама. Ефекат тога би сигурно био најмање 30% јефтинија исхрана. Под претпоставком да Београд годишње потроши на исхрану само милијарду динара (просечно на главу око

4.000 динара), то би представљало уштеду, према данашњем стању, од неких 300 мил. динара. Свакако нећемо претерати ако кажемо, да време, када ће у Београду систем снабдевања животним намирницама бити организован, није далеко. Не сумњиво, такође, да ће се прва задружна организација снабдевања спровести баш са млеком. Тај је артикал за снабдевање на овом принципу најпогоднији. Шта више, мислимо да је дошло време када би се позвале организације (на пример Савез српских земљорадничких задруга, Српско пољопривредно друштво и др.) требале озбиљно да позабаве овим проблемом, који је, најзад, у нераздвајној вези са питањем унапређења пољопривредне радности у околини београдској. Верујемо да би рад ових организација у овоме правцу наишао на пуну сарадњу и помоћ београдске Општине и њене данашње општинске управе.

Д-р Марија Илић, библиотекар О. Г. Б.

Београдска Општинска Библиотека

Откад је половином прошле 1929. г. започет систематски рад на уређењу Општинске Библиотеке, а касније и на прикупљању материјала за Општински Музеј, прикупљен је до данас знатан број књига и часописа, као и објеката историјске и уметничке вредности, што све представља лепу базу за даљи рад.

Укупни број књига Београдске Општинске Библиотеке износио је концем 1929. г. 5.000 (пет хиљада). Од тог је добијено:

I. поклоном:

- а) од Друштва С. Саве 1929. г. књига 28
- б) од проф. Петра Илића 1929. г. књига 42
- в) од разних лица и установа у 1929. г. 872

II. купом:

- г) деоним откупом библиотеке г. Д. Лапчевића у 1929. г. за своту од Дин. 20.000 књига 1.605
- д) откупом библиотеке г. Ранковића у 1929. г. за своту од Дин. 20.000 књига 870

док остали део књига — у колико није течајем 1929. г. изравно добијен преко разних књижара —, датира из ранијег доба, те је добијен деломично куповином, деломично поклоном.

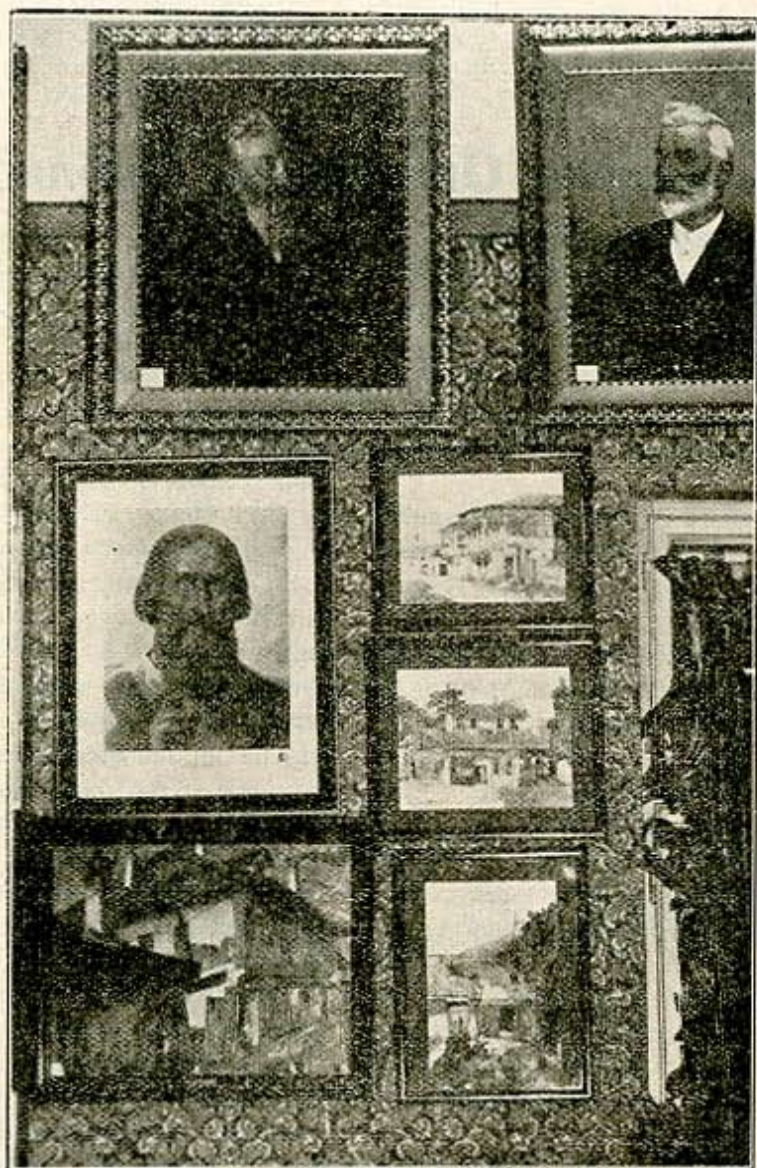
Сасвим је појмљиво да су раније вођени инвентари и контрола над књигама, да би данас број књига Београдске Општинске Библиотеке био знатно већи. Већ и у најстаријим буџетима Београдске Општине, који ни из далека не стоје у релацији буџета данашњег великог Београда, вотирају се извесне мање своте за набавку књига. У буџету за 1921. г. међу материјалним издацима налазимо — уз раније кредите за просветне циљеве — позицију од Дин. 10.000 с наме-

ном, да служи за „обнову правне библиотеке“; 1922. и 1923. вотирано је у исту сврху једном Дин. 8.000, а други пут Дин. 10.000; 1924. и 1925. по 60.000; 1926. 50.000; 1927. и 1928. вотирани су за „потребе Општинске Библиотеке“ понављани износи од Дин. 76.000; 1929. вотиран је за О. Б. кредит од Дин. 100.000, а осим тога за Општински Музеј Дин. 50.000, те први пут предвиђено звање библиотекара. Како раније то звање није било предвиђено, не само да се погубио и оштетио велики део књига, но није нигде ни евидентирано какве су књиге биле набављане. Каква било систематизација књига отсуствовала је у целини, исто тако нису постојала ни правила библиотеке, нити је вођена преко ње било каква просветна политика. Ту је евидентан и материјални и морални губитак о коме говори и Извештај Анкетног Одбора за преглед рада Београдске Општине за последњих седам година — Београдска Општина од 1919. до 1926. г.

Потпуно одсуство помоћног особља, онемогућили су у овој години отварање ове наше нове библиотеке, те је тако сав рад био искључиво организаторног карактера: прикупљање, инвентаризација и систематизација књига, састављање библиографских података за нове књиге и часописе, састављање правила упоредо са прикупљањем и сређивањем материјала за Музеј. Сав је тај рад био стављен у искључиву надлежност библиотекарa с тим да ће му се по могућности чим пре доделити помоћно лице, од чега зависи даљи напредак библиотеке. Библиотекар, апсорбиран техничким пословима, не може доспети, да врши оне задатке, који заправо сачињавају његову дужност, а то је, да преко

библиотеке буде један од најактивнијих чланова у читавој комуналној просветно-политичкој делатности. Према пројекту новог буџета за 1930. г. имала би та препрека бити уклоњена, а тим створена могућност за отварање и даљи напредак Библиотеке.

те даље да прикупља она дела знанствене литературе, те лепе књижевности, која задовољавају потребама савременог читаоца, у савршујући и развијајући његов укус, будећи све интензивнији интерес према књизи и њеном упливу на афирмирање личности. Оне

Један кућак у општ. библиотеци

— Задатак је општинских библиотека двојак: у првом реду, да прикупљају сва она дела, која се односе на савремена комунална питања, историју саме општине, градове, сав онај материјал из кога се могу црпети подаци о животу града у ком било правцу, да прибиру материјал, који служи промицању комуналних просветно-политичких циљева,

су подједнако и орган института за комуналну науку и Слободне Библиотеке, какве су уведене у Америци и Енглеској. К оваком типу уперене су и тежње наше комуналне библиотеке, која у њему види главну директиву за свој и садашњи и будући рад, он је утврђен и у пројекту њених правила, а изражава се и у давању пријоритета код на-

бавке књига, у методама рада, које се јављају као нужни услов Слободне Библиотеке и њених основних принципа, који се огледају у тежњи за распрострањем, диференцијацијом рада, личним руководством. Сви су ти моменти предвиђени у пројекту правила ове

предовање општинских библиотека и општинских музеја, стоји у уској вези са општим стварањем модерне комуне. Ту је и гаранција за њихов даљи развој. Оне нису произвољне, већ су условљене силом прилика, новим духом времена.

Из првог зачетка општ. музеја...

Општинске Библиотеке, како би рад већ у самом почетку могао бити постављен на пут рада савремених комуналних библиотека, које су исто тако потребне колективности, као што су јој потребне добро асфалтиране улице, водоводи, електрично осветљење, добро уређена социјална заштита. Подизање и на-

Код посматрања постојећег састава Београдске Општинске Библиотеке, интересно је споменути цео низ ревија за промицање циљева социјалне заштите, те ревија економског карактера — укупно 27 — на броју, што их је Библиотека добијала у прошлој години. Уважи ли се околност, како је код нас слаба

теоретска спрема за тешка и компликована питања савремене социјалне заштите, како не постоји никаква, или веома слаба традиција у практичном раду, онда је улога овакве литературе јасна, она постаје извор специјалне оријентације, нужни семинар социјалног радника уопште, а за општинског функционера у његовој служби за социјалну заштиту кондиција сине ква нон, она му је десна рука, помаже му, да види, шта се ради у другим земљама, даје му директиве рада, сугерира нове комбинације саобразне конкретним приликама, помаже му да дође до извесне планомерности, систематичности у свом раду.

Све те ревије предложене су с образложењем Суду и за текућу годину упоредо с неколицином нових општег и стручног карактера, које су од интереса за општину и њен унутрашњи рад.

Међу књигама, које је Б. О. Б. добила поклоном, истичу се познате монографије немачких градова Ервина Штајна, монографије чешких градова, књига београдског лесника Мориса Ривуара, о којој смо нарочито говорили у једном од прошлогодишњих бројева „Општинских Новина“; даље „Житије Ђорђа Арсенијевића Емануела“ од Вука Стевана Караџића, које је штампано у Будиму пре више од сто година. — Ово интересно и доста ретко издање поклонила је Општинској Библиотеци госпођа Катарина А. Јовановић.

Међу књигама, које су набављене куповином, за сад су највише заступљене социјалне науке, а за тим белетристика и то домаћа и преводна страна књижевност. Тачан однос даћемо чим буду довршени сви систематски каталози.

Што се система тиче, Београдска је Општинска Библиотека усвојила десетични систем, који ћемо — према специјалном приручнику — приказати на крају овог написа. Примећујемо, да се овај систем све више употребљује и у градским архивама, те да Интернационални Библиографски Институт у Бриселу припрема ове године ново издање ове међународне класификације, која даномице налази на све ширу и већу примену.

Као и Библиотека, и Градски Музеј је код нас у почетку свога формирања. Циљ је садашњег рада: чување и прикупљање матери-

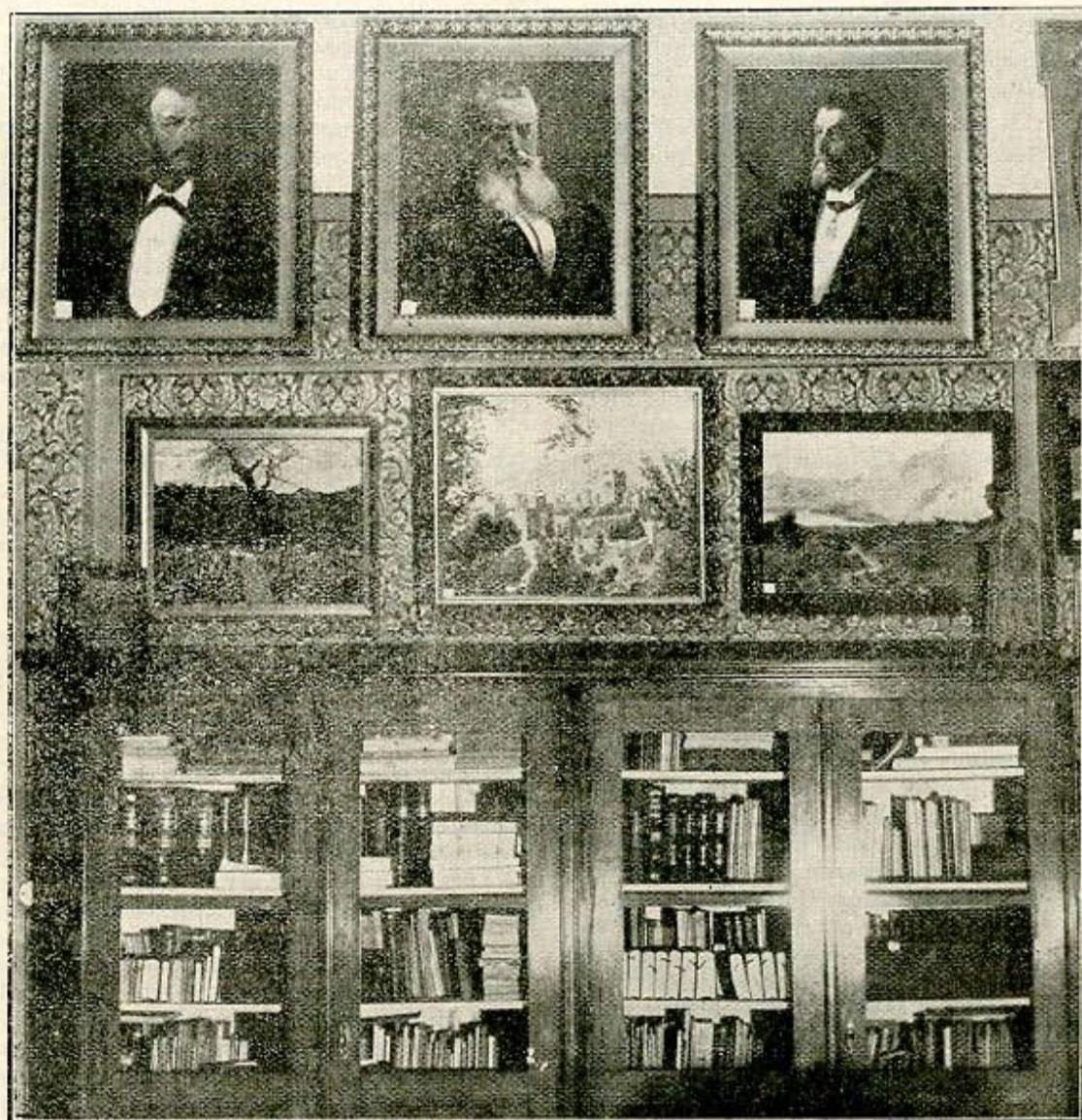
јала. Као и историја појединих књига, које су ушле у састав Општинске Библиотеке, тако је често интересантна и историја појединих уметничких објеката, који су за сада прикупљени у Општинској Библиотеци, тако да Библиотека и Музеј сачињавају једну целину. — Велики уљени породични портрет Краља Милана пронађен је пуким случајем у старом општинском магацину у Текији. Интересантно лице краљице-мајке, чудно је изгледало посред оних старудија, које су је окружавале. Слика је рађена у Карлсбаду још 1886. Да ли је сугестија, или што друго, што делује на гледаоце, но на слици фрапира оно потпуно одсуство сваке психичке везе између чланова ове породице, које је ваљда деломично и довело до њеног свршетка. Наша позната сликарка, г-ђа Бета Вукановић — с којом сам слику први пут разгледала, дајући своје стручно мишљење о њеној уметничкој вредности, причала ми је дуго о једном другом Краљу, Великом Краљу Ослободиоцу, који је тако често долазио у њен и њеног мужа сликарски атеље и непрестано потицао на што интензивнији рад, ценећи и волећи сваку уметност, а особито госпођине карикатуре, које су испуњавале читав његов приватни кабинет.

Међу осталим сликама основе нашег Општинског Музеја истиче се мала галерија слика ранијих председника Београдске Општине: Главинића, Терзибашића, Вуловића, Николајевића, Рцимаринковића, Марјановића, Пантовића, Божићевића, Карабиберовића, Ђорђевића, Стаменковића, Тодоровића, Митровића, Стефановића, Кумануди... која мора бити још допуњена, да би касније задобила своје репрезентабилно место. Од наших сликара заступљени су: Голубовић, са својом сликом „Мајка и Дете“, Б. Стефановић „Чубурски Поток“, „Јутро на Дунаву“, М. А. Миловановић „Манастир Манасија“, Весел „Велики Залив“, Пастухов „Сиви Дани“ и „Велика Школа“, Бешевић „Старица“, и други са некојим мањим радовима.

Посебну групу сачињава петнаест акварела архитекта Вељка Милошевића: „Стари Београд“, у којима ће остати зафиксиране многе типичне куће старог Београда, старе фурунџинице, циганска насеља, које модерни Београд све више потискује и брише са свог лица, подижући нове „небодере“, нове

модерне зграде, које с овим старим немају више ништа заједничко, којим ће се до неколико година будући посетиоци Градског Музеја осмехивати и можда тешко или никако не ће разумети, да се и у овим страћама живело, па чак и било весело....

је израђена у Бакру 1856. г., а која је на крштењу, пре толико година, добила име „Југослав“. Сliku је Београдска Општина добила на поклон од Бакарске Општине на свечаној седници одржаној у одборској дворани Б. О. 17. децембра 1929. г. поводом при-

Општинска библиотека: портрети бив. председника општ. београдске

О старом и новом Београду упоредо, говори и дивна мапа од десет Рихтерових уметничких радирунга, што је 1927. г. издала књижара С. Б. Цвијановића у педесет нумерисаних примерака од којих се седми примерак налази у нашем Општинском Музеју. Као историски докуменат чувају се у Музеју и две слике некадашњег и данашњег целокупног изгледа Београда, слика прве лађе, што

јема представника Хрватски Градова. Интересантан је и цео низ диплома, међу којима главно место заузима диплома Француске Републике, која се чува оделито у кабинету г. Председника.

На дипломи се налази следећи натпис:

„Le président de la République Française confère à la ville de Belgrade la Croix de Chevalier de l' Ordre de la légion d' Honneur. — L'une

des premières et des plus illustre victimes de la Grande Guerre, dont la population, malgré le bombardement et l'occupation ennemie, n'a cessé de faire preuve d'une bravoure sans défaillance; fut le magnifique symbole de la résistance, puis de la victoire d'une nation héroïque décidée à ne pas périr". *)

На истом се месту чувају и поклони појединих градова братске Републике Чехо-Словачке, међу којима се истиче у минијатури израђени знаменити споменик чешког вајара — Кнез Вацлав на коњу с урезаном посветом: „Праха Белхраду в дубну року 1928.“, те велика слика града Љубљане, коју је Љубљанска Општина поклонила Београду, приликом недавног доласка њених представника.

Уважујући све већи значај, што га задобијају градошки музеји, као жива слика историјске и културне градске прошлости опште, и Београдски Градски Музеј има у својој реткој историјској прошлости, у свом развоју културног живота, све услове за напредак, те нема сумње, да ће Београд у скорој будућности уз Градску Библиотеку доћи и до свог Градског Музеја, који ће га достојно репрезентовати.

СИСТЕМ ДЕСЕТИЧНЕ КЛАСИФИКАЦИЈЕ КЊИГА

Десетични систем класификације књиге, који је усвојен Правилима Београдске Општинске Библиотеке, саставио је Американац Мелвин Цју још 1874. г. Систем се брзо раширио у Америци, а за тим га је постепено почела преузимати Европа и то нарочито након тога, што је овај систем усавршио и разрадио Међународни Библиографски Институт у Брислу.

На међународном конгресу библиографа, који се састао у Брислу 1896., прихваћен је у принципу десетични систем. Све до 1910. год. тај је систем био предмет опширног разрађивања, док коначно на новом међународном конгресу Библиографа, који се поново састао у Брислу и то 1910. г. није овај систем дефинитивно усвојен и проглашен за међународни.

Систем је у својој основи прост. — Цео се комплекс људског знања дели на десет класа, или одељења; свака се класа или одељење означаје једнословним бројем.

Састави општег и енциклопедијског карактера, библиографија означају се знаком — О; филозофија

знаком — 1; религија знаком — 2; социјалне науке знаком — 3; филологија знаком — 4; тачне науке знаком — 5; помоћне науке знаком — 6; уметност знаком — 7; литература (лепа летиатура и историја литературе) знаком — 8; историја и географија знаком — 9.

Свака се основна класа или одељење дели на подкласе, подељења, који се такођер означају са једносложном цифром, која се пише с десне стране од основне цифре, која означаје одељење. Узмимо — примера ради — одељење тачних наука, чији је основни индекс, како је већ наведено бр. 5. Ово ће се одељење делити на подељења на следећи начин: Математика — 51, астрономија — 52, физика — 53, хемија — 54, геологија — 55, палеонтологија — 56, биологија — 57, ботаника 58, зоологија — 59. Сваки се овај подедео дели на још мање рубрике, које се такође означају са једносложном цифром, а пише се са десне стране индекса, који означају одељење и подељење. — У подељењу математика — 51 стоји на првом месту аритметика, за коју се установљује индекс — 511, затим алгебра 512, геометрија — 513, тригонометрија — 514 и т. д.

На тај се начин води дељење и даље у зависности од потребе, напр. у инжењерском подељењу 62, број 621 представља индекс књига, које су посвећене помоћној механици; код даље класификације број 621.3 означаје електротехнику и, на послетку, број 621.32 књиге, које су посвећене специјално електротехничкој струци.

У тој могућности, да се одељења бесконачно деле, означајући их бројевима, лежи велико преимућство десетичног система, његова гипкост, његова велика предност. У специјалним библиотекама могуће је на широко разрадити главно одељење, а сузити класификацију споредних одељења. У селско-домашинској библиотеци биће потребно широко разрадити одељење 63 — астрономију, искористити све индексе, који се налазе у пуним таблицама тог одељења, док ће с друге стране бити могуће све књиге с подручја филозофије ујединити под једним општим индексом 1.

Они, који се служе десетичним системом морају једино знати, да ред размештавања индекса не зависи од количине бројева, који у њ улазе. — **Индекс се размештавају по реду првих цифара;** ако су прве цифре једнаке — онда се размештавају по реду других цифара и т. д. За то, н.пр. од два индекса — 16 и 157 — на првом ће месту бити 157, а на другом 16; исто тако од индекса 62 и 537 на првом ће месту стајати 537, на другом 62 и т. д. ...

Еластичност међународног система није његова искључива предност; друга је предност овога система у његовој међународности; десетичним је системом створен општи библиографски језик, који је једнако и у истој мери свима разумљив.

Међународни је институт у Брислу усавршио овај систем и додао му још једну велику предност тим што је навео т. з. помоћне индексе, **опште опредељитеље.** — Како произлази из наведених примера основног дељења, они имају у виду тачну класификацију науке, но ти индекси нису достатни, јер се из њих још не види **врста састава** отштампана у даној

*) Претседник Француске Републике предаје граду Београду Крст Шевалјеа Легије Чести. — Једној од најпрвих и највећих жртава Великог Рата, чије је становништво, упркос бомбардовања и непријатељске окупације, непрестано давало доказе неуморног херојства, било велики симбол одбране, а за тим победе херојске нације, која је одлучила да не пропадне.

књизи (словар, зобрник, журнал) коме је столећу, којим годинама посвећена књига, о коме крају говори. Ради означања ових факата уведени су опредељитељи форме, места и времена.

У сврху означања форме састава уведени су цифре од 1—9 с 0 напред и то затворени у кламери: тако у кламери (03) означаје — словарь, (05) — журнал и т. д. Ови се бројеви у округлим кламерама стављају десно од основног индекса, те на тај начин 61(03) означаје медицински словарь, а 61(05) медицински журнал; **опредељитељи места** такође долазе у кламеру, само без нуле спреда. Тако се Европа означаје са (4), Азија са (5), Африка са (6), Северна Америка са (7), Јужна Америка са (8), Аустралија са (9). За европске земље к **опредељитељу** (4) додају се с десне стране бројеви: —2 за Енглеску, 3 за Немачку и тако даље.

Опредељитељ (42) означаваће књиге, које су посвећене специјално Енглеској, (43) Немачкој, (44) Француској и т. д. Према томе ће н.пр. историја Енглеске бити означена са 9(42), историја Русије са 9(47) и т. д. Даље ће поједине области унутар великих земаља и градови бити означени по истом принципу. Тако, н.пр.: Централна Русија са (47.3), а Москва, која улази у састав централне Русије са (47.31), балтички крајеви са (47.4), Петроград са (47.41).

Исто су тако једноставни и **опредељитељи времена**: основном индексу у кламери присаједињује се година на коју се односи садржај књиге; тако књига, која је посвећена историји германске револуције од 1848 г. означаје се са 9(43) „1848”. Ту је 9 индекс историје, 43) **опредељитељ** Немачке, 1848 **опредељитељ**

тељ времена. У случају потребе, да се означи цео век, ком је посвећена књига, то ће се у кламери унети потпуни број векова, који су прошли до онога века о ком се ради. Тако историја Русије у XVII веку означаје се са — 9(47) „16”, XIX век са 9(47) „18” итд.

За ознаку појединих епоха (средњи век, ново време и др.) постоје специјални индекси, који су наведени у таблицама.

Код растављања карата и код размештања материјал у каталогу сложни индекси с **опредељитељима** увек иду један за другим у јединственом поретку, наиме пре свега долази основни индекс с **опредељитељем** форме, а за тим с **опредељитељем** места, после њега с **опредељитељем** времена, на пример: 61,61(02), 61(47), 61(„18”).

Између других **опредељитеља** десетичне класификације треба још споменути „**опредељитеље** односа”, који се употребљују за ознаку једне науке према другој. Овај се **опредељитељ** означаје са двоточјем (:). Н.пр. књига под називом „Религија и социјализам” може се означити сложним индексом 2:335, где је 2 индекс религије, 335 индекс социјализма. У овом ће се случају карте стављати и у одељењу религије и у одељењу социјализма. (У овом ће се задњем случају индекс стављати обрнутим редом: — 335:2.

У мањим библиотекама од свих ових **опредељитеља** највише се употребљују **опредељитељи** места, а који пут и **опредељитељи** времена.

Што се тиче опширне употребе **опредељитеља** времена, а исто тако **опредељитеља** форме и **опредељитеља** односа — употребљују се обично само у веома великим библиотекама.

Д-р Петар Ђорђевић, публициста

Живот на београдској периферији

— Физиономија периферије представља данас ружно наличје Београда —

Београдска периферија има две овоје зоне: ближу и крајњу периферију. Чудна је геометрија њених улица, уопште, код које се тешко сналазе чак и искусни поштански разносачи, а њихови називи су у много случајева локалног и случајног карактера. У ближој периферијској зони постоје већ деценијама формирана друштва „за улепшавање“ дотичних крајева, али су њихови даседашњи успеси врло скромни и безначајни. Још увек има тамо разваљених улица у којима се зими заглављују ноге, а лети дижу облаци прашине који пуне собице и кухиње становника. Тек у децембру и јануару када стегне љути мраз — тај једини спасоносни и универзални хигијеничар наше периферије — осети оно становништво извесне саобраћајне олакшице по својим „улицама“, а жене и девојке за момент престају да се преобувају код својих познаница које су сретније да живе код уласка у варошке улице. Специјално у улицама друге периферијске зоне — крајње периферије — има врло велики значај сваки довоз и најмање гомиле ма каквога камена или шљаке, и представља један практичан догађај за становнике дотичне „улице“. Јер, они често пута морају сопственим рукама донети какву циглу или трулу даску да је баце или положи на непроходно место, ако меће да се заглављују у блату.

Ограде око периферијских дворишта стављене су у много случајева од чудне збирке свих врста материјала: дрвеног и гвозденог коља, цигли, камења, жица; бодљикавих и равних, дасака од сандука, старих блехова и блеханих пантљика — и свега другог са непроцењивим пореклом и облицима.

Стазови такве периферије немогу бити ни бољи ни угледнији од њихових улица и сокачића, јер ти станови ничу пре од улица, које тек касније добијају своје цик-цак линије.

Релативна пренасељеност старе, предње периферије допуњује се присуством великога броја печалбара: лети личана, босанаца и старосрбијанаца, а зими тестераша Ариаута, који највећи део свога слободног времена проводе табанајући по периферијским улицама, или перући свој веш по разграђеним двориштима и кувајући своју заједничку кашу у кантама и необичним судовима. Око њих се врзмају торбари са нинбершким драгулијама, а продавци бурека, гибанице, куваних и печених кукуруза, крахера и лимонаде, или печених бундева, прилазећи и одлазећи са мало трговачког успеха.

Кафане, народне кујне, месарнице, хлебнице, бакалнице и бербернице — са врло чедним бројем изузетака — чине на посматраоца тежак и мучан утисак очајног хигијенског варварства.

Крпачки занати и ситне продавнице — у одсуству периферијских пијаца — допуњују се кућном производњом. По периферијским избицама шију се сва проста војничка одела на машинама обично узетим „на отплату“; железничарске и поштанске униформе; прости веш за трговине; плава радничка одела; дечја конфекција; преправке за старинарнице; лагер-штајдерај — на војничке и радничке цокуле и т. д. На томе послу раде људи, жене и деца, који прерађене предмете вуку у балама на леђима у град лифтеранти-

ма, одакле их по који пут и враћају на поправљање и допеглавање.

Са ближе периферије свакога јутра одлази велики број становника у варош за радом: жене и девојке у Маркарницу, у књиговезнице, штампарије, и херихтернице, а многобројне болничарке хитају на своју јутарњу смену.

Стотине продаваца новина, пиљари и пиљари на ливацама, рибари и праће са својим зембилима и многобројни кочијаша са својим старим и дотрајалим рагама још по мраку — у праскозорје — остављају своју калјаву и суморну насеобину. Мале занатлије, радништво ових професија, надничари и неквалификовани, многобројни послужитељи по канцеларијама — недовољно поварошени сељаци — ситни чиновници и „танки“ трговци — цела та радна армија, измешана са осталом сиротињском стихијом, креће се свакодневно у јутарњим таласима ка граду и његовој приреди.

Шта ствара периферију?

Заједно са великим државно-политичким и економским петурбацијама, рађала се и стварала данашња крајња периферија Београда, која је кроз целу минулу деценију имала брже и несразмерно веће развијање од онога што га је имао унапређени градски центар. Ова несразмера код периферије само је једна природна последица постојеће несразмере између сељачке и варошке популације у држави. Јер, евидентна је чињеница, да је највећи део становника на периферији састављен од сељачких насељеника, а мањи део од варошана из провинције. Међу њима је опет један најмањи, мада не и безначајан део, старих београђана потиснутих из средњег градског појаса и из предатне старе и већ формиране београдске периферије.

Погрешно би било приписивати све узроке за хаотично стварање нове периферије само нискоме културном нивоу периферијске сељачке већине. Јачи од тога су узроци који се налазе у факту неизграђивања једне варошке периферије — управо на првом месту у досадашњем осутву закона о грађевинском реону Београда — као и прескупих кирија код станова ближе органске варошке периферије. Та три узрока главни су виновници данашњих жалосних прилика које владају на крајњој периферији Београда.

Просечне цене нуђених станова у Београду новембра 1929. год.

Редни бројеви	Колики су били пуђени станови	По градским реонима						Просечне цене станова уопште према постављеним групама	Просечне цене станова уопште према постављеним групама
		У центру града		У средњем град. појасу		На периферији града			
		Дин.	%	Дин.	%	Дин.	%		
		Дин.	%	Дин.	%	Дин.	%		
1	Станови са 1 собом	639	100	498	100	339	100	470	100
2	Станови са 2 собе	1100	172	919	184	980	289	1015	215
3	Станови са 3 собе	1921	300	1528	306	1430	421	1590	338

Подаци приказују — у трећој вертикалној рубрици — како је несразмерно велика цена код свакога **већег стана на периферији**. Процентна разлика киријских цена становима од 1, 2 и 3 собе стоји као: 100, 289, 421, док је та разлика код станова у средњем варошком појасу као: 100, 184, 306, а у центру као: 100, 172, 300.

Док су станови од 2 собе у граду скупљи за 172, односно 184 од сто од станова са једном собом, дотле су они на периферији скупљи за 289 од сто! Док станови од 3 собе у граду бивају три пута скупљи од оних са 1 собом, дотле такви станови на периферији иду у ценама **преко четири пута**! Међутим, то још није све: периферијски станови су минималне — хигијенски рачувајући и испод минималне — кубатуре, и немају осем смрдљивих и нахерених шуница никаквих других припадљивости, док они у граду имају предсобља, спајзеве, девојачке собе, веранде и балконе и т. д.

Доказ је несумњиво у томе тај, да **последатно београдско периферијско становништво мора живети искључиво у стиснутим најмањим становима, који и онако немогу већ бити нездравији**. То је несумњиво водило великоме искушењу за емигрирање у зону **далне периферије**, где је сваки побијао коље и правио сопствени кров над главом **ослобађајући се скупе кирије**. А кад се има да бира између два зла: скупе кирије и калјавије удаљене периферије, онда ће добро схваћени интереси оних ситних људи, који

стреле од евентуалне економске исцрпљености и од извесне беспослице, увек претпоставити каљаво зло скупоме злу... За овај живо-

том измалтретираном свету има врло реално значење она пословица: „Своја кућица — своја слободица“.

Проценти садашње ренте и нуђене продајне цене сваке поједине куће — у хиљадама динара.

12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
600	550	220	320	220	400	255	250	260	128	450	165	150	180	128	128	125	1160	2050	2250	1650	4200	2600	780	590	1830	1100	680
650	330	210	230	180	450	260	220	150	85	90	320	145	140		130	250	1650	1900	1850	1200	1650	620	1700	1250	2550	750	675
650	330	250	380	400	450	460	350	70	170	80	105	145	180		220	110	2750	1400	1650	800	750	1400	1350	1200	800	1000	950
350	549	590	400	440	380	455	220	135	260	185		250			130		580		2000	2800	625	1400	1500	2000		680	675
240	650	370	230	220	220	150	250	180	450										2020	1600		1490	1000	2300			700
125	390	380	45	180	135	370	130	180	250										2000	1500		2400	1350	1900			
39	220	210	320	220	225	150	350	180	250										800	2550		650	1100	1350			
215	170	314	250	155	270			150	130										2400			700	1900	1800			
	270	550	150	350	300			350											550			2600	2000	2800			
		250	300	135	55														465			1300	1900	2700			
		80	360	115	245																	1750	3000				
			85	330																		1400	1100				
				135																			3200				
				350																			1100				
				165																							
7	8	9	11	12	15	11	7	9	8	4	3	4	3	1	4	3	4	3	10	7	4	10	12	14	3	4	5

Педесет и три од ових имања имали су нуђену продајну цену од 14,757.000 динара заједно, а рентовни годишњи доходак 2 мил. 654.000 динара укупно: или 17.98 од исто просечно, то јест по 50.000 динара просечне годишње ренте.

Код овако завидног рентовног процента, добијенога од овако ситних имовинских објеката периферије и њене непосредне близине, искључен је сваки грађевински оптимизам. Јер, средњи и ситан рентијер нема ту никакве стварне потребе за ма какво грађевно унапређење на својој парцели.

Такав рентијер у већини случајева нема ни економске могућности за подизање већих и хигијенских зграда, а као практичан човек подалеко је од сваке цивилизаторске амбиције и сличних искушења, па ће се увек задовољавати годишњим дохотком од 50.000 динара са давно већ амортизиране вредности од 278.000 динара. Такав рентијер ће увек само привремено искористити сваки квадратни своје примитивне парцеле, па ће кроз овакојаке станбене јазбине узимати својим кирајџијама трећине и половине њихове укупне месечне зараде.

Тако је ова рентабилност малих кућа у зони периферије, и близу ње, један од врло

крупних узрока због којих је немогуће унапређивање и култивисање наше периферије, чије је земљиште давно већ испарцелисано. Због тога је и постало неодољиво данашње њено ширење, уместо концентрисања.

Оваквим досадашњим одсуством сваке прогресивне грађевинске иницијативе код примитивног рентовног капитала; одсуством грађевне интервенције социјалних фактора; одсуством сваке могућности периферијских придошлица, и, уз непопустљиво високе цене кирија — не може се и неће се подићи наша периферија, са чијим ће се насеобинским хаосом тешко изаћи на крај и у догледној будућности. Само би велика и систематска интервенција грађења могла да поправља и да унапређује периферију, а то ће рећи и сами град. Она тим пре, што би се врло срећно могла да ослони на нови закон о грађевинском реону Београда и његове прописе.

Подаци драстично говоре о ненормално високој ренти малих кућа, које у девет десетина преовлађују на периферији! Колико су пута већ до сада амортизирана ова имања, која се и сада, и то који пут, исплаћују у својој целини сваких 5—6 година! Ево због чега је морао сељак, служитељ и печалбар да оваквом изграђује нашу периферију, уме-

*) Ове упоредне цифре о продајним ценама кућа и са назначеном рентом, илуструју чудну чињеницу, по којој су мале куће далеко рентабилније од великих и скуких кућа. Десна страна ове таблице показује велике и скуке куће, а лева страна таблице мале и јефтине куће, а са великим рентним процентом, који се добија из скуких кирија. Ове мале куће су периферијске куће, у којим станује кирајџиска сиротиња, а велике куће се налазе у центру и у средњем делу града.

сто да је само насељава. А кад су је они морали сами изграђивати, онда се неможе боља ни имати од оваке какву је данас имамо. Зар би иначе смео досељеник тражити себи готов стан у другом појасу периферије, када је свесан тога да је без професије и да је без чврсте привредне egzистенције? Како ће и остала сиротиња да плаћа скуп стан у граду, кад јој је привредна подлога посве проблематична? Ето због чега Београд није имао онога нужног економског утицаја на стварање своје периферије, али чије успостављење — упркос свих културних недостатака — привлачи не мали део становника из старе периферије. Колико је самосталних занатлија и малих трговаца изселило своју фамилију на крајњу периферију, а и даље обавља радњом у вароши, јер знају добро да без такве жртве не би могли у данима општих економских криза и стагнација дуго бранити своју економску независност.

Од безимућних остају у Београду и на његовој ближој периферији само они, који због своје професије морају бити ту: шофери, келнери, трамвајџије, део графичара, поштари, шнајдери — наруџбинари, артисти, трговачки помоћници, новинарски сарадници и слични њима, док сви остали елементи

невољно гравитирају даље од града, ка крајњој периферији.

Тако су грађевинари, неквалификовани радници — сељаци — фабрички и занатски радници, печалбари и друга безбојна сиротиња постали носиоци и пионири за стално помицање и ширење периферијских међа даље од града, а за њима наступају сви они културнији варошки елементи који се напрежу да се ослободе кирајинскога несноснога терета. Тако се уместо културног уздицања периферије, вршило њено удаљавање од града од чије се привреде мора да живи.

Сурова пометеност у којој данас живи већина становника на периферији чини их и у духовноме животу сиромашним. Лектиру код већине тога света замењују обичаји од којих су најнеобичнији они о слављењу чистог понедеоника — бекријске славе — и тетка Бибије!

Наша престоничка периферија, будућност европеизираниога Београда, треба да се брани и одбрани од неприлика које је сада нагоне да се дивергентно развија. Периферија се мора градити по плану и по великоварошком систему, уместо по елементарним нагонима њене бедне имиграције. За ту циљ је потребно пресецање досадашњих узрока, који су пре свега у скупоти становова...

Д-р Милош. Б. Бајшански, лекар.

О организацији школске епидемијске службе у општинском санитету Београда

Почетком ове школске године број оболелих од шарлаха међу школском децом почео је знатно да расте, тако да је настала читава једна мала епидемија шарлаха и то поглавито међу децом — ђацима основних школа у Београду.

Да би се даље ширење шарлаха у самоме почетку епидемије ограничило, ако не сасвим спречило, било је потребно да се предузму ефикасне мере.

Тим поводом дошло је до остварења ближје сарадње између Општинског Санитета и Школских Поликлиника у Београду, јер је та сарадња била неопходно потребна да би се сузбијање шарлаха могло извести што брже и што ефикасније. Прва последица тога заједничког рада била је: пелцовање све школске деце — ђака основних школа — противу шарлаха, од стране лекара школских поликлиника у Београду. То пелцовање је дало несумњиво најбоље резултате, јер је убрзо број обољевања од шарлаха почео да се знатно смањује.

Друга важна мера била је: организација епидемијске службе у школском санитету О.Г.Б. Главне основе те службе постављене су споразумом између Шефа Санитета О.Г.Б. и Шефа Школских Поликлиника у Београду.

За почетак, целу епидемијску службу у Школском Санитету врши један лекар (школски епидемијски лекар), који је лекар школске поликлинике, и 8 школских сестара, које су органи Општинског Санитета.

Свака школска сестра врши епидемијску службу у двама школама, пошто је број сестара двојином мањи од броја основних школа. (Сестара 8, а школа 16).

Свакога дана, школске сестре обилазе одређене им школе. Из сваке школе добијају, од Управитеља школе, списак имена све изостале деце, и у току дана обилазе, по кућама, све изостале ђаке. Имена оболелих, као и остале податке, уписују у нарочите анкетне листе, које одмах упућују школском епидем.

лекару, у случају да болесно дете не лече приватни лекари, дакле обично у оним случајевима, када родитељи услед сиромаштва не могу сами да позову лекара. Свако такво болесно дете, без лекара, обилази школски епидемијски лекар, чим добије од школске сестре потребне податке. У тежим случајевима, ако је дете у врло тешком стању, школска сестра извештава одмах телефоном школског епид. лекара, који онда дете по могућству одмах обилази и указује му потребну лекарску помоћ. (Целокупан тај рад школског епид. лекара за децу која болују од заразних болести и за децу сиромашних родитеља потпуно је бесплатан). Сваки случај заразних болести одмах се изолише или упућује у болницу, ако су родитељи сиромашног стања или ако су станбене прилике породице такве да не би било медицински целесходно да оболело дете лежи код куће, нарочито ако у породици или у кући има више деце.

Одмах после учињене посете болесном детету, ако исто болује од неке заразне болести, епидемијски школски лекар извештава најпре Управитеља школе, коју дете походи, а затим Општински Санитет, који предузима даље мере: истицање табле, ако дете лежи код куће или дезинфекцију стана, ако је дете пренесено у болницу.

Истовремено школски епид. лекар наређује дезинфекцију разреда у школи, у коме се је дете пре обољења налазило, и са тим у вези потребно распуштање дотичног разреда, док се не изврши дезинфекција — дакле за време од три дана.

Браћа и сестре оболелог детета, који станују у истом стану, задржавају се од поселивања школа за време, које прописује Санитетско Законодавство.

Пошто је даља контрола такве деце обично потребна њу такође врши школски епид. лекар.

Сем свега овога, укратко изложеног, рада на сузбијању заразних болести у опште

од стране школског санитета, постоји још и колаборација са Општинским Лабораторијумом и са Централним Хигијенским Заводом у Београду. Та се колаборација састоји с једне стране у проналажењу и утврђивању узрока зараживања, односно извора зараживања, а с друге стране у серо-бактериолошким анализама, које се у тим установама врше. Та сарадња била је од неизмерне користи, нарочито у последње време, у време избијања последње мале епидемије трбушног тифуса, која је, наравно у маломе, погодила и школску децу. Заједничким радом са Централним Хигијенским Заводом и са Општинским Лабораторијумом могло се је само и постићи, да се сваки случај тифуса у самом почетку оболела што пре изолује и да се предузму брзо све потребне мере, да се извор зараживања у појединим случајевима утврди и отклони, те тиме даље ширење што брже спречи. Овакв рад на сузбијању заразних болести несумњиво је дао већ доста позитивне резултате. Број оболелих ђака од заразних болести сада је знатно мањи него ли раније. Изложићемо само кретање шарлаха и тифуса за последња три месеца — у свима основним школама у Београду:

Број оболеле деце од:

	шарлаха:	трб. тифуса:
у октобру	37	3
„ новембру	13	14
„ децембру до 23	6	3

Сем свега напред изложеног, правилно вођена епидемијска школска служба захтева као неминовну потребу још и тачну евиденцију ових случајева заразних болести, и то како већ ликвидираних случајева, тако и оних у току. Та евиденција мора да буде стручно вођена и систематска.

Да би се и у томе правцу могло да ради са позитивним резултатима, дошло је до стварање Епидемијског Одсека у Школској Поликлиници на Зап. Врачару. У истоме се налази одлично уређена картотека, помоћу које се увек могу добити код школске деце сви подаци, који се тичу кретања заразних болести. Свако болесно дете има своју карту са целокупним током болести и крајњим исходом. Познато је шта за децу значи боловање од заразних болести у раноме детињству, и какве све последице по детиње здравље могу од тога да наступе. Циљ епидемијске службе је једним делом и то, да се не само ограничи број оболела, него и да се временски, у колико је то могуће, што доцније одложи боловање од оних заразних болести, код којих постоји обилгатна диспозиција деце у школском добу. Исто тако и да се и доцније, пошто дете оздрави, спроведе стручна лекарска здравствено-хигијенска контрола над његовим здрављем и да му се омогући да постане здрав члан друштвене заједнице и користан грађанин Београда.

Д-р Драг. Радишић, шеф санитета О. Г. Б.

Сахрањивање мртвих

— Сахрањивање мртваца је морална, верска и грађанска дужност и треба да спада у надлежност Општине —

Странци који се нађу у Београду, престоници Југославије, имају, међу првим утисцима, и један доста чудноват. Много чешће но у другим европским градовима, они виђају спроводе мртваца. У Бечу, Берлину, Паризу, и по другим местима, могли су провести и по месец дана, па да ипак не сусретну и не виде ниједан погреб. Како су ти градови знатно већи од Београда, и насељенији, изгледа на први поглед онима који су необавештени, да је моралитет у Београду несразмерно већи но у другим варошима Европе, управо да у њему стално влада каква епидемија.

Разуме се да је то врста обмане која долази отуда што је Београд, и ако по многоме добија тип модерне европске вароши, у погледу сахрањивања мртвих задржао патриархалне и примитивне обичаје од пре сто година.

Један од тих обичаја који нема оправданог основа ни у вери, ни у пиетету према покојницима — а који је противан и хигијенским начелима и животу великога града — то је познато обношење мртваца од куће у којој је умро до цркве, а одатле главним улицама града до гробља. Зна се за укоренено сујеверје да мртваца не треба вратити од цркве истим путем (односно улицом) којим је ношен до цркве. У нас се, по некаквом опет укореном а неоправданом схватању, сматра да последња дужност према покојнику захтева да се његов леш пронесе баш главним улицама и да ће одавање посмртних почасти умрломе бити у толико веће у колико његова „пратња“ буде дужа. Зато у нас једно сахрањивање мртваца траје по неколико сати — каткад по пола дана. Ако се на тим погребима држе још и свечани посмртни говори, пред црквом, у цркви, и на најживљем местима у вароши од цркве до гробља, па и над самим гробом, онда једна пратња траје још дуже, и свршава се каткада позно у вече.

У тим случајевима, који су врло чести, саобраћај главним артеријама града формално

је укочен дуже времена — што је у великим модерним градовима апсолутно недопустено. Осим тога грађани Београда свакодневно виђају спроводе мртваца („пратње“) које, врло полако и свечано, пролазе свима улицама, а у неким од њих — онима које воде гробљу, — као што су Краља Александра и Гробљанска, — становници тако рећи по цео дан гледају само те пратње које се нижу једна за другом.

Важно је у овом питању да је у Београду сахрањивање мртваца потпуно сасвим приватна ствар, која подлежи слабој или никаквој контроли санитарске и уопште јавне власти. Мртац по двадесет и четири сата лежи у кући у отвореном сандуку. Обичај је да за све то време укућани, рођаци и познаници, чак и целе ноћи, седе покрај мртваца и да „чувају“ тело покојника. Од момента када је неко умро, па за цело то време од двадесет и четири, а каткада и више сати, као и онда када се ковчег затвара, и обноси по вароши, и спушта у гроб, нема асистенције никакве санитарске власти ни контроле овога акта.

Појмљиво је да овакав поступак не одговара начелима хигијене и јавнога добра у великој, јако насељеној и модерној европској вароши.

Међутим, није само јавни, него и приватни интерес грађана да се сахрањивање мртвих у Београду врши на други начин и у складу са општим развитком друштвенога живота престонице.

Довољно је и опште познато да су београдски грађани, у чијој се породици деси смртни случај, изложени великим бригама, напорима и дугачким званичним процедурама, уз то и несразмерним трошковима, који су у вези са погребом. „Човек нема рачуна ни да умре“, то је популарна, мало саркастична фраза, створена из тих разлога и одомаћена нарочито у материјално слабијим слојевима нашега друштва.

Уосталом, треба се сетити колико полова на дан смрти некога члана породице треба посвршавати па да се он сахрани. Пре свега је потребно наћи лекара, који је покојника лечио и који има да утврди од чега је дотично лице умрло, т. ј. да да дијагнозу болести, затим надлежног општинског лекара који ће констатовати смрт. Потребно је извадити умрлицу, ангажовати свештеника који ће извршити опело и погреб, добити од Општине место за гроб, штампати посмртнице којима ће се смрт објавити и извести, тим путем и преко новина, да је покојник умро; куповати и погађати се са погребним предузећима за целу погребну спрему: кола, ковчег, крст, шокров и т. д. и пренос мртваца до гроба. Ко зна да мора бити у току једнога дана само, ради посла, у трговини, са лекарима, у штампарији, општини, цркви, редакцијама и на гробу, знаће да му не остаје ни мало времена које би, бар у мислима, посветио ономе кога губи, који му је драг, и кога више никад неће видети.

Природна је последица да су грађани у овој журби и нужди да један неопходан посао завршавају за неколико часова на разним, често удаљеним местима, изложени још и многим непријатностима. Није ретко да они не могу добавити надлежног лекара, јер је овај заузет послом на другој страни. Административне процедуре код Општине и Цркве трају дуже но што би у оваквим моментима било потребно или најпотребније. Припуњени да погребну спрему — кола и друго — набављају код трговца с том робом, они су често изложени уценама и плаћају скупо, зато што је тренутак кад је купцу мртац у кући повољан за продају, а ономе који купује није ни до хладног размишљања, ни до погађања, ни до чекања. Другим речима, то је искоришћавање једнога психолошког стања купца од стране продавца.

Има још много других разлога, који су општег значаја и који указују на потребу да се сахрањивање мртваца у престоници стави на другу основу.

Пре свега, пошто су трговине са погребном спремом слободне, уз то и рентабилне — јер свет увек умире и мора се сахрањивати — између тих трговаца се каткада води јака, несавесна и непријатна конкуренција. Дешава се да представници тих трговина долазе у кућу где лежи мртац и, нудећи своје услуге, свађају се а каткад и потуку, као агенти који бране интересе својих предузећа, и без обзира на осећање оних којима долазе, и осталог света који се на такве појаве може скандализовати.

Као трговине које добро зарађују, погребна предузећа имају своје радње у најлепшим улицама престонице. Излажући и рекламирајући своју робу, оне излоге својих радња „украшавају“ мртвачким сандуцима, кр-

стовима, покровима, посмртним листама — што, свакако, није нимало укусно ни естетички и што се, наравно, у другоме свету, у великим градовима, никада не виђа, пошто се тамо води рачуна и о осећањима и расположењу многобројних пролазника. Београђани врло добро знају да се, с пролећа и јесени нарочито, сукобљавају улицама свадбене поворке и спроводи мртваца. На учеснике и једне и друге, тако антиподне церемоније, то чини рђав, непријатан утисак, као уосталом и на сваког посматрача.

Треба нагласити да уобичајено обношење мртваца по вароши, и слаба, готово никаква организација и контрола овога акта, не одговара хигијенским и санитетским начелима, о којима се у великим, насељеним градовима мора водити строжији обзир и рачун но на другим местима. Једном речју, сахрањивање се мора увек и у првом реду вршити са обзиром на санитетско-хигијенске захтеве теоријског и практичног значаја.

Из овију напред поменутих разлога, — и других, које није потребно нарочито наводити — садањи начин сахрањивања у Београду требало би изменити и саобразити захтевима и карактеру модерних европских вароши, у које се Београд данас с правом може убројати, потписани је, у својству шефа санитета београдске општине, а у овом смислу, поднео општинском Суду и један мотивисан предлог за реформу питања о сахрањивању мртваца у престоници, са напред изнетим разлозима и мишљењем да би најправилнији пут у решењу овог питања био да Општина Града Београда узме сахрањивање умрлих у своју режисију.

Јер Општина има многобројних узајамних дужности и односа са својим грађанством. Живот грађана и живот општине су неразлучно и чврсто везани и уткани један у други — нарочито у великим градовима. Општина је дужна снабдевати своје грађанско свима елементарним потребама модернога живота и живота у опште: водом, осветљењем, канализацијом, саобраћајним средствима, трговинама за животне намирнице, хигијенским условима живота, помагањем незбринутим и оболелим, бесплатним лечењем сиротиње, указивањем брзе помоћи у изузетним случајевима (пожара, несреће, заразе и т. д.). Она, најзад, сахрањује сиротињу о свом трошку, и води бригу о градским гробљима. Логично је, дакле, да је њена природна надлежност да врши и сахрањивање својих умрлих грађана уопште.

Несумњиво да је сахрана мртваца морална, верска и грађанска дужност. Тако је било од памтивека, па је тако и данас. Али, као таква, она не сме бити предмет спекулације, трговине, трговачке конкуренције и извор зараде.

У великим, модерним градовима европских земаља ту дужност општина и врши, као последњу према свакоме свом члану.

Било би природно и потребно да Београд у овом погледу не буде у назаку, по страни и несавремен. Разуме се да овај предлог није никакво просто имитирање иностранства него императив социалног интереса и дужности, на које се у нас, као у младој држави, није могла поклонити довољна и озбиљна пажња. Уосталом, решење тог питања ће ускоро морати да дође на дневни ред, под силом и притиском околности; јер Београд, ако већ треба и мора да буде велика и модерна варош, не може ни у том правцу бити мимо света.

Узимањем сахрањивања мртваца у своје руке, Општина Града Београда би, пре свега, ослободила своје грађанство многобројних и напред већ побројаних непријатности, и то у моментима који су за њега већ по себи врло мучни: излишних послова и трчкарања, и евентуалних одвећ великих трошкова, чак и џупана.

То би, природно, претпостављало образовање једног одсека при општини, који би се искључиво старао о сахрањивању. Приликом смртног случаја у породици, сваки грађанин би имао да извести надлежни одсек, и он би му послао лекара који би констатовао смрт и издао умрлицу, свештеника који би извршио опело, кола, ковчег и целу опрему за погреб, извештај о гробу и парцели где ће се покојник сахранити, посмртне листе, санитарско особље за дезинфекцију стана и т. д.

Уз обичну таксу, која би се прописала, сваки умрли члан општине био би пристојно и на миру сахрањен, без каквих непријатности за своју породицу и родбину.

Правилником о сахрањивању мртваца истовремено би се уклониле и остале незгоде досадашњег начина сахрањивања, у погледу хигијенском, саобраћајном и естетичком.

Евентуална последња воља покојника или жеља родбине била би поштована. Ако би се, према тој вољи или жељи, захтевао погреб сличан досадашњем, са обошњем мртваца и нарочитим церемонијама — Општина би била у могућности и требала, по мом мишљењу, да буде вољна да и те жеље задовољи истовремено и у складу са напред поменутих захтева и начелима општег значаја.

Ако би се овај предлог у принципу усвојио, остаје још питање и могућност практичног извођења овога пројекта, пошто би у прво време намера Општине да узме сахрањивање мртваца у своју режију дошла у сукоб са интересима трговаца са погребном спремом или сопственика приватних потребних предузећа.

Међутим, анологично ономе што је учињено у другим градовима Европе, тежиће око решења овога проблема не би биле неотклониве.

Општина би, по споразуму са сопственицима погребних предузећа, могла или откупити њихова стоваришта — пошто би јој и самој требала опрема која се у њима налази — или би, по примеру бечке општине, могла и приватним лицима дати концесију за сахрањивање мртваца. У том случају би, разуме се, уговором између општине и концесионера, биле предвиђене обостране дужности и права; али би се уговором морао спровести напред тражени принцип модерног сахрањивања, са прописаним и утврђеним таксама за поједине категорије услуга, погребне спреме, церемониала и т. д.

Потребно је напоменути да у Аустрији концесију за сахрањивање даје Министарство унутрашњих дела (садашњи »Bundeskanzleramt«). Бечка општина је концесионар од 1907 године, пошто је откупила два највећа друштва за сахрањивање, »Enterpris« и »Conkordia«. Сем тога, у Бечу постоји, за сада још, и седамнаест мањих погребних друштава. Али се ни у Бечу, већ поодавно, не издају нове концесије за сахрањивање, а оне које постоје постепено се губе изумирањем њихових ималаца, тако да ће временом бечка општина остати једина која ће имати право сахрањивања.

Што се тиче Београда, изгледа најрационалније да се приватна друштва са погребном спремом на сваки начин откупе, да се сав рад око сахрањивања споји у један одсек, и на тај начин створи монопол на најмодернијој основици. Ово би било тим лакше извести што у нас није, као у Бечу, било наследних концесија појединих породица стечених раније, које се с правног гледишта нису могле брзо и насилно ништити.

Као што сам напред поменуо, овај предлог се већ налази пред Судом Београдске Општине. Студији и практичном извођењу овога предлога требало би, по мом мишљењу и мишљењу многих који су се упознали с њим, приступити у што скоријем времену. У овом питању постоји потпуна координација приватних и јавних, општинских интереса. Једини који, можда, не би хтели признати уместност и општу корист од решења овога питања у предњем смислу били би сопственици погребних предузећа. Међутим, њихов је број мали. Њихово право на експлоатацију сахрањивања мртвих са социалног гледишта је још мање.

Нема, дакле, никаквих озбиљних сметња да Београд и у овом правцу уђе у ред напредних градова.

Радничка склоништа општине београдске

— Њихово свечано отварање на дан 9. II. 1930. године. —

9. фебруара ов. год. у 11 часова пре подне свечано су отворене две необично важне социјалне установе Београда, МУШКО и ЖЕНСКО РАДНИЧКО СКЛОНИШТЕ са ДЕЧЈИМ ОБДАНИШТЕМ, у Милоша Поцерца ул. бр.4.

Свечаном отварању Мушког Радничког Склоништа присуствовали су: изасланик Њ. В. Краља, пуковник г. Сарић, Претседник општине г. Милош Савић и потпредседник г. д-р Милослав Стојадиновић са члановима Општинског одбора, затим начелници Министарства социјалне политике и народног здравља г.г. д-р Андрија Штампар, Душан М. Јеремић и Љубомир Хофмановић, бивши Министри социјалне политике г. д-р А. Мијовић и г. Милан Симоновић, као и претставници Радничке, Занатске и Трговачке Коморе, Централне индустријских корпорација и многобројни истакнути јавни радници за социјално осигурање радника.

Г. Исидор Протић, кмет-правник Београдске општине и претседник Фонда за радничка склоништа, отворио је свечаност следећим говором:

„Државничка мудрост и широки патриотизам Његовог Величанства Краља објавили су историјског 6. јануара потребу нове линије рада. Одговарајући на честитку г. Претседника владе приликом наступања Нове, 1930. Године, Њ. В. Краљ је изговорио ове значајне речи, које су се урезале у душу свих честитих грађана наше Отаџбине. „Привредни полет наше Краљевине — рекао је Њ. В. Краљ — и њена радност морају што пре доспети до таквог развоја да не буде више потребе да понајбоље мишице нашега народа

морају тражити рада у туђини и хлеба ван границе простране Отаџбине. Богатство наше обдарене земље можемо развити и благостање постићи само у развијеној добро организованој радности“.

У својој пак честитци, коју је поднео Престолу, Претседник владе, генерал г. Петар Живковић, нарочито је нагласио: да се наше радништво умело сачувати од антисо-

Исидор А. Протић, кмет правник Општине Београдске и претседник Управног Одбора за старање и одржавање радничких установа у Београду.

цијалних и против државних тежња. Истакао је важност развијене националне свести код нашег радништва и подвукао значај нашег савременог социјалног законодавства, додајући да Краљевска влада неће престати да радништву — „снажном чиниоцу народне привреде“ указује пуну пажњу.

Мудрој, државничкој речи Његовог Величанства и ономе што је о нашем радништву рекао г. Претседник владе, служиће и ове три хумане установе: Мушко и Женско Радничко Склониште и Дечје Обданиште које данас добија наш свима драги Београд, главни град и понос целе наше велике и уједињене Југославије.

Београд је одавно престао бити патријархална варош. Привредни живот све се ви-

ше развија, а са развијањем привредног живота и потреба, да друштво притекне у помоћ свима оним радницима којима је та помоћ потребна. Ти радници, подржавани од друштва, од заједнице, биће способни да и даље раде и зарађују себи хлеба. Њихова свест, да их је у тешким часовима друштво прихватило, спасаваће их од утицаја разводних струја и учвршћиваће их у уверењу, да Отаџбини ваља сви да служимо колико ко може и уме.

Одушевљење, са којим је цела земља прихватила реч свога Господара и хвалу, коју је нашем радништву одао Претседник владе, најбољи су доказ да код нас нема класне мржње и да се у нашој вароши осећа потреба за оснивање свих потребних и хуманих установа које већ одавно красе велике европске центре. По угледу на те центре приступило се и код нас оснивању радничких склоништа.

Лука Павићевић, секретар Управног Одбора Радничких Склоништа — делегат Радничке Коморе

Први подстрек за рад на овом пољу дао је пок. Грегор Жерјав, када је као Министар социјалне политике у финансијски закон за 1922/23. годину унео чл. 110 у коме је предвидео: да се сваке године мора у циљу прибирања потребних средстава за помагање незапослених радника, оснивања радничких азила и плаћања путничких трошкова радника који путују ради тражења посла, разрезати начити прирез до три од хиљаде на све послодавце и раднике који подлеже под одредбе Закона о осигурању радника, с тим да се тај прирез наплаћује једновременно и на исти начин као и принос за осигурање радника у болести.

На тај начин Жерјав је ударио камен темељац за оснивање свих радничких установа и његова заслуга за рад у овоме правцу мора бити нарочито подвучена и истакнута.

Доцније, у 1927. години, тадашњи Министар социјалне политике, г. д-р Ал. Мијовић,

показао је такође врло много интересовања за подизање и остварење радничких установа и збрињавање радника.

Идући за тим циљем, најпре у разговору претставника Радничке коморе са Министром социјалне политике, покренуто је и истакнуто као најпрече решење питања радничких преноћишта са радничким кухињама и обдаништима за децу радница-матера, које иду од куће на рад, па је у томе смислу и поднет предлог Министру. И тако је тада по претходном споразуму са Судом општине београдске и Радничком комором донета значајна одлука Господина Министра социјалне политике од 8. јуна 1927. године којом се регулише помагање незапослених радника и њихових породица. Том значајном одлуком Министар је решио да се из фонда при Државној хипотекарној банци у Београду, убратор на основу чл. 110. Финансијског закона за 1922/23. годину, издвоји сума од динара 10,000.000 за стварање и одржавање радничких установа у Београду и стави на расположење Београдској општини у виду зајма са годишњим интересом од 4% и амортизационим роком од 25 година. Овај зајам је имао послужити Београдској општини за подизање радничких склоништа, кухиња, купатила, читаоница, као и за заштиту незбринуте радничке деце. Даље је решењем предвиђено: да се управни трошкови за одржавање свих радничких установа и издатци за стварање подмирују:

1) Из анuitета, који ће Београдска општина на име враћања дуга улагати у фонд за стварање и одржавање радничких установа у Београду;

2) Из дотација Београдске општине и Министарства социјалне политике;

3) Из кредита буџетске партије радничке коморе на радничка преноћишта и дечја обданишта.

Ранија општинска управа показала је живо интересовање и разумевање за ове велике потребе наше престонице и на седници општинског одбора од 17. јуна 1927. године донета је одлука да се са захвалношћу прихвати предлог Господина Министра социјалне политике о зајму стављеном на расположење Општини београдској у износу од динара 10,000.000, а за подизање и уређење потребних радничких установа. И пређашњи Општински суд одлучио је и Одбор је усвојио: да се на општинском земљишту у Милоша Поцерца улици подигне зграда у којој ће се сместити Централно радничко склониште у вези са Берзом рада, а то је ова зграда у којој се налазимо.

Данашња Општинска управа показала је врло много добре воље и развијен социјални осећај, старајући се брижљиво, да се започети

радови на изградњи Радничких склоништа што пре заврше.

У том циљу, управа је накнадно и преко предвиђене суме од динара 10.000.000 из општинских средстава дала и помогла да се грађевине доврше; а тако исто уредним отплатама одговарајућег ануитета на примљени зајам, Општинска управа омогућила је Одбору фонда да изврши све набавке и меблирање и да на тај начин благовремено отпочне правилно функционисање свих трију установа — *Мушког и Женског Радничког Склоништа и Дечјег Обданишта*.

Са нарочитом захвалношћу има се истаћи важна и дарежљива одлука Општинске управе, којом је све радничке установе ослободила плаћања свих општинских такса. Кад се узме у обзир, да је потрошња воде и електрике у овим установама веома велика, онда се може рачунати да је, у овом конкретном случају, општина дала у име свог прилога још један стални годишњи поклон, у износу од четврт милиона динара.

Осим тога своје интересовање и старање за даљи успешни и напредни рад ових установа, Општински суд потврдио је и својим писмом од 28. јануара текуће године које је упућено Управном одбору фонда. У овом писму Суд извештава да ће имајући у виду значајан и користан рад ових установа учинити све што до њега стоји да се у буџет општински за 1930. годину унесу потребне суме, за одржавање радничких установа, о чему ће крајњу одлуку донети Општински одбор који је надлежан за изгласавање буџета. И ја тврдо верујем да ће т.г. одборници несумњиво прихватити предлог Суда и одобрити кредите који су неопходно потребни за одржавање ових установа.

Тако исто вредно је забележити да је и Београдска радничка комора још под 1. октобром 1929. године известила Управни одбор фонда да је у свој буџет за 1929/30. г. унела на име субвенције за радничка склоништа суму од 100.000 динара.

Код доделе сталне државне помоћи ваља истаћи и врло важан моменат, а то је стално интересовање и изванредно разумевање које показује за рад ових установа садашњи Министар социјалне политике, г. д-р М. Дринковић. Особиту пажњу заслужује његово писмо упућено Управном одбору фонда које гласи: „На претставку тога Одбора бр. 405 од 16. децембра текуће године, част ми је саопштити, да пратим са великим интересовањем рад око подизања радничких склоништа и дечјих обданишта у Београду и да сам, баш због тога, што полажем нарочиту важност на подизање таквих у нашој држави преко потребних завода, предузео све мере, да се сличне институције подигну још током ове године у За-

гребу, на Сушаку, Сарајеву, Сплиту и по могућству и у Новом Саду, а настојаћу, да у будућности потпомогнем отварање ових за наше раднике врло корисних установа. Мишљења сам, да треба предузети све за унапређење ове акције, а стараћу се, у колико ће финансијске прилике то допустити, да и држава са своје стране сталним субвенцијама допринесе подизању и одржавању радничких установа у Београду и у другим привредно важним средиштима наше Краљевине“.

После свих ових важних изјава учињених од стране највиших и најпозванијих функционера у нашој земљи, ја сам уверен да ће све ове радничке установе стати на чврсто тле и да ће њихов правилан развитак бити потпуно обезбеђен са потребним кредитом како од стране државе, тако и од стране општине.

Милан М. Сокић, члан Управног Одбора — делегат Општине Београдске

Морам нарочито изјавити велику захвалност Фонда професору Университета, Д-р М. Амброжићу, који је, као лекар и шеф Централног завода за здравствену заштиту матера и деце, ставио Управном одбору на расположење своје богато стручно искуство, извршио целокупну организацију службе у Дечјем обданишту, тако да је та установа код нас, благодарећи Д-р Амброжићу, добила уређење европског карактера.

Благотворни утицај стварања корисне установе Мушког и Женског радничког Склоништа као и Дечјег обданишта убрзо се осетио. Првога дана, 30. октобра 1929. године, кад је Мушко радничко склониште отпочело са примањем радника на преноћиште, било је на спавању свега 23 радника, али убрзо из дана у дан њихов број растао је, док последњих дана није достигао цифру 180—200, а једнога дана било је, и то је за сада највећи број, 210 радника на преноћишту. Напомињем ради знања да установа може да прими 240 радника на спавање, за које заједно са купањем наплаћује минималну таксу од 5 динара.

Питање осигураног крова над главом, као и питање насушног хлеба — исхране, два су битна елемента за живот сваког човека. Отварањем радничких склоништа у нашој престоници оба ова важна питања у знатном су обиму по раднички сталез решена. Јер радници за скромну цену од 10 динара имају осигурану вечеру, купање, преноћиште и до ручак.

У име Управног одбора Фонда, ја још једном најлепше захваљујем свима факторима на указаној пажњи што су ове хумане установе и код нас основане и позивам све наше племените људе, а нарочито оне који су имућнијег стања, да се заинтересују за рад ових неопходно потребних социјалних установа и да својим прилозима потпомогну њихов напредак. Сваки добровољни прилог биће нам драг и добро дошао, јер ће установа бити у финансијском погледу све снажнија и тако ће бити у све бољој могућности да свој благотворни утицај шири. А надам се да ћете ви, који сте својим присуством показали колико вам на срцу лежи социјални напредак нашег Београда, понети са ове свечаности најлепше утиске, и да ћете од данас бити још убеђенији пионири на хуманом пољу.

Као председник Управног одбора фонда за одржавање радничких склоништа и у име свих оних који су нашли овде уточишта, ја вам још једном најсрдачније благодарим на вашим племенитим осећањима и на вашем увиђању да овакве установе служе врло корисно Отаџбини и њеном напретку.

ГОВОР Г. ЛУКЕ ПАВИЋЕВИЋА

После г. Исидора Протића, говорио је г. Лука Павићевић.

Господин Павићевић, као секретар управног одбора Фонда у своме реферату рекао је у главном ово:

— Сакупили смо се данас, да приликом ове свечаности, као људи од посла, обавимо и један посао. И мени је учињена велика част кад ме је управни одбор Фонда овластио да у његово име, пред Вама положим јавни рачун о нашем досадашњем раду и дадем мало више детаља о задатцима и потребама ових установа.

Решењем компетентних фактора: Министарства социјалне политике, општине града Београда и Радничке коморе и њиховим поверењем, нама је стављена на руковање једна знатна сума од десет милиона динара. Овом сумом, уз трајну помоћ општинских управа — раније и данашње — и уз сарадњу стручних општинских органа, ми смо изградили три велике зграде и у њима организовали рад четири нове социјалне установе: два склоништа за збрињавање незапослених радника оба пола и два обданишта за децу оних матера-радница и намештеница које одлазе на рад.

Користи од ових установа су многоструке. Дајући кров и нужну исхрану незапосленим радницима, склоништа ће вршити колико хуману и социјалну, толико и привредну и националну задаћу. Јер, сачувати здравље младе радне снаге, кад је она, немајући рада, остала без средстава за живот, значи одржати резерву радне снаге за потребе наше привреде, кад она изађе из данашње кризе и у исто време сачувати здраве грађане за више државне потребе. Хранити и неговати одојчад и малу децу оних матера, које су економским приликама својим, упућене на привређивање ван свога дома, дечија ће обданишта вршити колико најхуманију толико и друштвену, државну дужност. Обданишта ће, од нежног новорођенчета, здравом храном и хигијенском негом као и васпитањем матера, изграђивати будући крепак и за живот способан организам нашега подмлатка. Одељење за жене у Женском радничком склоништу има још и задатке: 1) да незапослене младе девојке, које данас пропадају посредством т.зв. „бироа за млађе“ запослењем у поштенним кућама и породицама, сачувају од пропасти и направе их dobrим мајкама друштвеног подмлатка, и 2) да оне сироте породице, кад из болница на седам дана по порођају излазе, сачува здраве као и њихов пород.

Ето госпође и господо! То су, у кратко речено, задатци установа које смо изградили и које данас свечано предајемо њиховим корисним функцијама. И ми смо уверени, да ћете Ви, кад уређење ових установа прегледате и Вашим се очима о вредности њиховој уверите, нама, управном одбору Фонда, дати моралну, јер другу не тражимо, разрешницу за досадашњи рад.

Али господине изасланиче Њ. В. Краља, госпође, господо и другови, изграђивањем ових установа и организацијом њиховог рада, ми смо извршили само први део посла. Остаје нам други — обезбеђење њихове егзистенције! А тај посао важнији је од првога, и извршење овога посла зависи у првом реду од Вас.

И ако смо поставили принцип: да сваки корисник овим установама мора и сам нешто платити, јер би апсолутна бесплатност промашила циљ ових установа — ми ипак, добро познавајући економску моћ нашега радништва, нисмо могли одредити такву висину плаћања, којом би били покривени сви трошкови установа. Предвиђени годишњи буџет расхода ових установа износи суму од око динара 2.800.000. Од ове суме, моћи ће директним плаћањем корисника, бити подмириено тек око 1.200.000 динара. Из ануитета који од општине примамо годишње, моћи ћемо подмирити само 636.000 динара. Значи, да ће нам недостајати око 800.000 динара. Ту суму, надамо се добити из субвенција: општине бео-

градске динара на првом месту са 500.000, Министарства социјалне политике и народног здравља 200.000 и Радничке коморе 100.000.

Морам Вам господо рећи, да су све модерне социјалне установе скупе, па и ове. А оне су скупе, баш за то, јер оне могу постојати само тако, ако су засноване на темељу апсолутне чистоће. И ја Вас господо уверавам: да, половину свих редовних расхода иде на одржавање чистоће! Јер, ако тога не би било, ове установе, које треба да буду олтар радничког здравља, постале би легло болести и заразе свих београђана.

Но ја сам уверен, да ће позвани фактори збринути и здрав опстанак ових установа. Нарочито сам уверен, да ће општинска управа и општински одбор и од сад као и досада, водити рачуна, да ове њене установе буду понос Општине београдске. Јер, не треба сметати с ума, да су социјалне установе сваке вароши, а нарочито престонице: образ и огледало културног нивоа дотичне општине. И за то је моје, као и целог Управног одбора Фонда, уверење, да ће нам, велики социјални смисао данашње општинске управе, које смо из досадашњег рада са њом стекли, дати храбрости да и на другом делу нашег посла истрајемо и ове установе упутимо на здрав пут и жељене резултате. Уз то, ја држим, да ће и богатији редови нашег друштва, а нарочито индустријалци, својим прилозима помоћи опстанак ових установа, па за то и верујем у њихов опстанак — завршио је свој реферат г. Павићевић.

*
* *

РАДНИЧКА СКЛОНИШТА БЕОГРАДСКЕ ОПШТИНЕ

Уједињењем Срба, Хрвата и Словенаца у данашњу велику Краљевину Југославију, Београд је постао не само престони град сведружне централне власти у држави, већ је он, својим развијеним привредним и културним животом, постао и привредни центар државе. А поред тога, како је Београд и саобраћајни центар између Јужне и Северне Србије с једне стране и свих осталих покрајина наше државе с друге стране, он је самим тим постао и најпривлачнији град за запослења свих социјалних слојева нашег друштва па и радника. А с треће стране: како се у Северној и Јужној Србији не само стално оснивају разна индустријска предузећа већ и стара, немајући довољно квалификоване радне снаге, ову на допунују из других покрајина, Београд је постао и капија запослења свих радника и намештеника, који из других покрајина долазе да се у Србији запосле.

Стојећи у средишту привредног живота државе у Београд долазе, не само они који у њему траже запослење, већ који кроз њега прођу да се с једне или друге стране Саве и

Дунава запосле. И сасвим је онда природно да Београд, и ако има највише посла, има и највише незапослених радника и намештеника оба пола.

А како је немаштина сталан пратилац незапослености, разумљиво је тешко стање незапослених радника: нити се имају где нахранити нити имају где преноћити.

Да овим потребама одговоре, подигнута су у Београду два модерна Радничка склоништа.

1) Мушко радничко склониште.

Ово се склониште налази у Милоша Поперца улици Бр. 2а.

Градња куће кошта	Дин.	3.730.616.42
Централно грејање	"	634.876.40
Машинска перионица	"	159.448.55
Водовод, канализација и осветлење	"	162.846.27
Топло купатило	"	123.680.70
Кухиња	"	38.800.—
Дезинфекц. и дезинсекц.	"	140.913.—
Инвентар	"	610.831.—

Свега дин. 5.602.012.34

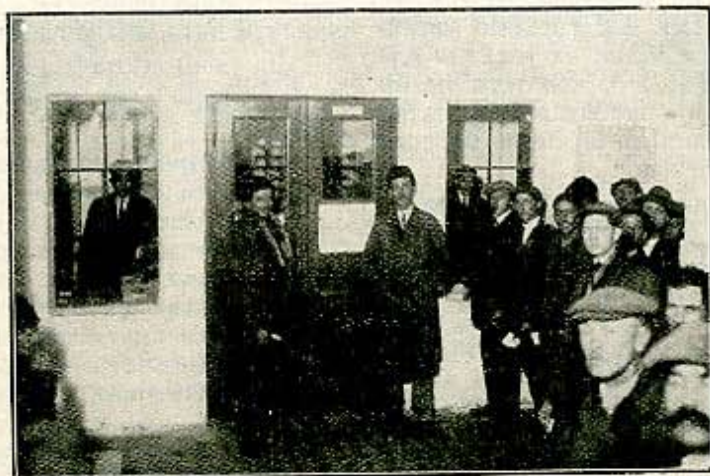

Мушко Радничко Склониште

Режим у Мушком радничком склоништу је, као и у остала два, уређен на строгим морално-хигијенским основима. Ово Склониште прима на преноћиште само раднике и намештенике мушког пола и располаже са 40 спаваћих соба и 240 кревета. А кад потреба захте, моћиће се допунити са још 60 кревета. Купатило има 17 кабина са тушевицама и 2 кабини са кадама. Сваки радник, кад на преноћиште дође, мора се легитимисати исправама које има. На пријавници оставља своја документа и евентуалне вредности које се чувају у нарочитој каси. Затим добија број свога посебног кревета, одлази у свлачиони-

цу где сво своје одело остави, а по том у купатило, где се под надзором послуге добро окупа. После купања добија чисту спаваћу кошуљу, пешкир и папуче. Кад се обрисао пролази кроз амбуланту, где га лекар прегледа да ли не болује од какве теже заразне

радика на преноћиште 30. октобра 1929. год. Првога дана пријавило се само 23 радника. Од тада, број свакодневно расте да се са 30. децембром заврши са 189 радника. За два месеца у овоме склоништу било је издано 8226 постеља, што значи да би, просечно на један

Пријавница мушког склоништа.

болести. Ако болује, упућује се у болницу, иначе у спаваћу собу. Радник, загађен вашима мора се претходно шишати и нарочито опрати, а његово одело и веш морају се дезинфицирати. Дезинфекција се врши најсавршенијим методама тако, да оделу и вешу не причињава ни-

дан, било заузето 132 постеље. Кроз ово Склониште прошло је свега 1066 радника, што на 8226 постеља излази, да би за једно лице отпало месечно просечно око 8 конака.

По занимањима ова се лица деле: на квалификоване занатске и индустријске раднике

Трпезарија мушког склоништа.

каквог квара. Собе су зими загрејане централним грејањем а креветски чаршави и јастучна навлака после сваког преноћишта оперу се. За случајеве појаве какве епидемичне болести, постељне ствари читаве собе, као и соба, одмах се дезинфикују. Тиме је сваки радник, који у Склоништу преноћи, не само обезбеђен са здравом постељом, већ и сачуван од сваке преносне болести.

Ово је Склониште отпочело са примањем

594 лица; на приватне намештенике 135 лица, и на просте надничаре 337 лица.

По годинама старости они се деле: до 20 година 309 лица; до 30 година 464 лица; до 40 година 175 лица; до 50 година 82 лица, и преко 50 година 36 лица.

По домицилу покрајина из којих су, они се радници деле: На Северну Србију 395 лица; на Јужну Србију 102 лица. Свега из Србије 497 лица. На Војводину 165 лица; на Хр-

ватску и Славонију 72 лица; на Словенију 15 лица; на Далмацију 27 лица; на Босну и Херцеговину 204 лица; и на Црну Гору 32 лица. Или свега на покрајине изван Србије 515 лица. Из иностранства 54 лица.

Предње бројке утврђују: 1) да је кретање незапослених претежно из квалификова-

ним пословима. Градња овога Склоништа је са истим модерним инсталацијама, којима располаже и Мушко Радничко Склониште и Дечије обданишта у М. Поцерца улици, а стајала је Динара 3,535.682.30 а инвентар Дин. 503.711.

Склониште је намењено женском радничком свету, а на првом месту оним радницама,

Спаваћа соба М. Склоништа.

них радника; 2) да су по годинама старости, највише незапослени млађи радници, и 3) да су већи број коначишта искористили радници из покрајина ван Србије. А ово последње доказује и да су ради. склоништа у Београду била нужна радницама који, из других покрајина долазе у Београд и Србију ради запошљавања, исто толико колико и србијанским радницама.

2) Женско радничко склониште.

Женско Радничко Склониште са одељењима за децу и породиље налази се у Млетачкој ул. бр. 4., у крају Београда, који је погодан за приступ радница запослених у раз-

које спадају под закон о осигурању радника. Кад има расположивих места, могу се примати и друге радне жене и њихова деца.

Женско Радничко Склониште има четири одељења:

1) Одељење за преноћиште жена-радница, које се налазе у Београду без посла, или оних жена, које су запослене али су моментално без стана.

2) Одељење за породиље, које по порођају морају напустити болницу, али за рад још нису способне.

3) Одељење дечје, у које се примају мала деца до 4 год. и одојчад оних породиља, ко-

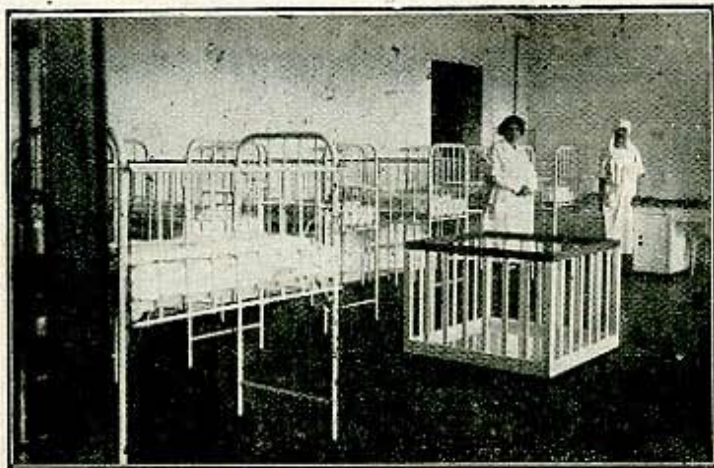

Женско радничко склониште.

је ноћевају у Склоништу док не нађу посао или стан.

4) Обданиште одојчади и мале деце до 4 год. за децу радница, које су на послу узете преко целог дана и нису у могућности старати се о деци.

да ступе на посао, који у већини случајева захтева велике и тешке напоре. — Одлазећи на посао оне су такође увек приморане одвојити се преко целог дана од нежног одојчета, још у првим недељама. Ово београдско радничко Склониште омогућава породици

Соба за бебе женског склоништа.

У одељењу за жене примају се жене само на преноћиште. Пријем се врши од 18—21 часа (од 6 до 9 ч. увече). Све жене морају при пријему прво дати сва документа, евентуалне вредности које при себи имају и све своје ствари, да се сачува у нарочитим одајама и

потребан одмор, добру храну и хигијенску негу, а њено одојче остаје поред ње, и под надзором лекара, добија најбољу негу у критичним данима његовог нежног живота.

Деца матера, које се налазе у Склоништу на преноћишту задржавају се у Склоништу

Пријем одојчади у Ж. склоништу. Д-р Марија Вајс.

орманима, па се затим купају, добију спаваће одело и одлазе у трпезарију на вечеру. Кад вечерају одлазе у спаваће собе, где у топлој, чистој и угодной постели и потпуној тишини нађу добар ноћни мир. Ујутру од 5½ до 7 ч. све жене морају напустити Склониште, било да оду на посао, или, ако су незапослене, да траже рада.

Познато је да радници напуштају болницу после порођаја још потпуно неспособне

потпуно, док мати не добије посао или не нађе стан. Ове матере са децом могу остати у Склоништу 7 дана, а овај се рок може продужити само у случају ако се утврди да ће се у одређеном кратком року моћи матери наћи посао, збринати дете, или осигурати стан. У противном случају мати се упућује којој институцији, или њеној родној општини из унутрашњости државе која ће збринати дете.

Дечје одељење у Склоништу има два за-

датка: прво да заштити новорођенчад и одојчад која се примају заједно са мајкама-дојиљама; друго да заштите децу беспослених матера. Тиме што се дете привремено збрине, олакша се мајци да нађе посао, и спречи се да дете не пропадне, ако је мати остала без стана.

Дечје обданиште прима на дневну негу одојчад и малу децу до 4 године. Мајке, које су запослене ван куће доносе своју децу од 6 ч. ујутру, а долазе по њих после свршеног посла. Недељом и државним празницима обданиште не прима децу.

Рад у дечјим одељењима врши се по прописима модерне дечје медицине.

Одељење за жене налази се на 2. и 3. спрату и располаже са 90 постеља. Дечје одељење, које располаже са 45 постеља, налази се на првом спрату и у приземљу. На првом спрату је одељење за обданиште и за одојчад мајки-дојиља, које се налазе у Склоништу, а у приземљу, где се деца примају налази се и одаја за преноћиште детета првог дана, док се лекарским прегледом не утврди да је дете здраво и да може прећи у дечје одељење на првом спрату.

У приземљу се такође налази одељење Женске Берзе Рада.

У сутерену се налази трпезарија и купатила. Купатила раде: у вече само за раднице које се на преноћиште примају а преко дана за публику у опште.

Ово Склониште одговара огромној потреби женског радничког света у целој земљи. Познато је да у Београду има највећи број сиротних радница-жена, у већини случајева младих жена и девојака, које су дошле да се упосле из свих крајева наше земље. Немајући сигурно заточиште, а долазе најчешће из малих провинцијских места, младе и неискусне, оне лако падају у руке експлоататора, пропадају и долазе у највећу беду. Склониште ће прихватити сваку жену-радницу, а нарочито младе девојке, и поред склоништа које ће јој пружити, постараће се да им у договору са Берзом Рада нађе посао, а мајкама, помоћу постојећих друштава и установа, да омогући збрињавање њихове незбринуте деце.

3) Дечје Обданиште у Милоша Поперца улици број 4.

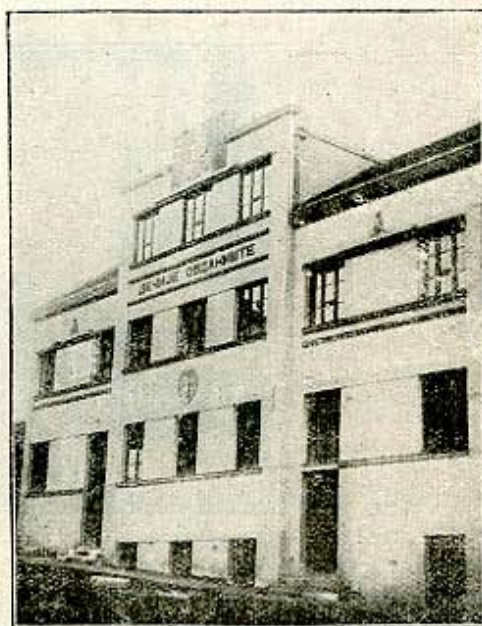
На грађење и уређење овога Обданишта утрошено је:

За подизање зграде	Дин. 1,239.451.25
За водовод, канализацију и електрично осветљење	„ 77.314.95
За купатила	„ 33.781.60
За кухињу	„ 11.000.—
За инвентар (непотпуно)	„ 155.388.—

Свега: Дин 1,516.935.80

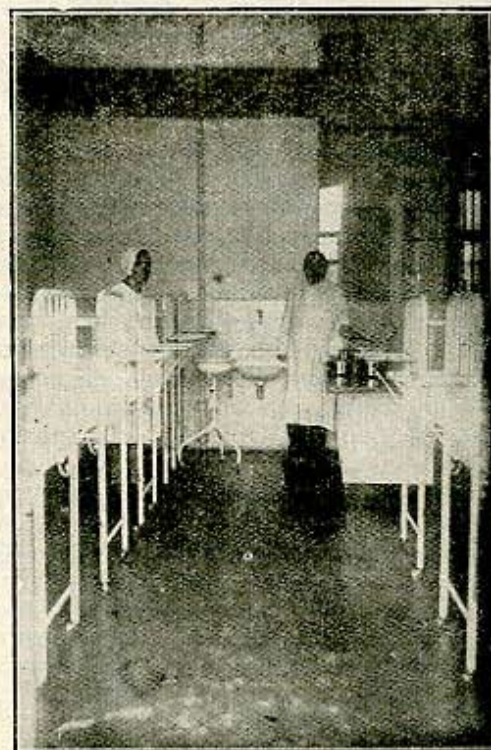
Ово Обданиште, уређено је за пријем: 32 деце одојчади и 20 деце до 4 године ста-

рости. Примаће под свој кров, преко дана, децу оних радница, које својим радом ван куће сарађују са мужем на издржавању породице, или које саме морају издржавати и себе и децу. У јутру, кад иду на рад, предаће

Дечје обданиште.

своју децу у Обданишту; у вече, када иду кући, понеће их опет собом. У првом реду ће обданиште служити мајкама, осигураним по закону о осигурању радника. Ако буде сло-

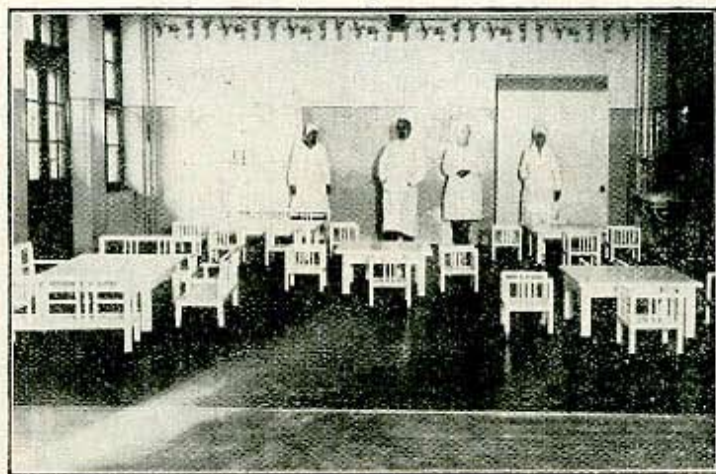

Соба, бокс, за одојчад Деч. обданишта.

бодних места, примаће се и деца других слојева.

За одојчад до 18 месеци, има у Обданишту 4 собе, боксова, између којих су стаклене преграде тако да се деца, по групама од 8, могу међусобно изоловати, али да неговате-

велика, пошто свако појединачно дете, сваки дан може да унесе споља, нове елементе заразе у завод. Зло и због тога, што се свака грешка нешколованог или несавесног персонала у нези и исхрани деце не показује само на једном детету, него веома брзо видимо, ка-

Соба за забављање деце. Д-р Жика Б. Марковић са неговатељицама.

лице, у свако време, имају преглед све деце. Једно нарочито собче је предвиђено за дојење. Пред дечијим собама је велика веранда, за изношење деце на ваздух и сунце. Одељење за одојчад има своју собу за примање и преоблачење деце, своје купатило и своју приручну кујну.

Одељење за децу, старију од 18 месеци до 4 године, налази се у партеру. Оно има две велике собе, где ће се деца играти, спавати и ручавати. У сутерену је уређено купатило за малу децу. Деца имају такође велико двориште и башту.

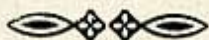
Обданиште за одојчад и малу децу су установе тако зване полуотворене дечије заштите, која је с правом окарактерисања као *потребно зло*. Потребно свуда, где има матера, које зарађују преко дана, ван куће. Таквих матера има и у Београду све више и више.

Зло због тога, што у свакој већој агломерацији одојчади, још сасвим неимунизоване од природе, неминовно видимо да наступају честе епидемије. Опасност заразних болести у великом броју у Обданишту је нарочито

ко оболевају, због таквих грешака, читаве групе деце. Зло и због свакодневних промена у миље-у и нези.

Због тога, овако Обданиште, да би смањило своје рђаве стране, на најмањи степен, треба у своме уређењу и вођењу да искористи сва искуства, која су стечена на томе пољу дечије заштите, како би деца у њему заиста нашла заштиту, а не пропаст. Овим принципом руководио се и Управни Одбор Фонда за стварање и одржавање радничких установа, када је зидао и уређивао Обданиште.

И, захваљујући стручној управи овог Обданишта, управнику Д-р Матеји Амброжићу, проф. универ., и његовим помоћницима г-ђи Д-р Марији Вајс и Д-р Жики Б. Марковићу, који су са много интуијазма уложили све своје богато стручно знање за модерно уређење и организовање рада у Обданишту — оно је у доброј мери избегло све те своје по самој врсти урођене минусе, и дало максимум резултата у очувању и нези према радничкој деци.

Драг. О. Новковић,
шеф таксено-привредног одсека.

Таксе општине београдске

— Таксено-Привредни Одсек Општине Града Београда. — Његова надлежност, организација и садањи рад. —

Таксено-привредни одсек је послератна установа, која је дошла као прешна потреба приликом административно-финансијског преустројства београдске општине по ослобођењу 1918. године, а који је одсек био у саставу финансијске управе општинске.

Пре него што би прешао на карактер саме ове установе, потребно је да се изложе све таксе, које општина наплаћује у корист ове кесе у готовом новцу као и њихову поделу, из којих такса београдска општина црпи своје приходе, а које се таксе могу с правом назвати један од веома јаких финансијских врела.

Те таксе, које је општина наплаћивала још пре балканских ратова, турског и бугарског, 1912. и 1913. године као и пре светског рата 1914. и после свршетка истог, а по реоккупацији и ослобођењу Београда, наплаћиване су по таксној тарифи закона о таксама од 30. марта 1911. године са његовим доцнијим изменама и допунама, а које се таксе сада наплаћују уз извесне измене и допуне, о којима ће бити доцније реч.

Све таксе, које београдска општина наплаћује и које служе као једна од главних основа прихода, побројане су и то почев са тарифним бројем, ТБр. 333. па закључно са тарифним бројем ТБр. 412. таксене тарифе поменутог закона о таксама.

Напред означени тарифни бројеви обухватају осамдесет разних такса а које су подељене у седам врста и то:

1. — Таксе опште
2. — Таксе по грађанским споровима
3. — Таксе по кривичним делима
4. — Таксе извршне
5. — Таксе санитетске
6. — Таксе грађевинске и
7. — Таксе остале.

Да прегледамо сад латимично поједине таксе по овима врстама.

1. — Таксе опште

Опште таксе имају највећим делом административни карактер.

Оне се обично наплаћују за разне представке — молбе у ма ком виду, било писмене или усмене — протоколарне даље, за формална писмена решења и то само у случајевима, ако странке то захтевају. За обичне, кратке административне одлуке, које немају карактер формалних решења, а које се ипак саопштавају странкама, за њих се такса не наплаћује, пошто су већ платили таксу за представку, по којој је та кратка административна одлука донесена, те би било неправично сптеретити поново таксом. Од овога се може одступити само у случају, ако се странка у писменој или протоколарној представи изјасни, да јој се, ако не би добила задовољење од суда по своме захтеву, изда и формално, писмено решење. Ово се обично тражи, да би се употребило правно средство противу решења суда у одређеном року, на вишу власт, како то иначе предвиђа чл. 66. Закона о таксама који се односи на вођење таксених и других административних спорова.

Сем ових такса за решења и молбе, општих такса има још и за издавање уверења, потврду истих, потврду уговора, облигација, признаница, за писмене молбе за разматрање свршених акта, рачунских књига, преписивање службених акта и њихову оверу, **потврду уговора о усниовљењу, образовање избраног суда, вештачење пре спора**, за упутни акт полицији за пасоше или објаву, **за овлашћење и отказ овлашћења пред судом**, за издавање тапија, **за обзнану доброшем**, за тражење изузећа судије, **за чување кључева**, за пријем у чланство општине из друге општине и по пријему у поданство, за исписивање из чланства општине, за извештај из статистичких података, за опомену ради доплате мање

положене таксе и за опомену о неплаћеном дуговању.

Таксе, које су подвучене, имају више карактер судских такса, те им и није било места овде.

Све су ове таксе побројане од Тар. Бр. 333 па закључно до Тар. Бр. 359.

2. — Таксе по грађанским споровима

Оне су: спорна такса по вредности спорног предмета, такса за пресуду и решење, за парнице, где се вредност не може одредити, за одлагања рочишта, за мешање у парницу и позивање у заштиту, постављање заступника, поравнање пред судом, издато поравнање у препису, тражење поновљења парнице и задржавање дужника од пута.

Ове су таксе побројане од Тар. Бр. 359 до 370.

3. Таксе по кривичним делима су:

За извиђање и пресуђење иступа по тужби приватних и званичној дужности, за извиђање и пресуђење казних дела по специјалним законима, за решење замене казне за твора новчаном казном.

Ове су таксе побројане од Тар. Бр. 370 до 373.

4. — Извршне таксе су: за тражење и скинуће забрана, за оглас јавне продаје, за извршење пописа по забранама, извршним пресудама и решењима, за извршење пописа по масама, за извршење пресуде и решења и за чување депозита.

Ове су таксе побројане од Тар. Бр. 373 до 379.

Све судске таксе наплаћује судско одељење.

5. — Санитетске таксе

У ове таксе улазе: такса за сточне пасоше и уверења о својини стоке као и за пренос пасоша са продавца на купца, за санитарски преглед животних намирница и хемијску анализу, санитарско-комисијски преглед станова, радњи, радионица и других локала, санитарски преглед крупне стоке и дебелих свиња, клање ситне и крупне стоке у атару општине, изношење ђубрета и сметлишта и чишћење улица.

Ове су таксе побројане од Тариф. броја 379—385.

Сем ових санитарских такса има још и специјалних санитарских такса, које се наплаћују за рад у санитарским општинским установама, као што су: хемијска и бактериолошка лабораторија, амбуланте и завод за дезинфекцију.

Ове је таксе одобрио Министар Финансија решењем својим ДРБр. 53560. од 8. маја 1928. године, а на предлог Суда и одбора општине града Београда АБр. 8710. исте године.

Важно је напоменути, да таксама за сточне пасоше и пренос истих као и кланичним ни-

је место озде, већ код таксено-привредног одсека, јер се оне наплаћују на марвеном тргу при пијачном одељењу и кланичном одсеку односно сада одељцима, таксено-привредног одсека.

6. — Грађевинске таксе.

Грађевинске таксе су: допуштање за подизање воденице или сањавице поточаре, за давање регулационе линије у два примерка, за давање нивелманских података поред регулационе линије, за давање уверења о положају имања према регулационој и нивелманској линији, о величини имања, за излазак инжењера за време увиђаја по тражењу приватног лица, за давање уверења о ценама грађевинског материјала, тражење одобрења за подизање привремене грађевине, за давање усменог обавештења на писмену представку о својини, величини и граничним мерама имања у односу према регулацији, за давање одобрења за копирање и давање оверене скице, за извршење премеравања имања која нису снимљена, за излазак инжењера ради премера имања за издавање тапије, за преглед пројекта сталних грађевина у градском и грађевинском реону, за издавање података за канализацију имања, за одобрење плана за канализацију имања, за спроводни акт при враћању одељењу поправљених планова, за одобрење копирања планова, за одобрење измена и допуна одобреног плана за канализацију, за одобрење новог упоредног плана за канализацију имања, пријава за почетак рада на инсталацији и т. д. за излазак општинског инжењера по приватном тражењу, где није друга такса прописана, за израду споја од уличног канала, за употребу и одржавање истих и т. д.

Све ове таксе означене су у Тар. Бр. 385—393. таксене тарифе.

7. — Остале таксе.

У остале таксе увршене су и то: таксе за обезбеђење од пожара, дозвола за вађење леда, запремање тротоара и улица испред кафанских и других радњи и запремање улица, грађевински материјалом, заузимање простора одајом испод улице ван регулационе линије, запремање земљишта на трговима за продају животних намирница, запремање земљишта на трговима и другим местима са зградама, где се обављају месарске и рибарске радње, запремање земљишта на трговима, за пристајање уз обалу пароброда, моторних лађа, простих лађа, сплавова, дереглија, пропелера, пешчарица, дрварица, винарица, неврата, шајки и других пловних објеката, који пристају уз обалу Саве и Дунава ради истоваривања или утоваривања робе и искрцавања и укрцавања путника, за продају ма какве робе као и за јело и пиће из руку на јавним местима; за држање луксузних кола и фијакера за личну упо-

требу, држање луксузних и путничких аутомобила, за личну употребу као и теретних аутомобила, за саобраћање шпедитерских колавагона, за дозволу стајања на одређеним станицама за аутомобиле и фијакера, за шпедитерска кола, таљиге, моторни трицикли, и моторни велосипед са и без корпе и за велосипеде, за употребу летњиковца и других зграда за становање лети, које постоје ван грађевинског реона, за истицање и држање фирми, за одобрење сталног лепљења несталних плаката, објава, реклама и т. д. за вешање и лепљење сталних реклама, објава, плаката и т. слично, за дозволу држања паса, за приређивање бацова, забава, изложби, циркусних, биоскопских, музикалних, мађионичарских представа, излагања на углед разних знаменитости и реткости као што су: слике, панорамске, пластичке, моиструозне и томе сличне знаменитости, излагање појединих животиња за себе или у гомили (менаџерији) и томе слично и свирање, певање, засебно или у групи; за јеловнике и за рачуне, ноте извештаје за јело и пиће и преноћиште у кафанам и хотелима, за странце за бављење у Београду, такса на чисту добит код свих акционарских друштава, банкарских, кредитних, штедионичких и у опште трговачких и занатлијских и осигуравајућих друштава, такса са седење после 23 часа ноћу по кафанам, ресторацијама, пивницама, баровима орфеумима, кабареима, вариетеима, кафанским позориштима и другим локалима.

Све напред побројане таксе означене су у Тар. Бр. 393—412. и по њима врши наплату таксено-привредни одсек.

То су таксе које се наплаћују по таксеној тарифи у корист општинске касе, те је са овим завршено и излагање истих.

*

Пошто је Београд са околином за време светског рата био веома важна стратегијска база то је он, као такав био увек и поприште ратних операција. После реокупације и коначног ослобођења, тај исти ратни Београд, који је много и много пострадао услед непријатељских најезда, изискивао је такође много подизања и уређења у сваком погледу.

Те све потребе је имала да спроведе највећим делом општина града Београда, а да би се све то могло спровести потребно је било створити и новчана средства за ту цел.

Једини излаз из ове по све тешке ситуације био је, повећање већ постојећих и увођење нових такса, пошто су те таксе биле један од главних финансијских извора.

Тако је Министарски Савет већ 21. октобра 1921. године, а на предлог суда и одбо-

ра општине града Београда, одобрио прво повећање постојећих такса.

Но, пошто су потребе биле и сувише велике а новчана средства по све недовољна, то је следовао и други предлог од стране суда и одбора за повећање постојећих и увођење нових такса, те је г. Мин. фин. на основу законског овлашћења, предвиђеног чл. 24. закона о државној трошарини, таксама и пристојбама усвојио одлуку суда и одбора под АБр. 6774 и 6775 од 31. марта 1924., решењем својим Бр. 12327 од 30. априла 1924. године, и повећао таксе из одељка „Л“ тарифе од Тар. Бр. 333 до 407 таксене тарифе закона о таксама од 30. марта 1911. године као и увођење нових такса од Тар. Бр. 407—412 напред поменуте тарифе.

Доцније су одobreне још и специјалне санитетске таксе решењем г. Министра финан. ДРБр. 53560 од 8. маја 1928. године а по предлогу суда и одбора АБр. 8710/928.

Најзад у виду таксе, београдска општина врши наплату преко таксено-привредног одсека од појединих сопственика имања испред чијих је имања израђен тротоар од асфалта.

За наплату ове таксе београдска општина је добила овлашћење још у финансијском закону за 1927/28. годину на основу чл. 324. истог закона, које је овлашћење чл. 76. закона за 1928/29. стављено ван снаге.

Па, како је финансијски закон, закон који има силу и снагу само за једну годину, то се је, пошто за наредну годину 1928/29. није унесено напред поменуто овлашћење, са ташењем финансијског закона за 1927/28. годину утисило и право — овлашћење општини за наплату таксе за тротоаре од асфалта.

Чланом 8. Закона од новембра 1929. године о продужењу важности измена и допуна одредаба, ранијих финансијских закона, односећих се на самоуправна тела, поново је враћена у живот одредба чл. 324. финансијског закона за 1927/28. годину.

По напред поменутом чл. 8. такса за израђени тротоар од асфалта наплаћује се у износу ефективних трошкова од власника зграда и то само једанпут али у четири семестралне рате почев од дана достављеног обрачуна.

За наплату ове таксе прописан је и правилник који је израдила Техничка Дирекција београдске општине а који ће ускоро бити потписан. Предвиђене су и месечне отплате.

Право на ову наплату општина има и по § 465. т. 3. грађ. суд. поступка.

Неуредно плаћање ове таксе даје општини право, да се користи чл. 32 Закона о таксама т. ј. егзекутивном наплатом.

Херојска одбрана и пад Београда 1521. год.

— Одломци из персијског рукописа Абдула Еме, савременика султана Сулејмана Величанственог. —

Сви знамо и говоримо, колико је бурна и узбудљива историја наше престонице, па ипак се не може рећи да смо богати прилозима за популарисање њено у ширим народним масама. Насупрот градовима неспорно скромније прошлости, Београд још нема свога Градског Историјског Музеја, а оскудева у радовима о својој историји, приступачним и обимнијим круговима.

Један од најтрагичнијих момената у великој прошлости данашње престонице Југославије јесте неоспорно његово заузеће султаном Сулејманом Величанственим. Насупрот толиким другим тврђавама, које су доцније као сновиће падале под ударцима овог неодољивог освајача, Београд је тада као предстража западњачке цивилизације поклекао тек после дуге напасте херојске борбе.

Одломци, које ћемо данас дати, у толико су занимљивији, што потичу из пера тадашњег противника, из дела савременика султана Сулејмана Величанственог, писаног на персијском језику. Превео га је први пут пре неколико година један од најугледнијих чешких научника, Д-р Тауер.

Кроз све јаке изразе, у којима се у стилу оног времена — пре равно 400 година, кад је првом опсадом Беча 1529. год. османлијска слава била достигла врхунац — говори о противнику, „неверницима“, ипак избија неоспорно признање крајњег јунаштва, којим су браниоци, удружени Срби и Мађари, до последњег часа бранили овај бедом хришћанства и западњачке цивилизације.

Одбрана Београда августа 1521. год., којом је обележен први период владавине султана Сулејмана Величанственог, достојан је пандан лабудове песме овог знаменитог владара, сикетске трагедије 1566., која је овековечила име хрватског великана Николе Шубића - Зринског.

СУЛТАН СУЛЕЈМАН КРЕЋЕ ИЗ ЦАРИГРАДА.

„И ако је јасно за сваког паметног човека, починиће ђувени савременик султана Сулејмана, да су сви султани из Османовог дома сматрали својом дужношћу да ратују против неверника, где год их је било и кад год би

дизали главу, ипак је за војну, која ће сада почети, било неких посебних разлога“.

Писац, чији су наводи овде-онде испресецани песмама, излаже да су по ступању на престо султана Сулејмана „сви владари, како муслимански, тако и невернички“ чести-тали новом султану ступање на престо „и изјавили му своју покорност“, али да то није учинио угарски краљ. Пошто је отац Сулејманов, султан Селим, био заузет ратовањем са иранским шахом и са черкеским емири-ма у Египту, то се није толико бавио проширењем државе на северу. То је, вели, осмели-ло угарског краља, па је с тога султан Сулејман решио, да пође право на престоницу његове државе, Будим.

Помиње се, да је угарски краљ Лајош преко Балиј-бега босанског, сина Јахије-паше, позван на покорност, али да није дао задовољавајући одговор. Зато је султан Сулејман хтео да га казни губитком престола. Онако узгред, мислио је да сврши и са Београ-дом, те да окаје пораз освајача Цариграда, моћног султана Мухамеда, који је на Видов-дан 1456. год. био опсео Београд, па се кра-јем јула исте године морао, до ногу потучен, повући.

Међутим, у том се очекивању преварио, бар у толико, што освајање Београда није било само етапа, већ коначни циљ целе војне, што је његову војску толико истрошило, да заузевши Београд, није могао ни помишљати на наставак ратовања и одложио поход на саму Угарску за доцније. Тако је херојски отпор Београда продужио живот Угарској за пет година. Битком на Мохачу (29. августа 1526. год., тачно на дан пет година по паду Београда), најзад је и Угарска потпала под турску власт.

Да видимо сад како овај историчар султана Сулејмана описује полазак „Господара

Правоверних" на војну, која, неколико деценија после Цариграда (заузет 1453. год.) и Бурђовог Смедерева (1459. год.) треба да донесе власт полумесеца и Шапцу и Београду.

„Пошто је било настало пролеће и пошто је био издао наредбу да се војска стави у покрет и пошто је у четвртак, 9. цумадалахире 927. год. (16. маја 1521. год.) изнесен царски шатор уз благослов Алахов и уз најсретније околности, султан учини хаџилук на

زغال نيك مال نيك زايد
زكارت بستكيها برکشاید
نعلم انه لا طمسیر الا
على صطير وهو الشبور

Једна од песама, које историчар Абдула местимично убацује у своја излагања.

свети гроб Халид ибн Сејд ел Ансарија (заставник пророков, погинуо при нападу на Цариград 672. год.), који се налази ван града, у селу Ејуб-и-Ансари... Вративши се оданде, посетио је гроб свога оца, султана Селима, где је прочита „факту“ (одељак Корана) за покој његове душе. Ту је узвишеним очима Господара показан нарт цамије, која је имала на том месту да се подигне, па су том приликом извршене у њему и неке измене, које султану падоше на памет. Одмах је богато и обдарио будућу цамију.

После тога је ишао да посети свети гроб султана Мухамед Хана, освајача престонице, Цариграда, па затим гроб овога деде, султана Бајазита, те је затражио и његов благослов за наступајућу војну, читавши над гробом фатху... После тога је падишах подарио по 100.000 аспри за сиротињу престонице Цариграда, за сиротињу Једрена, града победе и за сиротињу Брусе, старе престонице.

ОД ЈЕДРЕНА ДО НИША.

У суботу, 1. цумадалахире (18. маја 1521. год.) султан коначно полази из Цариграда, а 27. стиже у Једрене, где је провео неколико дана у лову. У Једрену издаје коначне наред-

Десет дана доцније, султан стиже у Софију, где остаје неколико дана. Посећује још онда познати топли извор (где је данас изграђено велико купатило), а у уторак 13. реџепа (18. јуна) „праћен неколицином нарочитих слугу и извесним бројем љубимаца“ прави излет на Витоншу („где лепота изгледа и чистоћа ваздуха подсећају на рајске вртове“, вели писац).

У Софији султан издаје прве наредбе за саме операције. Румелијски беглербег добија наредбу, да преко Ниша крене на **Шабац**, „да уложи највеће напоре у борби и истребљењу неверника тога краја, и да сврши са том тврђавом још пре него што ће тамо стићи царски логор“.

Говори се затим о прошлости Шапца, који је већ пре тога једно време био у турским рукама, који је неколико пута нападао Јанко Хуњади („Сибинџин Јанко“; у овом напису се у неколико махова помиње као „краљ Јанко“), а који су Турци најзад опет изгубили, издајом, како тврди овај персиски писац... „Због таквих околности, султан је сматрао да му је прва брига у овој војни, да тај град ослободи из руку неверника, па је наредио румелијском беглербегу Ахмед паши да изврши тај задатак“. Затим се вели:

„Поступивши по јасној наредби, беглербегове трупе кренуше из Софије у четвртак 15. реџепа (20. јуна) и упутише се пут запада. Чудна је случајност хтела да те трупе, после неколико дана хода, стигну у Ниш баш у часу, кад је у том граду избио силан пожар, који је претио свог да га прогута (по другим подацима, том је приликом у главној пострадала нишка чаршија. Прим.). Становништво Ниша било је немоћно да пожар савлада. Кад је помисли беглербег видео стање ствари, он је са својим румелијским војницима, а захваљујући крајњим напорима, сачувао пожара највећи део града. Према томе је наредба падишаха, да румелијске трупе крену два дана раније из Софије, била права благодет за овај град“...

ПАД ШАПЦА.

У суботу, 17. реџепа (22. јуна) и сам султан крече из Софије. Два дана доцније је сул-

است چون این خبر بمسامع علیه رسید فرمان قدردان
صادر کردید که پانصد نفر نیکبختی تفنگ انداز دشمن
پرداز را در کشتیها در آورده برای تحقیق این خبر از

Пасус из оригиналног дела: „Историја војне султана Сулејмана I. против Београда“.

бе о покрету појединих делова своје војске. У петак, 2. реџепа (7. јуна) стиже у Пловдив, свечано дочекан од румелијског беглербега Ахмед паше, који му подноси извештај о бројном стању досад прикупљених трупа.

таз поставио логор у месту, које писац назива Тефкур Бунар, а које се, изгледа, поклапа са данашњим Царибродом. Одатле шаље куриром наредбу Хозрев беју, (унуку султана Бајазита, доцнијем босанском везиру), ко-

манданту Смедерева, да још сад колико год може омета снабдевање Београда. Продуживши пут, султан у логору код села Трупала, на ушћу Нишаве у Мораву, сазива диван, где се још једном решава о заузећу Шапца и дају последње инструкције Ахмед паши. Уједно се ту доноси одлука, да се бродовима доведу Дунавом тешки топови у Смедерево, да би се оданде извели пред Београд. Тридесетог јуна султан логорује у Крушевцу (који су Турци звали „Алаја Хисар“), а оданде настављају пут преко Чачка. Најзад, 2. шабана (7. јуна), султан стиже у Дебrc на Сави, негдашњу престоницу краља Драгутина.

Јаве, оставши са свега стотинак војника и још нешто издајника, решио је да настави отпор, не хотећи попустити у својим незнабожачким прохтевима.

„Сутрадан, ратници замахнуше мишицом крајње храбрости и пожртвовања. Прислонише уз градске зидине лествице, које су биле у току ноћи израђене и стадоше се пети уз њих без трага страха или зебње. Јањичари пак, пуцајући из пушака и гађајући стрелама, нису дали неверницима ни да привири преко зида. А кадгод би неки од ратника дочекао срећу мученичке смрти за веру, десет би се других отимало да заузме његово место у ју-

آن حصار در زند مصون صدی مکین بخیر بون بیوتهم
بایدیم و آیدی التومنین باز ظهور پیوست و از اشتعال
زبانہ آن نار و اماطہ آن بقلہ آن حصار افتودخ کریمہ

Пасус из оригиналног дела: „Историја војне султана Сулејмана I. против Београда“.

Ахмед паша је у главном извршио наређење, да до доласка султановог сврши са Шапцем. Град је пао, некако баш у исти мах, кад је султан стигао у Дебrc. Шабац је била прва тврђава освојена за владе Сулејмана Величанственог. Даћемо неколико одломака из описа о заузећу Шапца:

„...Румелијски беглербег Ахмед паша, чим је са осталим беговима и ратницима стигао под Шабац, отворио је, сходно султановој наредби, борбу са неверницима, који су, пошто је тако било суђено, почели из све снаге да туку топовима и да гађају камењем падишахове борце. Пошто је у околини града било доста дрвећа и цбуња, то су ови почели да граде лествице од по 100 степени и да копају розове. Иначе су ваљани Румелијци одмах првог дана водили борбу пред Шапцем од ране зоре до мрака.

„Кад неверници запазише колики је напор и колика је невероватна смелост ових ратника, а пошто су уз то јш и сазнали, да су они били тек претходници победоносне султанове војске, која ће и сама кроз најкраће време да се појави, па ће после да им пресече пут бегства и избављења, пошто су разни ускоци и други издајници, који су се последњих дана били склонили у Шабац, били јавили овим нитковима, колика је страшна сила слугу Господара Правверних и колико су вешти освајању градова, невероватан је страх овладао срцима неверника. Велико мноштво бранилаца, одрекавши послушност заповеднику града, отворило је тајну капију, поседао у бродове спрењене на Сави и њима је из града утекло на острво Срем (у целом овом делу Срем се доследно назива „острвом“, ваљда због његовог положаја између самних великих река. Пр.). Међутим, заповедник твр-

ришном одреду. Најзад је извршио број ратника тако продро у саму тврђаву. Поводише бритке сабље и побише многе невернике, који су већ били посустали у борби. Остали, са заповедником на челу, заробљени су, оковани и одведени пред румелијског беглербега Ахмед пашу, који је наредио да се сви, изузев самог заповедника, оштрицом мача отправе у пакао. Њихове отсечене главе пак и окованог заповедника, послао је у логор султанов...“

У понедељак, 3. шабана (8. јула), султан Сулејман, „појавивши коња“ (ту напомену писац никад не заборавља, кад год прича да је падишах где изишао на бојиште, на смотру војске или сл.), свечано улази у освојени Шабац.

Победник, Ахмед паша, окружен угледнијим беговима, изилази у сусрет Господару Правверних, који их је наградио — како вели писац — „великом срећом, што им је допустио да пољубе царске узентије и блаженством да чују похвалу и одобравање из уста султанових“.

НА БЕОГРАД!...

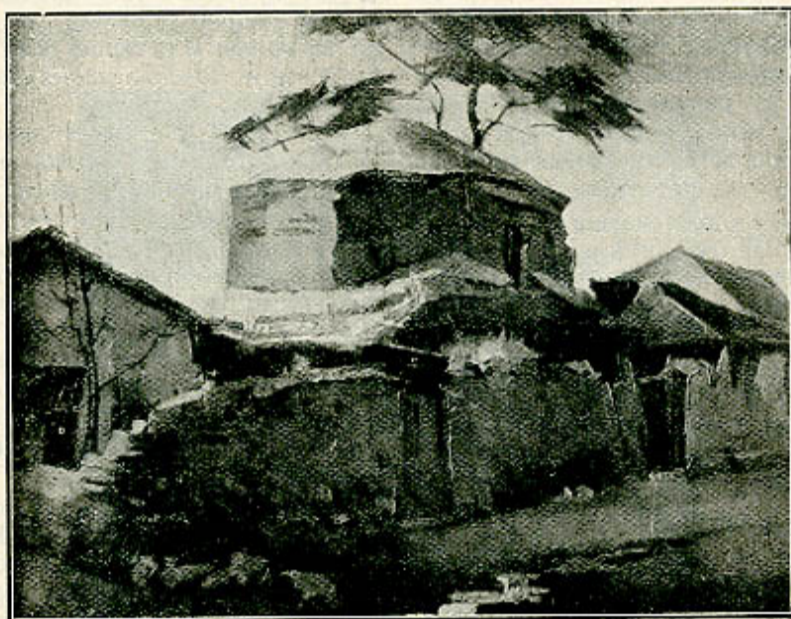
Писац затим вели, да је испрва била намера султанова, да одмах по заузећу Шапца пређе преко Саве и пође право на Будим, „престоницу мађарских неверника“, те да „у првом реду изврши постављени задатак победоносног рата са краљем овог народа“. Међутим, на путу од Ниша до Шапца добио је довољно података, који су указивали на то, да би поход на Будим могао да се претвори у катастрофу, ако би му за леђима остао незаузети Београд. Био је већ утврдио, да се Београд неће моћи заузети тек онако успут и узгред, као што је заузет Шабац. С тога је

решио да одгоди поход на Будим и да овом снагом удари на Београд. О самом Београду, писац на том месту вели:

„Београд јесте и врло пространа и врло висока тврђава, силно утврђена, са ванредно развијеним зидовима и рововима, окружена Савом и Дунавом. Као тврди и тешко приступачни град, Београд је био постао неко уточиште јунака и све најхрабријих неверничких хуља. Где год би у српској и угарској земљи наишли на неког нарочито неустрашимог борца, на каквог особитог нечистог крволока, упутили би га у Београд. Пошто су се побри-

за владе овог падишаха, заузет свега за дан и по.

У истом циљу се затим набрају неуспели походи ранијих султана на Београд. Тако се вели за султана Бајазита, да је неколико пута прелазео на „острво Срем“ и тамо заузео многе градове, али да у опште није ни помишљао на заузимање Београда, с обзиром на његова јака утврђења. Такође ни султан Мурат, вели се даље, кад је 1437. год. заузео шест важних тврђава, није се могао решити да нападне на Београд.

Београд из 1821. год.: турски амам...

нули, да што више појачају средства, којима је располагала ова тврђава, они су, у својој души кривоверника сматрали одбрану овог града као један од најкрупнијих задатака своје вере.

„А збиља, незгоде за правоверне, а повољне околности за невернике биле су у погледу Београда веће но што се то у опште може исказати и описати. А осим тога, кад год је раније какав одред ратника хтео да крене пут Београда, ниткови који живе у земљи, кроз коју је војска имала да прође, редовно су о томе обавештавали невернике у тврђави, који би се благовремено спремали да одбију напад. А кад год би опет противници извршили какав препад у неки од суседних муслиманских крајева, нападачи би успели да се склоне у Београд пре но што би правоверни ратници стигли да их казне...“

Као што се види, овај хроничар, по свој прилици какав лични историчар султана Сулејмана, тежи овим да оправда, зашто је Београд заузет тек после дуге, страшне и крваве опсаде, док је Шабац, прва тврђава освојена

ПОДИЗАЊЕ МОСТА ПРЕКО САВЕ КОД ШАПЦА.

Поучен тим примером, султан Сулејман је наредио, да се код Шапца сагради мост преко Саве, да би султан прешао у Срем и са леве обале сам управљао опсадом.

Велики везир Пири-паша пак требао је да управља нападом на десној (београдској) обали, па је одмах после пада Шапца добио наредбу да наступа ка Београду. Исто су тако у опсади имале да учествују трупе из давно већ турског Смедерева.

Још један разлог претходном преношењу операција у Срем био је, што су становници тога „острва“, како писац вели „познати са своје отпорности и тврдоглавости“, „имали много богатих градова и села“, које је ваљало опљачкати.

Грађење моста код Шапца отпочело је 4. шабана (9. јула). Сва војска на расположењу упућена је на обарање стабала, у чијем су извлачењу на обалу учествовали и бегови и аге, па и највећа госпоштина из султанове свите.

У исто време пребацију се мањи одреди, поред осталих 1000 јаничара, чамцима у Срем, да тамо пљачкају и врше извиђања. О томе се вели између осталог:

„... У то доба је неким областима у Срему владала нека кнегиња (име јој се не помиње, али се у неким западњачким изворима вели »*Jaħiogun soroq*« при чему се свакако мисли на браћу Јакшиће. Пр.). Та жена, престављена на глас о преласку царске војске, послужила се лукавством: Упутила је изасланике дворском логору да изјави покорност и поклоњење, онако како то прописује обичај. Но два дана доцније стиглоше гласови од те неваљалице, да је она, не могавши поднети да гледа царене ратнике, утекла са свим својим новцем, драгоценостима и стварима пут Будима. Тек тада су разумели, шта је хтела та подмукла жена, која је била тобож изјавила покорност само зато, да сачува себе саму и своју имовину од ратника“.

„Кад је о томе поднет извештај у дворском логору, добио је намесник из Валоне наредбу, да поседне град Купеник (по свој прилици Кулиново. Пр.), престоницу те кнегиње“...

Пири паша, који се са војском примакао Београду, јавља да је претрпео доста губитака од сталних препата посаде Београда, као и то, да се Београд стално и нагло снабдева храном и ратним потребама из Земуна.

ПАД ЗЕМУНА.

„... Због тога је решено, вели незнани источњачки историчар, да се претходно сврши са неверницима у Земуну. С тога је поменути паша (т. ј. Пири паша), пошто је позвао Алаха у помоћ и поуздајући се вазда у победу султанове ствари, упутио Хозрев-бега, на служби код заповедника града Смедерева, на челу великог броја ратника и одреда јаничара да заузме ту тврђаву. У року од три или четири дана, силом ватре из пушака и топова, ови су ратници поболи победничку заставу на зидинама земунске тврђаве, а од посаде побише више од 300 тих синова пакла. Заповедник Земуна и још неколико његових ратника склонише се у неку кулу. Но кад се и тамо више не могадоху одржати, сишли су и тражили су милост. Пири-паша је о том одмах послао извештај у султанов логор. Но пошто је много ратника било изгинуло од руке тих неверника, то је султан нашао да нема места усвајању молбе за милост ових неверника и наредио је, да се они побију, а да се земунске зидине сравне са земљом. На то су и заповедник тврђаве и сви остали оштрицом мача отпављени у пакао.“

СУЛТАН СУЛЕЈМАН И САМ ПРЕЛАЗИ У СРЕМ.

У међувремену је султан био упутио Мустафа пашу са одредом од 8000 људи на нов

пљачкашки поход у Срем. Мустафа се оданде враћа 12. шабана (17. јула), са великим бројем робља и силним пленом.

Сам султан пак чека да се заврши мост. Радови око подизања моста опет запели су због силних киша, које су тих дана почеле падати, а и због наглог надоласка Саве.

Султан наваљује да се са грађењем моста пожури. Тада се јавља неки „јаја-баша“ (јаничарски официр), који тражи да му се повери руковођење радовима на грађењу, с тиме да се обавезује да мост доврши за десет дана. Учињено му је по вољи. Ко зна каквим је све претњама и обећањима тај одлучни војник бодрио раднике, тек мост је био збиља за вршен у реченом року. Међутим, „јаја-баша“ није дочекао да ужива у награди за тај свој подвиг:

„... И збиља, десет дана од часа кад му је било поверено управљање радовима, завршена је ова силна грађевина, те је сва војска могла прећи. Међутим, баш кад је један део царске ергеле почео да прелази преко новосаграђеног моста, судбина је хтела да онај, који га је био саградио и сам крене преко моста, који води из овога пролазног света у уживање вечног живота“...

После напора и узбуђења минулих дана, а услед радости што је видео остварено дело, овај је јаја-баша по свој прилици напрасно умро од парализе срца.

Сад настаје прелаз главнине султанове војске преко моста у Срем. Прелаз је по овом опису трајао пуних седам дана и ноћи, и ако је једновремено вршен и бродовима и чамцима. За војском је ишла силна комора са безброј коња и камила.

Сам султан је прешао 21. шабана (26. јула). У часу кад је султан ступио ногом на сремско тло, јавили су му за предају Барића.

Пошто у више махова стижу гласови, по којима угарски краљ Лајош мисли да упути војску низ Дунав, која би с леђа напала султана и омела га у опсађивању Београда, то је још два дана раније, 24. јула, био издао наредбу већ раније поменутом Балиј-бегу, сину Јахија паше, да са одредом војске пође уз Дунав, ради реконгносцирања.

Балиј-бег убрзо јавља, да је потукао неке незнатније угарске снаге, те у потврду тога шаље султану 73 отсечене главе и извесан број окованих заробљеника.

Уједно Балиј-бег јавља султану, да се, на сам глас о преласку јачих турских снага у Срем, разбегла посада Сланкамена, да је без капи крви заузео тај град, те да сад у њему седи, очекујући даље наредбе.

„... Пошто су везири били разложили све те ствари на подножју престола, падишах, пошто је захвалио Алаху на тако сретном току догађаја, наредио је, да се заробљеници ослободе окова овоземаљског живота. Сам је

султан изишао из шатора да гледа извршење те наредбе. Прво су шесторица заробљеника бачени под ноге слоновима, да их они изгази, па су затим остали отпављени оштрицом мача у пакао. Балиј-бегу је издата наредба да остане где се налази и да оданде штити залеђе борцима за веру."

НОЋНИ ПРЕПАД БЕОГРАДСКЕ ПОСАДЕ

„У исто доба стиже гласник од великог везира Пири-паше, који је поднео извештај, да је један део неверника из београдске тврђаве ноћу, користећи се мраком и неким стазама непознатим правоверним, изненада изашао из града и извршио препад на топције,

СУЛТАНОВ ГЛАВНИ СТАН СТИЖЕ У ЗЕМУН

„Пошто је читаво оно море војске (т. ј. на савском мосту код Шапца) било до последњег војника прешло у Срем, издата је наредба румелијским трупима да крену.

„Ноћу, уочи недеље, 23. шабана (28. јула 1521. год. Пр.) кренуле су претходнице. Пошто је ноћ била мрачна, то је Падисах наредио, да сваки војник привеже за врх копља свећу, да је запали, те да тако светлост свеће удвоји сјај његовог убојитог копља. И тако је те мрачне ноћи ова земља сјала као што само могу да сјаје најлепши небески крајеви.

Београд из 1580. год.: Стари конаци.

који су чували неке тешке топове, ту скоро довучене под Београд. Том су приликом десетак топција дочекали срећу мученичке смрти за веру, док су се остали разбегли. Намера нападача била је очигледна да онеспособе за борбу ове топове. Међутим, и ако су били у приличном броју, ти синови пакла у томе нису успели, јер у мраку нису умели пронаћи на њима отвор, кроз који се пали фитиљ, а уз то су убрзо пристигли многи други наши ратници, који исуканих сабаља појурише на те неверне људе. Напали су их с преда и с леђа и приметили су крваву борбу с њима, у чијем је току отпављено у пакао четрдесетак неверника. Тиме су наши ратници бар у неколико ублажили бол, што су га у свом срцу осећали због мучеништва својих другова топција.

„У јутру 24. шабана (29. јула) и сам је султан кренуо са својом свитом и пошао је пут тврђаве Београда. За три дана стигао је у Земун, преко пута од Београда, где је у кругу освојене земунске тврђаве постављен царски логор...

„Стигавши сретно у Земун, а пре но што ће поћи да се одмори, султан је одјашао на врх неког брега, који се налазио баш тачно преко пута тврђаве, те пошто је био разгледао сву околину, размишљао је о начину, како ће је најбоље освојити.

„Одмах је наређено, да се и они топови који су били стигли у исто време кад и султанов главни стан, одуку на обалу Дунава и напоре на Београд.

ПРВА КАНОНАДА. — ПОЧЕТАК САМЕ ОПСАДЕ.

Заповедници хтедоше одмах по доласку султана да му приреде свечани и крвави ватромет. Тек постављени топови одмах су без одлагања отворили ватру на Београд.

„...Топције сад испалише на тврђаву небројене топовске метке, док су јаничари силно стали тући из пушака. А и неверници су непрестано пуцали на ратнике, који су извлачили топове на положаје, те су многим од њих отворили врата у рај својим метцима из топова и тешких пушака, па су у опште показали, да мисле давати најснажнији отпор.

„...Сутрадан 27. шабана (1. августа) наређено је, да многе топције пређу преко Саве, па да и с оне стране (т. ј. на десној, београдској обали Пр.) поставе своје топове на све положаје подесне за опсаду и бомбардовање града. Уједно је решено, да ће Пири-паша са трупама које су већ раније биле под његовим заповедништвом, руководити опсадом са савске стране, а да ће други везир, Мустафа паша са знатним делом војске, а са неким му придодатим важнијим беговима и агама нападати са дунавске стране. Пошто је са те стране Београд најнеприступачнији а пошто се опет султан нарочито занимао баш за тај одсек, то је онамо упутно и Бали-агу, заповедника јаничара, да помаже Мустафа-пашу (Бали-ага је у опште у току опсаде играо важну улогу. Из неких доцнијих места разабире се, да је султан на њега много полагао Прим.) Пири-пашу опет додељен је још и одред од 2000 војника названих сегбанима...”

Преведено како-тако на данашњи војнички језик, то значи: Јаничарски ага био је на левом крилу Мустафа пашиног одсека, а „сегбани“ са својим „сегбан-башом“ на челу били су на десном крилу Пири-пашиног одсека, другим речима, имали су да одржавају везу између Пири-пашиних и Мустафа пашиних снага.

„...Тога дана, наставља незнани хроничар Сулејманов, све до мрког мрака је настављено пребацивање трупа преко Саве (т. ј. трупа главнине стиглих преко Срема у Земун), па је сваки одред разнео шаторе на месту, које му је било одређено. Пошто су логори били постављени, наређено је Људима, који су били завршили с тим послом, да изграде земљана утврђења око топова, а да се топције не би задржале у свом послу. Тако је до зоре изграђено десетак утврђења, од којих је свако одговарало једној од градских кула и тако заклањало ратнике од метака неверника, избачених са тих кула.

КРВАВО ОДБИЈЕНИ ТУРСКИ ОПШТИ ЈУРИШИ 2. И 3. АВГУСТА 1521. ГОД.

„...Рано у јутру 28. шабана (2. августа), султан појаха коња и оде на јобалу Дунава, преко пута самог града, и ако су тамо падала

поједина зрна из топова неверника. Ту је издавао разне наредбе и соколио ратнике да се боре као што ваља против непријатеље вере. А ветар царске љубави за војнике, који су је осетили, силно је узбуркао замове ратничке храбрости. Трубе су засвирале и они су страшним гласом топова слали поруке неверницима. Силан се дим од испалиених топова стаде дизати на све стране.

„По добијеној наредби, јаничарски су одреди стали гађати стрелама и пуцати из пушака, те тако нагнаше противнике да се уклоне са врхова кула и бедема. Топције пак засипали су их ђуладима, те су зидине београдске опустеле, као што су опустеле и срца неверника...”

Међутим у ствари, срца бранилаца као да још нису била толико „опустела“, пошто мало даље писац вели:

„...И ако су ратници тога дана пуним замахом били опружили мишице храбрости и пожртвовања, и ако су једно за другим били извршили неколико налета, ипак циљ коме су тежили, није био такав, да би се до њега могло доћи ма и по цену највећих напора. Напротив, тај је циљ био куд и камо даље по што се испрва могло замислити. Кад је сунце било достигло врхунац своје дневне пуштање, султан је отишао да потражи хлада у свом шатору, а и ратници полегаше да се одморе.

„Сутрадан у јутру, надишах појаха коња и опет оде на већ описано место. Топције и опет пустише да проговоре уста њиних топова и засуше ватром непријатељска утврђења. Ратници развише врхунац напора и јунаштва, тако да су на одсеку Пири паше два или три санџака војника били успели да се попну на предње зидине и само што их нису заузели. Међутим, по Алаховој одлуци ни тога дана није било успеха. И сувише су били тврди зидови, и сувише су били дубоки тврђавски ровови, а већ паљба из топова и тешких пушака из града била је таква, да се то у опште не да ни замислити.

„И поред таквог стања ствари ратници, који су већ и дотле били показали највећу храброст, јуначки су јуришали баш на најопаснија места утврђења, тако да је тога дана више од 500 њих дочекало срећу мучеништва за веру.

„Сутрадан ови су јунаци наставили са својим напорима, те су се ровови већ почели пунити лешевима правоверних мученика... Пири паша, Мустафа паша и други великаши Царства, свом су се душом предали великој ствари. Па ипак, и ако је огроман број ратника испио чашу мучеништва, соко победе није хтео да рашири над њима крила победе, а најлепше дражи невесте завојевања остале скривене пред њима хаљином одгађања.....

ВЕЋАЊА И НОВЕ ПРИПРЕМЕ.

Султан је, изгледа, био силно огорчен овим поразом, јер се вели, да је упутио преко командантима „устима оних што разносе царске наредбе“, као и мало доцније „да се ватра ратничке страсти и у самом Падишаху толико разбуктала, да је у неколико махова помишљао да и сам јурне на бојиште и ступи у први ред јуришних оделења“.

Најзад позива заповеднике на договор; том приликом ови тврде да је узрок неуспеху што између појединих одсека нема довољно везе. Тражили су од падишаха три дана рока да се договоре и припреме како ваља за нов свеопшти напад.

ДРУГИ ОПШТИ ЈУРИШ И ПАД ДОЊЕГ ГРАДА.

Освануо је судбоносни дан 8. августа 1521. год. Очекивања што су га у тај дан полагали султан Сулејман и његове војсковође, нису се успунила. Турци су тог дана до душе постигли доста знатан делимични успех, т. ј. надмоћним снагама и по цену силних губитака су заузели Доњи Град, али је до коначног успеха још било далеко.

Ево неких одломака из описа тог крвавог дана:

„... У четвртак 5. рамазана 927. год. (8. августа 1521. год.) султанови борци притегоше чвршће обруч око тврђаве и отворише бу-

Београд из турских времена.

У међувремену стижу из Смедерева нови тешки топови, који ће дејствовати са земуинске стране.

Балиј-бег из Сланкамена јавља, да и опет стижу гласови, да ће угарски краљ сплавовима упутити низ Дунав јаку војску у помоћ Београду. Добија наредбу да помним извиђањем проверава своје извештаје.

Бомбардовање се у међувремену наставља. Сутрадан по одбијању првог општег јуриша, 4. августа претрпела је тежак погодак једна од важнијих градских кула.

У среду, 7. августа 1521. год. састаје се диван. Решено је да се сутрадан, 8. августа приступи поновном општем јуришу, овог пута са још јачим и куд и камо боље распоређеним снагама.

Јицу смрти и рушења над главама, имовином и домовима неверника. Султан појаха коња, оде на брег преко пута Београда и оданде је пресретним очима посматрао неодољиви жар својих ратника. Од тутњаве топова, од треска пушака, од гласова трубе и добоша, али на дасве од одушевљеног клицања бораца за ствар Ислама одјекивали су сви суседни брегови. Све силније и силније су се лепршали барјаци свеопштег одушевљења... Видевши оволику храброст, противници, људи без праве вере, од страха су се укочили као залеђени. Страховита је била ватра из тешких мерзера на зидине и куле. Није било ни једног зрна, које није изискивало бар једну жртву.

„Па кад најзад борци за праву веру једновремено и са свих страна кренуше на све-

општи јуриш, те сад свом снагом отворише борбу у највећем жеку, неверници више не имадоше снаге, да се са свих страна једновремено бране“...

Очигледно је сразмерно малобројна одбрана, с обзиром на претрпљене губитке и многобројне отворене бреше у зидинама, била решила да жртвује *Доњи Град*, како би се после све снаге могле усредсредити на што дужу и упорнију одбрану Горњег Града, те по могућству дочекати помоћ, обећану из Будима. Међутим и Доњи Град изгледа да је пао тек после очајничке одбране:

„АЛАХ АКБАР“!...

„... Храбри и у борбама окушани људи, који су водили борбу на овом одсеку, и то у првом реду неколико оделења јањичара, били су најзад у своме налету пришли до самих градских зидина и стадоше сад продирати кроз велике бреше, што су их били направили топови, без страха излажући своје јуначке груди читавим облацима танади и стрела. Толико је страшно било клицање ових ратника, који су викали: „Нема Бога изван Алаха“! и „Велики је Алах“! („Алах акбар!“), да је доспело чак до душа оних ратника, које већ одавно уживају у седмом небу и славе Алаха. И тако је овде оборена застава неверства и криве вере. Јањичари неуморно забадаху бритке сабље у груди неверничких ниткова, те у дугој борби отпратише у пакао многе јунаке од ових противника праве вере.

„Они пак који преживеше, видећи да се више неће моћи одржати и да ће најзад и они погинути од мача ратника за веру, умакоше у тврђаву, која се зове Небојша кула, а чија висина пара облаке“...

Очигледно је, и кад се то не би из доцнијег описа јасно видело, да овај источњачки писац брка кулу Небојшу са Горњим Градом, кога и у даљем опису често зове просто „кулом“.

Писац описује, како су Турци у освојеном Доњем Граду нашли извештај број тешких турских топова, заплених приликом пораза султана Мухамеда Освајача под Београдом, јула 1456. год. на вели, како су одмах те топове „очистили од рђе и срамоте употребе неверничким рукама“.

Осим августа 1521. год. изгледа да је био и за Турке и сувише скупо плаћен делимичан успех:

„... Међу небројеним ратницима славног гласа, који тога дана дочекаше срећу мученичке смрти за веру, који испише до два часа блаженог мучеништва, помињемо и Кансу-а, преживелог черкеског емира из Египта, који се после победе султанове над том земљом био ставио у службу Високе Порте.

КАКО ЈЕ У БЕОГРАДУ?

Сутрадан, 9. августа, султан Сулејман сазива диван, да решава о даљим операцијама за освајање и Горњег Града. Неки честољубиви заповедници предлажу јуриш лествицама. Султан, поучен искуствима 8. августа, то одбија, а своје одбијање изражава мало увиђеним речима, „да би његови ратници, с обзиром на показано одушевљење, без сумње лако заузели Горњи Град јуришем лествицама, али да би том приликом изгинуло више бораца него што је потребно“.

Наређено је да почне копати лагум под горњим градом, те да му се мином доскочи.

Балиј-бегу је издата наредба да по могућству изврши извиђање што даље на север, да у даном часу продре до близу Будима и покуша да задобије каквог важнијег заробљеника „блиског угарском краљу“, те „да се што ближе сазна о намерама тога проклетника“.

А шта бива у међувремену у несрећном Београду, који очајнички бране Срби и Мађари, на бранику хришћанства и западњачке културе, надајући се до последњег часа помоћи из Будима, која би успела да дигне опсаду.

У току дивана 9. јула упутио је Ахмед паша неког заробљеника, који је Турцима био пао шака приликом заузећа Доњег Града.

Он вели:

„На десном и на левом крилу, према војсци Пири паше и Мустафа паше, добро смо се држали. Али на средњем одсеку, где су били Ахмед паша и заповедник јањичара, нисмо на крају крајева могли више да одолимо навали“.

Петнаестог августа нека жена скаче са београдског бедема. Турске предстраже је одводе пред Пири-пашу и она тамо преко тумача изјављује, да су браниоци Београда потиштени и обесхрабрани, да почиње нестајање хране и муниције, и да се већ у великогу, би нада у спасење.

Каква ли је лична драма у оквиру ове велике историјске трагедије била повод очајном поступку ове жене? Хоће ли се једног дана наћи драмски писац, да уметнички обради овај предмет, који то свакако заслужује?

ДАЉИ ТОК БОРБЕ ОКО ГОРЊЕГ ГРАДА

Међутим, дух бранилаца Београда као да ипак још није био толико опао, пошто су се још две недеље одржали на супрот свим очајничким турским налетима.

Док је време од 9. до 15. августа било протекло сразмерно мирно, уз обострани припреме и повремено бомбардовање, 16. августа Турци, и поред раније противне одлуке султанове, покушавају јуриш лествицама на Горњи Град, који је одбијен на целој линији. Турци су том приликом и опет претрпели тешке губитке.

Наш писац гледа да умањи значај тог новог турског пораза и вели, да је „борба прекинута по наредби.“

Сутрадан, 17. августа, довршено је грађење новог савског моста код Београда, чиме је знатно олакшана веза између турских трупа на левој и десној обали, те постао излившиан тегобни и спори саобраћај лађама и чамцима. Грађењем моста руководио је Караџа паша.

Бомбардовање Горњег Града из дана у дан је све жешће. Већ је неколико кула срушено.

Нарочито је страшно бомбардовање било 20. августа, кад се срушило неко знатније утврђење на одсеку Пири паше.

„Неверници су то сматрали лошим предзнаком, а ратници за веру сретним знамењем“, вели писац.

ШТА МИСЛИ БУДИМ?

„Осамнаестог рамазана (21. августа) довели су пред царски логор седморицу угледнијих људи из Угарске, које је заробио Балиј-бег и упутио их пред светло лице Падшаха, да их тамо испитају о подацима у погледу намера угарског краља. Они су изјављивали, да су неколицина великаша и скутоноша овог неверничког господара, потпуно заборавивши савете здравог разума, у свом незнабожачком бесу тражили да се пође у бој са султаном, али да су опет други, чијим је срцем већ у велико овладао страх од Господара Правверних, били противни томе, несмејући ни да помишљају на наступање и немајући храбрости да се боре. А краљ се, веле, налази између та два завађена табора, збуњен и неодлучан. Пошто су тако добијени подаци и обелодањене тајне неверничких бедника, она су седморица заробљеника општрицом мача отправљена у пакао.“

ПРИМИРЈЕ ОД 24 САТА.

У недељу 25. августа браниоци Београда траже примирје од двадесет и четири сата, изјављујући да за то време хоће међу собом да се договоре о преговорима о капитулацији под часним условима.

За то време баш је заседавао диван. Караџа паша, коме је саопштено тражење примирја (пошто су Пири, Мустафа и остали били на дивану), дојурио је сав радостан у царски главни стан, клекao је, пољубио султану руку и без даха је рекао:

„Неверници се предају!“

Султан, силно обрадован овом вешћу, одмах решава, да се у случају предаје браниоцима има не само поштедети живот, већ чак и обећати слободан одлазак под оружјем.

Међутим, турски извиђачи тврде, да браниоци Београда користе примирје ради припремања даље одбране и да журно оправљају штете причинјене бомбардовањем на утвр-

ђењима. Осим тога је неки издајник, пребегавши из града Турцима, изјавио, да заповедник тврђаве мисли да пошаље кроз турске редове гласника, прерушеног у Турчина, који ће однети писмо краљу Лајошу, којим се тражи хитна помоћ у дванаестом часу. Тог су гласношу Турци ухватили и набили на колац на доглед тврђаве.

ПОСЛЕДЊЕ ОЧАЈНЕ БОРБЕ.

То је силно разочарало и наљутило султана. Кад су сутрадан, 26. августа, браниоци тражили продужење примирја за три дана, то је одбијено.

Султан је наредио, да се напад свом снагом настави и да се ни у ком случају више не прими никаква понуда за примирје, изузев моментане предаје.

„...А затим је послао једног од својих вратара заповеднику јанџичара, који је повишеним гласом саопштио овом аги овакву поруку султанову: „Знај да ћеш ти лично бити кажњен, ако се по ствари заузимања овог града деси још ма какво даље закашњење.“

„Поменути ага пак, верујући у помоћ Алахову и у сретну звезду Падшаха, од тог се часа удвострученом снагом дао у огорчену борбу, и ако је и сам већ био рањен у руку, те ништа није пренебрегао, што би могло обезбедити коначни успех напорима дивљунака... Разлеглоше се непрекидни хитци из топова и пушака и много је неверничких јунака и опет отишло у пакао. Потпуно је очајање овладао синонима пакла“...

Међутим, „синови пакла“ су можда били у очајном положају, али су ипак још једнако давали жесток и успешан отпор. Јер ево шта вели писац неколико редова ниже:

„...Али они су проклетници били довели до толиког савршенства појачање бедема и подубљавање ровова, те су се у опште толико упорно бранили, да вернима по одлуци Алаховој тога дана (т. ј. 26. августа) још не би суђено, да дочекају заузеће тврђаве.“

Као утеха долази тог дана султану нов извештај од Балиј бега, који јавља да је потукао неки мањи противнички одред на Драви и шаље султану пет одрубљених глава и 60 окованих заробљеника, коњаника-оклопника. Сви су заробљеници побијени у султановом главном стану.

АГОНИЈА БЕОГРАДА

Султан је најзад увидео да се мора одрећи амбиције, да Београд заузме на јуриш:

„...У уторак 24. рамазана (27. августа 1521. год.) сазвао је султан диван и наредио је да се потпали опремљена мина. Наредба је сместа извршена. Још су везири и остали великодостојници били на окупу пред узвишењем престолом, кад је одједном сила огња уз страховити тресак извршила своје дело под темељима града, и то баш у часу кад се ве-

лики број неверника био попео на врх бедема, да припреми топове за ново бомбардовање султанових положаја... Великаши царства и остале воје на то појуреше преко моста, да се сместа свом душом упусте у борбу, која је сад настала. У општем нападу надирао је испред свих заповедник јањичара, а за њим је ишла, одред по одред, војска Мустафа паше, одлучно идући путем свете дужности, а не марећи за умор...

А сад настају последњи херојски трзаји одбране Београда, пре но што ће капија између Истока и Запада за дуги период времена потпасти под власт Азијата:

„...А неверници тада уздигоше стег борбе и дадоше још и сад отпора са толиким огорчењем, да се то у опште не може описати.

„Испред предње срушене куле, на којој су надирали ратници, налазило се неко утврђење од самог камена. Браниоци, којима је било нестало џебане, стадоше бацати големо камење на ратнике, који покушаваху да се попну на то утврђење, сипаху на њих припремљену бурад узавреле смоле, а најзад су бацали кошинице са побеснелим пчелама на борце за веру...

„Од јутро до мрклог мрака трајала је страшна борба тога дана, који је ипак био предигра коначне победе, а кад је много неверника отишло пут пакла... Кад је пала ноћ неверници стадоше да се договарају, али се, изгледа нису могли споразумети“...

FINIS SINGIDUNI.

Сутрадан, 28. августа 1521. год., заповедник Београда, кога наш писац назива „Олашком“, нуди предају под следећим часним

условима: „Слободан одлазак посаде под оружјем, да се сачувају живот, слобода, част и имовина грађанског становништва“.

Султан Сулејман, који се дотле није баш био показао много милостив према противницима, није могао остати равнодушан према толико јуначкој одбрани. Одобрно је да се поведу преговори на основу горенаведене понуде.

Измењени су таоци и преговори су почели. У току тих разговора који су се отегли цело после подне, дошло је у један мах до несугласица, које у мало нису имале за последицу општи покољ. Нарочито се неумољив показује заповедник јањичара, који навалује на султана, да не прими услове бранилаца.

Најзад је ипак коначно уговорена капитулација. Мађарском делу посаде дат је слободан одлазак под оружјем до Сланкамена, одакле ће их Балиј бег отпратити даље, а српском делу посаде и српском становништву стављена су на расположење земља и куће у унутрашњости Турске Царевине (у прво време у самој околини Цариграда).

Двадесет и деветог августа 1521. год. ушао је Пири паша у београдску тврђаву.

Тако је ето пао Београд 1521. године као камен ивичњак западњачке културе, жртвујући себе да би обезбедио даљи слободан развој другим сретнијим народима. У неколико махова, 1688., 1717. и 1789. год. поздравио је „ослободиоце“ хришћане, али је редовно бивао страшно разочаран, те би скоро радосно поздравио повратак Турака. Тек на Св. Андреју 1806. године донео му је неумрли вожд Карађорђе са својим Шумадинцима и Тимочанима зору праве слободе.

Комуналне занимљивости

КРЕМАТОРИЈУМ У СТРАШНИЦАМА. НОВО И ЗАМАШНО ДЕЛО ПРАШКЕ ОПШТИНСКЕ УПРАВЕ ПРИВЕДЕНО КРАЈУ.

Ових се дана у главном већ приводе крају радови на грађењу прашког крематорија (Завода за спаљивање мртваца) у Страшницама, који ће бити досад највећа установа ове врсте у Европи. Радови на грађењу отпочели су јула 1929. год., те су брзо одмакли, тако да се сад имају окончати само још неке споредније техничке појединости.

Крематориј је подигнут на висоравни, која се благим успоном протеже ка гробљу предграђа Карловских Винохради. Импазантна главна грађевина по облику је готово равностранни троугао. Падају у очи високи, а уски прозори. У два предња угла дижу се високи димњаци, који су међутим тако маскирани, да пре изгледају као архитектонски украс, него као техничка потреба, неопходна с обзиром на намену зграде.

Највећи део ове зграде заузима велика свечана дворана за опела, висока 17 метара, а пространа око 400 квадратних метара. По свом уређењу, ова дворана у главном личи на цркву. Саму дворану с једне стране надвисује хор, на коме ће се доцније поставити и велика оргуља, а с друге стране полукружна апсида, ка којој воде мале степенице, а где се налазе олтари и постаменат за постављање катафалка. На дну апсиде налазе се врата затворена застором, кроз која се ковчег по завршеном опелу преноси у пећ за спаљивање.

Поред велике и опште дворане налази се друга једна дворана са округлим сводом. Овде се намерава уредити нека врста Пантеона.

Нешто иза главне зграде налази се, у пола увучена у земљу, зграда мртвачнице. Уређење ове зграде подешено је према најстрожим прописима модерне хигијене. Познато је да је по неки пут рђаво разумевани пијетет велики непријатељ народног здравља. У мртвачници има 10 кабина за по два мртваца, једна већа кабина, где се могу сместити 7 мртваца, и посебна кабина за лица умрла од заразних болести; у овој последњој кабини има места за четири мртваца. Нарочитим инсталацијама одржава се температура у мртвачници стално између 5 и 8 степени испод нуле. У ходнику мртвачнице ковчег последњи пут долази у додир са људским рукама, које ће га

та натоварити на вагонете, на којима се ковчег довози у дворану за опело. Све даље манипулације са ковчегом, преношење из дворане за опело у пећ и потребну манипулацију око самог спаљивања врши дизалица, удешена како за хоризонталне, тако и за вертикалне покрете.

Само спаљивање врши се у пећи најмодернијег типа, коју је уредила прашка градска планира по такозваном Јункерсовом систему. Пећ у моменту спаљивања развија топлоту од 2000 степени, тако да је сам процес сагоревања врло брз. Лаки пепео сандука, одела и т. д. избацује се напоном врелог ваздуха кроз димњак, док тешки пепео самих посмртних остатака пропада кроз решетку на дно пећи. Тамо се хлади и скупља у нарочити суд („урну“, „жару“), који се потом упућује у радионицу за херметично заземљивање. Тамо се урна снабдева потребним службеним ознакама, па затим упућује у депо, где се предаје породици покојника на даље располагање.

Поред ових основних просторија комплекс крематорија обухвата још читав низ других зграда и одељења. Ту је хол, па велика чекаоница за публику, која жели одати последњу почаст мртвацу, канцеларија за надзорног лекара, канцеларије за остало управно особље Завода, станови за послугу, лабораторија, нарочито одељење за хлађење венаца и букета од природног цвећа и т. д.

Интересантно је, да је пројектант комплекса резервисао леп и подесан простор, у коме би се доцније по потреби могла уредити права католичка капела, а за случај да католичка црква једног дана ипак одобри опело за мртваце, који се спаљују. До сад, као што је познато, католичка црква никако неће да одобри верске обреде приликом спаљивања мртваца, тако да ће се у Страшницама моћи предати огњу посмртни остаци само оних католика, чија се родбина буде хтела задовољити чисто грађанском (лаичком) посмртном свечаношћу, док ће се уз верске церемоније моћи спалити само покојници чланови чехословачке цркве, па протестанти и Јевреји.

За коначно смештање судова („урни“) са пепелом покојника подигнута су два огромна тзв. колумбарија, која у облику продужене потковнице обухватају простор пред главном зградом, а између којих ће се уредити парк у француском стилу. Осим тога, а да би се омогућило смештање урни сиромаш-

ним породицама, уз минималну таксу уздица се у целој дужини унутарње стране великог зида, који опасује читави комплекс Завода за Спаљивање, мала удубљења обима 40 пута 50 сантиметара, тако да ће се ту моћи сместити огроман број урни. За оне покојнике опет, којима било породица, — не жалећи при том трошка, — било државна, прашка општина или каква јавна корпорација, буде желела оставити нарочито видног спомена, предвиђена је иза главне зграде нарочита галерија урни, где ће се на купљеним малим парцелама моћи подићи и подесни мали споменици. Разуме се, да овеке парцеле неће бити јефтине, али при том ваља имати на уму, да је прашка општина уложила у овај Завод за Спаљивање знатан капитал, чија је амортизација још доста неизвесна. Целокупни трошкови око грађења, рачунајући ту и водоводне, електричне и плинске инсталације, а не рачунајући мање унутарње радове, који се још имају довршити, износили су више од 7,000.000 чешких круна (по садашњем курсу око 11,800.000 динара), од чега су доста прогутали и замисли радови на нивелисању земљишта. Заводом ће управљати Погребни Завод Прашке Општинске Управе као аутономна општинска установа.

По садашњем броју прашког становништва, по његовој социјалној и верској структури и т. д. претпоставља се, да ће се просечно моћи рачунати са по четири спаљивања дневно.

НАПРЕДАК ЗАГРЕБАЧКЕ ГРАДСКЕ ШТЕДИОНИЦЕ.

Годишњи извештај загребачке Градске Штедионице за 1929. годину и опет потврђује чињеницу, да овај примерни завод од свога оснивања (1914. године) стално напредује.

Стање улога загребачке Градске Штедионице од оснивања па до краја прошле године било је следеће:

Крајем 1914. год.	891,993.23 динара
" 1915. "	2,248,646.31 "
" 1916. "	4,273,694.6 "
" 1917. "	5,606,506.67 "
" 1918. "	7,812,931.75 "
" 1919. "	12,101,800.39 "
" 1920. "	15,546,232.59 "
" 1921. "	29,594,460.52 "
" 1922. "	41,263,831.92 "
" 1923. "	67,101,030.48 "
" 1924. "	85,148,360.99 "
" 1925. "	138,089,324.38 "
" 1926. "	206,010,650.75 "
" 1927. "	275,234,455.17 "
" 1928. "	323,202,968.44 "
" 1929. "	402,890,915.32 "

Из горњег се види, да је крајем 1928. год. у сравњењу са стањем крајем 1927. год. забележено повећање улога од дина. 47,968,512.97 или 17,5%, а крајем 1929. год. повећањем од дина. 79,687,946.88 у сравњењу са стањем крајем 1928. год.

Чиста добит загребачке Градске Штедионице за 1929. годину износи дина. 4,041,848.98. Та ће се чиста добит, сходно статутима, употребити овако:

Танџијема члановима управног и надзорног одбора	дина. 202,074.44
Пензионим фонду особља	" 500,000.00
Резервном фонду	" 3,339,410.74

Резервни фонд достигао је 14,644,803.20 дина.

Интересантно је сравњење развоја улога за загребачке и много старије љубљанске Градске Штедионице (основане 1889. год.), по коме се може видети, да ће загребачка Градска Штедионица по улозима колико још у току ове, 1930. године престићи љубљанску Градску Штедионицу. Ова чињеница међутим ни у колико не говори на уштрб рада и успеха староузажене љубљанске Градске Штедионице, већ се врло просто објашњава чињеницом, да је становништво Загреб сад готово дватри пута многобројније од љубљанског и да се Загреб од уједињења развио у силан индустријски и трговачки центар.

Ево кретања улога при загребачкој и љубљанској Градској Штедионици у току последњих година:

Године:	СТАЊЕ УЛОГА	
	Љубљанске	Загребачке
	Градске Штедионице:	
	(У милионима динара)	
1926.	259,0	206,2
1927.	314,0	275,2
1928.	314,0	323,2
1929.	406,0	402,9

ЉУБЉАНА УСПОМЕНИ ВЕЛИКОГА НАПОЛЕОНА.

На последњој седници љубљанског општинског одбора једногласно је решено, да се досадашњи Валвазорез Трг у Љубљани назове „Наполеоновим Тргом“.

Овом је одлуком Љубљана, главни град Дравске Бановине и културно средиште словеначког дела нашег народа, поред јесенашње импозантне прославе 120-годишњице Илирије, још једном одао пошту Великом Наполеону, највећем војсковођи пријатељске Француске, а уједино Оцу Илирије, која је за Словеначку, Далмацију и делове Хрватске значила почетак националног буђења, потпиривање првих искри, од којих се разбуктао силни пламен југословенске националне свести, који је олакшао дело наших ратника — данашњу велику и уједињену Југославију.

ЈОШ ЈЕДНА НОВИНА ПРИ МАРИБОРСКОЈ ОПШТИНСКОЈ УПРАВИ.

Мариборска општинска управа решила је, да при свом одељењу за социјалну политику уведе нарочити „Савет за Станове“. Ово тело нема никакве везе са последњим још постојећим одредбама некадашњег закона о становима, већ му је намена да и под режимом слободног уговарања између власника зграда и закупца посредује у споровима, који би се између њих могли појавити.

СЛУЖБЕНИ ДЕО:**Рад Општинског Одбора****ЗАПИСНИК**

Тридесет и шесте — Друге Редовне Седнице Одбора Општине Београдске, одржане 23. јануара 1930. год. у 6 часова по подне.

Председавао Претседник г. Милош Савчић.

Деловођа, г. Божидар Павловић.

Од одборника били су г.г.: Мих. Л. Ђурић, Милош П. Радојловић, Ђура Бајаловић, инж. К. Букавац, Бл. Ј. Антонијевић, Хасан М. Ребац, Д-р Страш. Јб. Милетић, инж. Јов. Мисирлић, Дим. Г. Станчуловић, Негослав Илић, Алберт Фирт, Д-р Б. Пијаде, К. Гинових, Свет. Гођезац, Д-р Љуб. Стојановић, Д-р Лазар Генчић, Јоца Поповић, Никола Ђорђевић, Јеврем-Јеша Ј. Поповић, Т. Здравковић, Драг. К. Милошевић, Петар М. Гребенац, Трифун Јовановић, Д-р Александар М. Леко, Јосиф Фрид, Јов. Дразић, Драг. Матејић, Милован Ј. Матић, Шемајо де Мајо, Влада К. Петровић, Ставра К. Триковић, Д-р Драг. Ђ. Новковић, Р. Ј. Јовановић.

1.

Претседник г. Милош Савчић отворио је седницу и пре прелаза на дневни ред умолно је новопостављене г.г. одборнике да положе заклетву.

Потпретседник г. Д-р Стојадиновић прочитао је решење Г. Министра унутрашњих послова III Бр. 3157 од 22. јануара 1930. год. којим се смењују са дужности одборника г.г.: Аврамовић М. Ранислав, Бесарић Стеван, Лазаревић Васа, Миличевић Душан и Панић Тихомир, а постављају за одборнике града Београда г.г.: Гребенац Петар, Ђорђевић Никола, Мисирлић Јован, Поповић Јоца, Радојловић Милош и Триковић Ставра.

За овим су нови одборници положили заклетву пред протојерејом г. Николом Божићем.

Претседник г. Милош Савчић поздравио је нову г.г. одборнике и уводи их у дужност пожелео им је успешан рад на добро наше престонице.

2.

Деловођа одбора прочитао је записник прошле седнице.

Одборник г. Петар Гребенац замера, што је на једном месту у записнику записано да је трошаринска тарифа повучена, кад је она касирана решењем Г. Министра унутрашњих послова. Она је касирана зато што није редовним путем достављена надзорној власти и што је преоптерећивала артикле које троши сиротиња.

Одборник г. Јеша Поповић ставља примедбу, да у записник није унета у потпуно-

сти његова реч у дискусији, која се водила о трошаринској тарифи. Он је рекао да је општинска тарифа сопримирана од стране уваженог нашег Претседника Министарског савета, из чега јасно излази да је та тарифа била сопримирана, а није била повучена. За себе каже да никад није критиковао владу ни онда када је могао да уђе у парламенат и да тамо учини више него многи други, а не сада када је овде дошао не преко кутлица него преко поверења двеју светлих личности да помогне рад Суда, да се у божанској светлости обележи 6. јануар.

Претседник г. Милош Савчић скреће пажњу да у дискусији о записнику, одборник има права да тражи исправку свога говора, али не и да говори уопште и о другим стварима.

Потпретседник г. Д-р Стојадиновић изјављује да стенографске белешке воде стенографи, а да записнике према тим белешкама саставља деловођа, који је такође заклет, а кога је бирао сам одбор. Говор г. Јеврема Поповића налази се у потпуности у стенографским белешкама. Неколико пута било је спора о томе: да ли да записник садржи само одлуке општинског одбора, или да се у њему доносе опширно говори г. г. одборника, па су према расположењу Одбора записници били некад краћи а некад опширнији. Овај записник г. деловођа је израдио опширније без икаквог учешћа Суда, с обзиром на важност дискусије, која је овде вођена. Одбија да говори о томе чиме су се руководили надлежни фактори приликом доношења измена у тарифи. Објашњава да је употребљен израз „повучена“ као безличан облик и да употреба свога израза не садржи ни посредно ни непосредно критику владе у ма којој форми.

Одборник г. Д-р Страшимир Милетић каже да би требало, после овога записника који је опширан и који се тиче једне врло важне седнице, на којој је било говора о једном врло важном питању, да се што пре пређе на дневни ред пошто је сувише обиман. Записник треба водити тако да о важним питањима говори буду изнети у записнику у главним мислима и у изводу, а код других тачака да се то знатно скрати.

Одборник г. Хасан Ребац изјављује, да је на прошлој седници тражио реч с тога што је Суд дао дугачко објашњење и што бежи од сарадње са одбором. Пошто је Суд нагласио да у тарифи има деликатних ствари о

којима јавност не треба да говори, истакао сам да се трошаринска тарифа може исправљати у тајној седници којој не би присуствовала публика.

За овим је записник примљен.

3.

Код тачке саопштења деловођа одбора саопштава да се извинио одборник г. Милић Сокић због болести.

4.

Потпретседник г. Зађина изјављује да је потребно набавити писаће машине за израду признаница за Књиговодство Електричне Централне. Једна таква машина може да изради 10.000 извештаја у четири примерка са рачуном и признаницом. За потребе Суда довољне су три такве машине. Американска фирма „Борос“ понудила је једну такву машину на једногодишњу бесплатну употребу и она је код нас дала добре резултате. Куповањем ових машина број персонала би се смањило за 14 лица, која би иначе морала бити уписана, тако да ће се машине за две године исплатити.

За овим је одбор на предлог Суда Обр. 1470

РЕШИО:

Да се изврши набавка трију машина типа „Борос“ мод. 161.300 по цени од 160.000,— динар по комаду, а у укупној суми од динара 480.000,— о чему је Суд овлашћен да закључи уговор.

Издатак за набавку једне машине која се већ налази на проби пада на терет буџета за 1929. год., а издатак за друге две на буџете за 1930. и 1931. год.

5.

Потпретседник г. Зађина дао је обавештења по питању набавке китне коцке за суму од 3.800.000,— динара. На лиценцији одржаној 25. новембра прошле године дошло је 13 лиценцијата, који су нудили коцку из домаћих каменолома. Из извештаја комисије види се да су све понуде сем једне одговарале општим и техничким условима, а да I Босанска Асфалтна Индустрија тражи да се начин исплате регулише посебним уговором. Понуђач Никола Виторовић није поднео коцку на углед, а понуђач Ерлих ни коцку ни уверење о испитивању материјала, док је понуђач Зорић положио кауцију за 200 вагона а за 150 вагона одобрава кауцију из примања код Београдске Општине за раније лиферације. Прешлог петка одржана је конференција одборника где је прочитан предлог Суда и одређено да се петорици уступи лиферирање камена. Говорено је о техничким условима и да

се одреде услови и величина цене коцака у случају да резултати испитивања физичких особина камена не буду стриктно одговарали резултатима поднесених мустара. Предлаже да одборници Д-р Новаковић, Клементије Букавац и Ђура Бајаловић са Судом одреде величину цене у случају да резултати испитивања физичких особина камена не буду стриктно одговарали резултатима поднесених мустара, а да буду ипак у границама прописаним условима.

Одборник г. Д-р Александар Леко, изјављује да је чуо да се праве нови технички услови за камен и да су садашњи услови врло строги и да нема камена који би се лиферовао по тим условима. Због тога је и цена камену већа те би требало да се пропишу нови услови.

Одборник г. Петар Гребенац, каже да се из реферата г. Потпретседника види да је одржана једна приватна конференција са одборницима. Налази да је то рђава пракса и сматра да сви одборници могу у извесном року доћи кад хоће, да разгледају предмете и да се користе истим правима одборника, који су на конференцији разгледали понуде и услове. Незгодно је да одборници, који су учествовали у раду те конференције буду изабрани за преглед услова, већ треба изабрати тројицу нових одборника, који ће те услове разгледати.

Претседник г. Милош Савчић, изјављује да Суд по закону подноси предлог одбору на решење, а никако одборници, сем онда кад одбор избере једну комисију, која има да му поднесе извештај. Да би упростили ствар ми консултујемо поједине одборнике у том смислу да они буду референти и да се увере у оно што је Суд урадио. Ми можемо пробати да сва г.г. одборници разгледају те ствари. Кад долазе техничка питања ми узимамо већином техничаре, за санитетска питања позивамо лекаре, а кад имамо какво трговачко или финансијско питање онда позовемо трговце и финансијере.

Одборник г. Ставра Триковић: Истиче да су раније сви предмети, који долазе пред одбор прво пролазили кроз извесне секције, и на тај начин се олакшава рад општинској управи. Овако одборници су необавештени и зато би требало изабрати секције, које ће радити са Судом.

По овом питању говорили су још г.г.: Милош Савчић, Петар, Гребенац, Д-р Страшимир Милетић, Војислав Зађина, Д-р Александар Леко, Хасан Ребац, Милован Матић, Шемајо де Мајо па је Одбор на предлог Суда Обр. 1362

РЕШИО:

Да се 570 вагона од 10 тона китне коцке набави и то:

1. — Од „Грађаника“ риолит из Кадине Луке (рудник) 70 вагона по 6.250 дин. 437.500,—
2. — Од Д-р Мих. Франка габро из мајдана г. Душана Михајловића на десној обали Неретве у Јабланици 300 вагона по 6.650 дин. 1.995.000,—
3. — Од Милосава Зорића, андезит из Љуљака (Гружа) 50 вагона по 7.000 дин. 350.000,—
4. — Од А. и Е. Ерлиха гранитоид из Цезака у Словеначкој 120 вагона по 6.700 дин. 804.000,—
5. — Од инж. Вас. Бикара и Др. гранит из Барошевца 30 вагона по 6.500 дин. 195.000,—
Свега вагона 570 за суму од Дин. 3.781.500,—

Одборници г.г. Петар Гребенац, Јован Мисирлић и Ставра Триковић са судом одређиће величину цене коцака у случају да резултати испитивања физичких особина камена не буду стриктно одговарали резултатима водосених мустара, а да ови резултати ипак буду у границама прописаним техничким условима.

6.

На предлог Суда Обр. 1434 Одбор је

РЕШИО:

Да се избере једна комисија одборника, која ће прегледати завршни рачун Општине Београдске за 1928. годину. Комисија ће по свршеном прегледу поднети одбору извештај на идућој одборској седници о наћеном стању и исправности завршног рачуна.

У ову комисију одбор је изабрао г.г. одборнике: Д-р Драгољуба Новаковића, Д-р Милорада Недељковића, Владу Петровића, Милована Матића, Јована Дравића и Д-р Страшимира Милетића.

7.

Код тачке концесија за рекламе на трамвајским колима узели су учешћа у дискусији г. Петар Гребенац и Потпретседник г. Заћина на је одбор на предлог Суда Обр. 1389 и 1481

РЕШИО:

I

1. — Да се г. Владимиру Гросу, архитек-ти из Београда даје искључиво право излагања рекламе како унутра тако и на спољној страни трамвајских кола на свима линијама.

2. — Ова концесија важиће за три године, а г. Грос дужан је плаћати 40.000,— динара годишње.

3. — Овлашћује се Суд да о осталим условима и детаљима склопи уговор са концесионаром.

II

Да се одборска одлука од 13. децембра 1929. год. о давању концесије фирми Халбрајх на постављање држалица са рекламама у трамвајским колима, допуни у толико што ће тачка 3 гласити:

„Да кирија на сваку рукодрж буде 25,—

дин. годишње с тим да фирма ову суму има платити онда кад на рукодрж буде поставила рекламе“.

Ова одлука усвојена је већином гласова, а против је било осам.

8.

Деловођа одбора износи предлог Суда за промену чл. 124. Уредбе о варошкој трошарини.

Одборник г. Гребенац изјављује, да је противан смањивању трошарине на пиво, јер су пивари и иначе сувише заштићени, а дају одвећ лошу робу.

Претседник г. Савчић објашњава предлог Суда и каже да од 1. јануара ове год. ступа на снагу државна трошарина по новом закону, по коме Општина има право да наплаћује 0.60 дин. на пиво. Како је наша трошарина, која се била саобразила закону, укинута, а од 1. јануара ступа нова државна трошарина, то значи да Општина не може да наплаћује по 1,— дин. на пиво, јер је то противно закону, а не може ни по 0.60 дин. јер за то нема овлашћења ни Уредбе. Тако би ми морали да враћамо трошарину, коју смо наплаћивали. Зато хоћемо и предлажемо вам да на пиво можемо наплаћивати трошарину по 0.60 дин., док се не донесе нова тарифа. Ово не значи да ми смањујемо трошарину на пиво, већ само да не морамо враћати наплаћене суме.

За овим је одбор на предлог Суда Обр. 1660

РЕШИО:

Да се измени чл. 124. Уредбе о варошкој трошарини у Београду и промене следећи тарифски бројеви, тако да гласе:

Тар. Бр. 53. Јака алкохолна пића као: арак, коњак, рум, ликер и слично од једног хектолитарског степена 10,— десет дин.

Тар. Бр. 54. Ракија од воћа и грозђа и остала непоменућа алкохолна пића од једног хектолитарског степена 10,— десет дин.

Тар. Бр. 55. Алкохол — шпиритус неденатурисан од једног хектолитарског степена 10,— десет динара.

Тар. Бр. 62. Пиво свију врста и екстракт од слада течан од 100 литара 60,— шездесет динара.

Овлашћује се Суд да издејствује одобрење ове одлуке од Г. Министра финансија.

9.

На предлог Суда Обр. 1216 Одбор је

РЕШИО:

Да се образује комисија одборника, која ће заједно са Судом извршити избор присутника за квартове и комесаријате Управе града Београда за 1930. год. у смислу § 28. Крив. суд. поступка.

У ову комисију одбор је изабрао г.г. одборнике: Алберта Фирта, Благоја Браћинца,

Ђуру Бајаловића, Клементија Букавица, Крсту Гиновића, Милована Матића, Ранка Живковића и Благоја Антонијевића.

10.

На предлог Суда ОБр. 1215 Одбор је

РЕШИО:

Да се за проучавање молбе за помиловање Гавре Давидовића, словослагача и молбе г. Светомира Марковића, железничара као и доношење одлуке по њиховим тражењима избере једна комисија одборника састављена од г.г. Д-р Драгољуба Аранђеловића, Шемаја де Мајо, и Д-р Миће Анића.

Овлашћује се Суд да донете одлуке ове комисије достави Министарству Правде.

11.

На предлог Суда ОБр. 357 Одбор је

РЕШИО:

Да се усвоји поднети предлог Техничке Дирекције а у смислу ранијег тражења Министарства Пошта и да се одобри подизање Централне поште на углу Таковске и Краља Александра улице, које је земљиште за ову сврху купљено од цркве Св. Марка, као и да се одобри просецање нове улице, која ће везивати Краља Александра и Косовску улицу, с тим да сопственици уступе бесплатно земљиште за просецање ове улице и израде калдрму.

12.

На предлог Суда АБр. 20655 Одбор је

РЕШИО:

Да поништи своје решење од 18. јануара 1929. год. АБр. 25352 и да се не откупљује земљиште Миливоја Мишића, постојеће у Макишу, пошто то земљиште није више потребно за водовод.

13.

На предлог Суда АБр. 28170 Одбор је

РЕШИО:

Да се Драгојлу Обрадовићу, оvd. уступи лиферија млека за потребе Завода за стерилизацију за целу 1930. год., по цени од дин. 3,74 од једног литра, а да по овој цени има да лиферује млеко и основним школама, које су судским решењем Е.Бр. 5113 предвиђене.

14.

На предлог Суда АБр. 28171 Одбор је

РЕШИО:

Да се лиферија хлеба за Дом Стараца и Старица, у 1930. год. уступи Тихомиру Јовановићу, по цени од 2,52 динара од 1 кгp.

15.

На предлог Суда ОБр. 609 Одбор је

РЕШИО:

Да се предузимачу II групе радова на модерном калдрмисању београдских улица из 1927. и 1928. год., Акционарском Друштву за Трговину и Индустрију поврати 5% допунска кауција, која му је по уговору задржана

приликом исплата појединих рата за већ одавно свршене послове.

16.

Код тачке продужење рока лифериовања извешаја одборника г. Петар Гребенац, изјављује да је начелно против тога продужења, јер се практикује при лифериацијама и код државе и код општине, да лиферант прими једне услове и обавезе, а их после у току испуњавања почиње мењати. Крајње је време да се то пресече и да лиферант лиферује робу у року на који се обавезао, а у погледу квалитета, како се обавезао.

Потпретседник г. Заћина изјављује, да у конкретном случају лиферант услед великих киша месец и више дана није могао вући ивичњак, јер је вода била однела пут тако да га је морао сам оправљати, о чему подноси за доказ и уверење своје општине.

За овим је Одбор на предлог Суда ОБр. 1108

РЕШИО:

Да се рок лифериовања ивичњака од г. Милосаву Зорића закљученог одауком суда и одбора АБр. 2864 од 8. III. 1929. год. продужи до 15. фебруара 1930. год. но с тим, да је дужан посао организовати тако да се сврши до новог рока. Ако лиферант до овога рока не буде извршио целокупно лифериовање ивичњака, Суд задржава право да на његов рачун изврши даље лифериовање.

17.

На предлог Суда АБр. 27132 Одбор је

РЕШИО:

Да за тудоре цркве Св. Вазнесења за 1930 год. избере следећу г.г.: Михаила Јанковића, пензионера за главног тудора и благајника; Милана Маричића, трг. за тудорског помоћника; Здравка Антонијевића, трг. за тудорског помоћника; Стевана Чолаковића, трг. за тудорског помоћника и Драгутина Мушкатирићу, трг. за тудорског помоћника.

18.

На предлог Суда ОБр. 1401 Одбор је

РЕШИО:

Да се дужна кирија Радисава Крстића, бив. општин. службеника у дин. 1.284,— за стан у Прокупачкој улици, а за време од 1. априла до 1. октобра 1929. год. отпише — расходује пошто је доказано да је Крстић по све сиромашног стања и као такав смештен у Дом Стараца.

19.

На предлог Суда АБр. 26722, 28169 и 27654 Одбор је

РЕШИО:

1. — Да се коњ Возног Парта жигосан под бр. 183 убије пошто се разболео од неизлечиве болести.

2. — Да се уинули коњ жигосан под бр. 166 расходује.

3. — Да се угинули коњ жигосан под бр. 62 расходује.

20.

На предлог Суда АБр. 26943 Одбор је
РЕШИО:

Да се усвоји протокол суперколаудирајуће комисије о коначном пријему нове зграде Женског Радничког Склоништа у Млетачкој ул. и да се Техничком предузећу Т. Штрунк и Св. Соколовић поврати основна кауција.

21.

Код тачке „Суперколаудација нове зграде Мушког радничког склоништа“, одборник г. Негослав Илић изјављује да му је речено да ће ова тачка бити скинута са дневног реда јер није у свему изражена како треба па је с тога треба поново прегледати. Моли да се ова тачка скине с дневног реда, да се зграда поново прегледа, да се саслуша и мишљење људи из Управног одбора тога склоништа пошто они уверавају да зграда није добро израђена.

Одборник г. Ђура Бајаловић истиче да суперколаудирајућа комисија гледа само то, да ли се објекат добро одржао у року, који је гарантован кауцијом. Пошто је овде претходно била колаудирајућа комисија и констатовала да је све исправно, онда после годину дана дошла је суперколаудирајућа комисија ради повраћаја кауције. Она прва комисија примила је објекат као потпуно исправан, а и ова друга нашла је да је све у реду.

По овом питању говорили су г.г. В. Зајина, Д-р Драг. Новаковић, Алберт Фирт, Ранко Живковић, Д-р Драг. Аранђеловић, Јован Мисирлић, Клементија Букавац и кмет-правник г. Иса Протић.

За овим је Одбор на предлог Суда АБр. 26942 већином гласова

РЕШИО:

Да се усвоји протокол суперколаудирајуће комисије о коначном пријему нове зграде Мушког Радничког Склоништа у Милоша Поцерца улици и да се предузимачу Тодору Милошевићу поврати основна кауција.

22.

На предлог Суда ОБр. 642 Одбор је
РЕШИО:

1. — Да се одобри протокол колаудације о импрегнацији дрвене коцке, које је било решењем одбора Општине Београдске АБр. 6851 од 21. V. 1926. год. уступљено Земунској Фабрици Асфалта, а по коме вредност за целокупно импрегнавање износи, према извршеној ревизији колаудационог елабората суму од 1,563.514,— динара, која се има исплатити Земунској Фабрици Асфалта, пошто се претходно одбију све до сада исплаћене рате, таксе и дажбине.

2. — Пошто је протоколом колаудације констатовано да је на име гаранције за извр-

шење посла задржавано приликом исплата појединих рата само допунска кауција у износу од 5%, то се пошто је посао извршен добро, задржете суме на име те гаранције имају вратити.

3. — У погледу рекламације коју је у име фабрике Асфалта поднео њен представник потписујући протокол колаудације, а којим фабрика не признаје обрачун, по коме је редуцирана количина употребљеног уља као и мањак у предавању коцке после импрегнавања, у количини од 2,271 м³, а која је количина накнадно ревизијом утврђена на 1,889 м³, предузеће се од овога захтева као неоправданог одбија.

4. — За ликвидацију потраживања Земунске Фабрике Асфалта, а за извршено импрегнавање, одобрава се исплата у суми од дин. 105.061,94 као остатак од вредности целокупног посла и до сада исплаћених ситуација чији је укупни износ од дин. 1,458.452,93.

Издатак пада на терет кредита из зајма од 26.000.000,— швајц. франака, а из суме од 4.000.000,— динара по тач. 24. одлуке Општине Београдске од 13. септембра 1929. год.

23.

На предлог Суда ОБр. 1106 Одбор је
РЕШИО:

Да се усвоји протокол суперколаудирајуће комисије о коначном пријему извршених радова на назиђивању и реставрацији зграде Суда Општине града Београда и да се предузимачу г. Шијачком Кости поврати основна кауција.

24.

На предлог Суда АБр. 21870 Одбор је
РЕШИО:

Да се изврши коректура регулације око парка код Пролећа тако:

1. — Да се Вука Караџића улица од Грачаничке до Топличиног Венаца спроведе у ширини од 13 метара.

2. — Да се Топличин Венац на делу од Чубрине улице па преко Царице Милице улице до Обилићевог Венаца задржи у ширини од 12 метара.

3. — Да улица Царице Милице од Вука Караџића па до краја парка остане у ширини од 18 метара, све са коректуром како је у плановима Техничке Дирекције означено плавом бојом.

25.

На предлог Суда ОБр. 256 Одбор је
РЕШИО:

Да се усвоји измена регулације Челопечке улице на делу између Ратарске и Захумске улице, у толико што ће се ширина Челопечке улице на том делу смањити од 15 метара на 10 м. колика је ширина осталог дела Челопечке улице, а како је у плановима означено плавом бојом.

26.

На предлог Суда Обр. 1270 Одбор је

РЕШИО:

Да се усвоји предлог Суда о измени регулације зв. Лазаревићевог Сокачета, тако да исто иде до имања Братића Николе у правој линији у ширини од 8 метара почев од улице Милоша Великог, а да се даље затвори као што је то у ситуационом плану означено планом бојом.

27.

Код тачке „набавка каблова за Дирекцију Трамваја и Осветлења“, а на питање одборника г. Д-р Страшимира Милетића, Потпретседник г. Зајина дао је тражена објашњења па је одбор на предлог Суда Обр. 1363

РЕШИО:

Да се усвоји предлог Суда о одобрењу набавке каблова за потребе Дирекције Трамваја и Осветлења од следећих фирми:

	Динара
1.— Код фирме Шкоде каблови за 1000 V за суму од	26.022.50
2.— Код фирме сименс каблови за 1000 и 6000 V за	223.375.—
3.— Код фирме инж. Јован Мило-сављевић за 6000 V	151.920.—

Укупно динара 401.317.50

Овај издатак пада на терет буџета Дирекције Трамваја и Осветлења за 1929. год. парт. 9. поз. 1.

28.

На предлог Суда Обр. 1360 и 1361 Одбор је

РЕШИО:

1.— Да се Христини Милковић, удови Владислава Милковића, бив. контролора Дирекције Трамваја и Осветлења одреди стална месечна помоћ у динара 800.—, рачунајући од 15. септембра 1929. год.

2.— Да се Милану Радовановићу, бив. читачу струјомера у Електричној Централі одреди стална помоћ у висини од 700.— динара месечно, рачунајући од 15. децембра 1929. године.

3.— Да се Драгиши Костићу одреди стална месечна помоћ од 1.300.— дин. месечно почев од 15. децембра 1929. год.

4.— Да се Урошу Митићу, читачу струјомера који је имао 2175.— дин. плате одреди стална помоћ од 1.100.— динара месечно, почев од 15. децембра 1929. године.

5.— Да се Зарији Марковићу, читачу струјомера одреди стална помоћ од 1.000.— динара месечно, почев од 15. децембра 1929. године.

6.— Да се Сави Татићу, читачу струјомера одреди стална помоћ од 1.000.— динара месечно, почев од 15. децембра 1929. год.

Издатци имају пасти на терет редовних буџетских партија и позиција, предвиђених за издавање помоћи.

29.

На предлог Суда Обр. 17018 Одбор је

РЕШИО:

Да се Централі за радничко васпитање уступи на уживање за 25 година земљиште на Топчидерском брду у величини од 10.000 м², с тим да на ово земљиште плаћа Општина 100.— дин. годишње и под следећим условима:

1.— Централі је дужна да на томе земљишту отпочне подизање спортског стадиона најдаље у року од две године. Стадион мора одговарати намењеном циљу означеном у молби. План стадиона поред Грађевинског одбора, поднеће се на одобрење и Општинском Суду.

2.— Централі ће уживати дато им земљиште у границама горњег рока све дотле, док стадион који подигне служи хуманим циљевима Централі. Централі је власна да повећава грађевине и подиже нове, које не могу бити мање од првобитне.

Општина има права да контролише употребу зграда за наведени циљ.

3.— Централі може земљиште задужити само код Државне Хипотекарне Банке, коју ће ипотабулацију Општина одобрити тек кад стадион буде подигнут. Никакво друго задужење Општина неће одобрити.

4.— У случају да Централі ликвидира или да престане дотични стадион употребљавати за наведени циљ, Општина ће преузети у својину без икакве накнаде. Но Општина може исто дати каквом друштву, које би се образовало са истим циљем.

5.— Ако се према плану стадиона покаже да је земљиште веће него што је потребно, Општина задржава право да тај вишак уступи другој хуманој установи.

6.— Порез на земљиште ако га буде плаћаће Општина. Водоводне и остале таксе плаћаће Централі. Ако Централі не би уредно отплаћивала дуг и одговарала осталим обавезама Општина је власна да стадион делимце или у целини преузме и да обезбеди правилну исплату обавеза.

7.— По истеку горњег рока право уживања продужиће се и даље ако дотична установа буде на савременој висини, о чему ће тадањи одбор општине решавати. Ако право уживања не буде продужено, земљиште са свима зградама припада Општини, која ће примити још неисплаћене дугове од Државне Хипотекарне Банке.

30.

Тач. 29 дневног реда — Парцелација имања Друштва Неимар — скинута је с дневног реда, да се извесни детаљи поново проуче.

31.

На предлог Суда О.Бр. 2032 Одбор је
РЕШИО:

Да се одобри парцелација имања г. Васе Тешића по приложеним плановима а са коректуром означеном у плану плавом бојом, пошто величина лица и површина појединих парцела одговарају намени у погледу зидања за тај крај, с тим да је сопственик дужан да просторе за улице уступи општини бесплатно, пошто пренесе тапију од улица на Општину Београдску, пре парцелисања. Да је исти дужан да изврши планирање и нивелисање улица и све улице оспособи за правилно зидање у погледу нивелете и изради тротоаре од сваке парцела.

32.

На предлог Суда О.Бр. 1231 Одбор је
РЕШИО:

Да се усвоји протокол суперколаудирајуће комисије о коначном пријему општинских јевтиних станова у Св. Николе улици и да се предузимачу г. Изаовићу Ивану поврати основна кауција.

33.

По питању отварања нове улице између Поенкареове и Скопљанске одборник г. Светозар Гођевац истиче да Суд у ствари жели просецање ове улице зато што Општина тамо зида школу па јој је потребно да деца могу излазити у мирну улицу, а не у живу као што је Дечанска. Због тога Општина треба и да поднесе трошкове око просецања ове улице.

Одборник г. Д-р Лазар Генчић, изјављује да улица како је предложена не може одговарати естетским захтевима и боји се да се не учини грешка, која је учињена у улици Мајке Јевросиме.

По овом питању говорили су још г.г.: Потпретседник г. Зађина, Јован Мисирлић и Милош Радојловић, па је Одбор на предлог Суда АБр. 27279 већином гласова.

РЕШИО:

Да се просече нова улица, која ће везивати Поенкареову са Скопљанском на тај начин, што ће сопственици од свога земљишта уступити бесплатно површину земљишта до половине улице у дужини фронта свога имања. Вишак или мањак доплаћивање један другом по цени коју буде одредила комисија путем избраног суда.

На предлог Суда О.Бр. 2033 Одбор је
РЕШИО:

Да се у замену за део земљишта са постојећим зградама, које се експроприше од имања масе Николе Кике у Узун Мирковој улици, уступи земљиште Општини града Београда на Толчидерском брду до општинске циглане у површини од 12.600 м² на коме ће

стараоци масе поч. Николе Кике према његовом завештању подићи болницу Београдске Трговачке Омладине.

Како је имање масе Николе Кике, које се експроприш процењено 1.535.000.— динара, а имање Општине града Београда на Толчидерском брду које се даје у замену процењено на 1.008.000.— динара да се исплата разлике у динара 527.000.— у корист масе има регулисати на овај начин. Општина оставља на експлоатацију за ову дуговану суму део имања у Узун Мирковој улици до 1. новембра 1931. год. сопственику, маси Николе Кике. После овог рока овај део земљишта са свима зградама има се порушити о трошку Општине Београдске и материјал од истих припада Општини. Маса Николе Кике и Општина Београдске извршиће пренос тапија, једна страна другој једнак по извршности овога решења. Преносне таксе сносиће обе стране по пола.

35.

Код тачке дневног реда — Експропријације и апропријације — Одбор је

РЕШИО:

1.— На предлог Суда АБр. 27266 и после објашњења г. Зађине:

„Да се експроприше целокупна површина земљишта која је по генералном плану за проширење Дунавске, Дубровачке и Банатске улице, а у замену да се сопственику Драгомиру Наумовићу уступи плац у Банатској улици Р. Ф. О. Б. величини од 330 м² нашта је сопственик пристао“.

2.— На предлог Суда АБр. 27267 а после дискусије у којој су узели учешћа г. Д-р Страшимир Милетић, Петар Гребенац и Потпретседника В. Зађина:

„Да се изврши експропријација и апропријација на имању г. Спира Крстића и изврши обрачун тако, да му се за део који се експроприше из улице Цара Уроша плати по 900.— дин. од 1 м², а за део Р. Ф. О. Б. који се апроприше да сопственик плати по 2.000.— дин. од 1 м². Преносне таксе да сноси сопственик“.

3.— На предлог Суда АБр. 27268

„Да се апроприше део земљишта Р. Ф. О. Б. имању г. Јеремије Миливојевића на углу Краља Милана, Франкопанове и Масарикове ул. по цени од 2.500.— дин. од 1 м². Преносне таксе сноси купац“.

4.— На предлог Суда АБр. 27269:

„Да се усвоји записник комисијске већне извршене комисијске процене експроприсаног имања г. Аркадија Милетића у Цетињској улици, да сопственик тај део уступи бесплатно, пошто имање овом експропријацијом не трпи штету, већ добија у вредности“.

5.— На предлог Суда АБр. 27270:

„Да се усвоји једногласна комисијска процена експропријације дела земљишта г-це Злате Михаиловић и да се апроприше имању

г-ђе Љубице Атанацковић по цени од 800.— динара по 1 м², с тим да је дужна платити Општини половину већ просечене улице испод апроприсаног дела, а по цени од 600.— динара по 1 м².

6.— На предлог Суда АБр. 27271:

„Да се експроприше део земљишта имања масе Филипа Богдановића у циљу регулације Молерове улице, путем законске комисијске процене. За процениоце од стране општине одређују се г.г.: инж. Паун Јоксимовић и Милан Дилбер, инспектор Мин. Финансија“.

7.— На предлог Суда АБр. 27272:

„Да се експроприше део имања Д-р Николе и Милице Крстић у Васинијој улици путем законске комисијске процене. За процениоце од стране општине одређују се г.г.: Паун Јоксимовић и Милан Дилбер, инспектор Мин. Финансија“.

8.— На предлог Суда АБр. 27273:

„Да се апроприше део земљишта Р. Ф. О. Б. имању г. Љубомира Митровића у Владетиној улици ради изласка на регулациону линију, путем законске комисијске процене. За процениоце од стране општине одређују се г.г.: инж. Паун Јоксимовић и Милан Дилбер, инспектор Мин. Финансија“.

9.— На предлог Суда АБр. 27274:

„Да се експроприше један део имања Селестина Гроса ради везе Америчке и Ситничке улице, путем законске комисијске процене. За процениоце од стране општине одређују се г.г.: инж. Паун Јоксимовић и Милан Дилбер, инспектор Мин. Финансија“.

10.— На предлог Суда АБр. 27275:

„Да се апроприше део земљишта Р. Ф. О. Б. имању г. Вићентија Весковића у Аврамовој улици ради изласка на регулациону линију, а по цени од 300.— дина. м², с тим да преносну таксу сноси купац“.

11.— На предлог Суда АБр. 27276:

„Да се изврши експропријација дела земљишта Александра Цветковића на Гундулићевом Венцу и апроприше имању Зорке Поповић ради изласка на Гундулићев Венац. За ову експропријацију г-ђа Поповић биће дужна апроприсати део свога имања г. Цветковићу са стране Млетачке улице. Постојећу зграду на имању г. Цветковића, која се овом експропријацијом руши, дужна је г-ђа Поповић подићи на апроприсаном делу о свом трошку. Остале делове земљишта од сокачета Г-ђе Поповић има се апроприсати осталим сопственицима ради изласка на регулацију по цени од 400.— дина. м². Ако сопственици не пристају на ову цену апропријација ће се извршити путем законске комисијске процене“.

12.— На предлог Суда АБр. 27277:

„Да се за потребе калдрмисања Тузланске и Мајданске улице експроприше имање Иде Микић, и да сваки сопственик од свог имања уступи бесплатно површину до половине улице, а да вишак или мањак доплаћује једна страна другој по процени изборног суда или по директној погодби“.

13.— На предлог Суда АБр. 27278:

„Да се у вези одборске одлуке од 26 јуна 1928. год. АБр. 10445, а ради просецања улице Косте Стојановића, апроприше имању г-ђе Марије Предић земљиште Општине града Београда са стране Гундулићеве улице у површини 80 м², с тим да вишак у 65,29 м² г-ђа Предић плати Општини по 700.— дина. од м² и да ову суму отплати у тро-месечним ратама за годину дана, када ће јој се и тапија пренети“.

Потребно земљиште за отварање улице Косте Стојановића г-ђа Предић има да уступи одмах на слободно располагање, за извршење општинских радова. Преносну таксу сносиће Општина“.

14.— На предлог Суда АБр. 27280:

„Да се апроприше део земљишта Р. Ф. О. Б. имању Светомира Лазића у Краља Александра ул. бр. 212, ради изласка на регулациону линију, по цени од 150.— дина. од м². Преносну таксу да сноси купац“.

15.— На предлог Суда АБр. 27281:

„Да се апроприше део земљишта Р. Ф. О. Б. у Хари Продановој улици у површини од 90,62 м² имању Рад. Јовичића по цени од 300.— дина. за м². Преносну таксу да сноси купац“.

16.— На предлог Суда АБр. 27282:

„Да се за рачун Државе експроприше део земљишта Масе пок. Мике Константиновића на углу Богојављенске и Поп Лукине улице, које је потребно за арондисање земљишта на коме се налази Музеј Савремене Уметности. Ова се експропријација има извршити путем изборног суда. Процениоце одредиће Министарство Просвете и стараца масе Мике Константиновића“.

17.— На предлог Суда О.Бр. 1364:

„Да се апроприше део земљишта Општине града Београда са зачеља из Дечанске улице у површини од 22 м² имању Љубе Живковића, ради арондисања његове парцеле, по цени од 500.— дина. по м². Преносну таксу да сноси купац“.

18.— На предлог Суда О.Бр. 1365:

„Да се експроприше имање Масе Николић и Мајсторовић, на коме се налази хотел „Солун“, а за потребе проширења Вилсоновог Трга, по цени од 2000.— дина. по м², а да се за

постојеће зграде изврши обрачун по записнику комисијске процене од 24. августа 1929. год.“

19.— На предлог Суда О.Бр. 1366:

„Да се експроприше потребан део земљишта Радоша Недића ради корекције укрштаја Румунске, Темишварске ул. и Дедињског пута. За експроприисано земљиште платиће се према записнику комисијске процене

од 12. децембра 1929. год. по 1 м² 100.— дин.“

Овим је исцрпљен дневни ред, и Претседник г. Савчић закључујући седницу изјавио је да је ова седница према другима била доиста плодна.

Седница је закључена у 9.30 часова у вече.

Претседник

Деловођа,

Бож. Л. Павловић, с. р.

Београдске Општине,

Милош Савчић, с. р.

ИЗВЕШТАЈ

ОПШТИНЕ ГРАДА БЕОГРАДА О РАДУ У ТОКУ ПЕРИОДА ОД 18. ФЕБРУАРА 1929. ГОД. ДО 18. ФЕБРУАРА 1930. ГОД.

Указом Њ. В. Краља од 14. фебруара 1929. год. постављена је нова Општинска Управа. Истим указом наменовани су и нови општински одборници. 18. фебруара у 11 сати пре подне одржана је прва седница нове Општинске Управе и одбора, коју је отворио г. Д-р Коста Кумануди, Министар и бив. Претседник Општине, прочитавши указ Њ. В. Краља. Пошто је обављена заклетва свих присутних, г. Д-р Коста Кумануди уступио је претседничко место г. Милошу Савчићу са овим речима: „Допустите ми да вам овом приликом честитам претседништво Општине града Београда. Ви сте познати као стручан и радан човек и зато сам уверен да ће наша општина бити напредна у сваком погледу, а од г.г. одборника желим да вас помогну у раду. У то име ја вам честитам данашњи почетак рада и желим да вам он буде срећан и благословен“.

Зауевши претседничко место г. Савчић је одржао краћи говор, истичући том приликом значај ове седнице, са које пре свега поздравља носиоца и чувара државног јединства, Њ. В. Краља Александра и Краљевску Владу као извршиоца његове идеје. Повлачећи разлику између стања пре и после 6. јануара, са истицањем свих преимућстава новог стања, г. Савчић је изразио наду да ће рад нове Управе уродити плодом, изражавајући том приликом и чврсту одлуку нове Управе да на томе послу истраје.

Да ли и у колико је нова општинска управа одговорила томе задатку видеће се из овог краћег извештаја, у коме су, с обзиром на обилност послова у Београдској Општини, истакнути само неки главни моменти, па сами тим дата је и могућност за најправилнију оцену рада нове управе.

Пре свега важно је истаћи да је нова Управа примила Општину од управе која је по броју била далеко већа. Тако је поред претседништва било и 12 кметова који су управљали општинским пословима. Овако велика управа уз то релативно скупља, прено-

сила је добрим делом своје послове и то веома значајне и на секције које су у то време постојале, а тако исто и на разне комисије које су образоване према указаним потребама. По новој формацији општинске управе, Суд броји свега три члана: претседника и два потпретседника, поред кмета правника који рукује искључиво пословима Судског одељења.

Задатак пред који је стављена нова управа био је у томе, да се пре свега очува континуитет рада, т. ј. да се не појави никакав застој у обављању текућих послова, што је она потпуно извела, и ако је несравњено мања. И не само да је несметано наставила послове и са јачом експедитивношћу него се тако исто одмах још у почетку упустила у извођење реформама већих размера, које су такође изискивале велике жртве и личне напоре. У целокупној администрацији није се појавио никакав застој а упоредо са обављањем текућих послова предузимане су и мере за измену целокупног организма, који је значајан и велики како по броју особља које је упуслено у Општину, тако исто и с обзиром на радове и утрошак кредита, који по буџету за прошлу годину износе преко 300,000.000.— динара. Овде ћемо изложити рад општинске управе у току прошле године према појединим одељењима садање формације, како би тај извештај био што прегледнији.

Упоредо са знатним умањивањем саме општинске управе, Суд је сматрао тако исто да се целокупан посао у Општини може да обавља са далеко мањим бројем персонала. И заиста, то се и на делу показало, јер већ после првих редукција у току фебруара и маја месеца, у износу око 400 службеника свих категорија, у општинским пословима није се појавио никакав застој, — на против **умањење броја упуслених лица означавало је приметно растерећење и јачу експедитивност** са мањим бројем персонала, од кога се тражио стваран рад. Но при томе увидело се да се велике реформе на овој страни не даду извести без

примене одређеног система рада, а на првом месту без **новог статута** који би организацију саме општине и односе службе регулисао на сасвим другој основи. У томе циљу Суд је одмах предузео мере да се донесе један нови општински статут, што је у току наредних месеци стварно и учињено.

Тај статут крајем септембра месеца био је потписан од Суда, а Господин Министар Унутрашњих Дела одобрио га је актом својим Бр. 4200 октобра месеца 1929. године. Тиме је замењен стари статут Општине Београдске, донет почетком 1922. год., који је имао веома много празнина и отежавао добрим делом правилно отправљање послова. Новим статутом спроведена је правилнија организација општинске службе и на начин што су на место многих отсека и одељења установљена свега шест одељења (дирекција) и то: Опште одељење, Одељење за социјално и здравствено старање, Судско одељење, Привредно-финансијско одељење, Техничка Дирекција и Дирекција Трамваја и Осветљења. Нови статут помиње такође и Општинску Штедионицу, но ова је потпуно аутономна и односи у њој регулишу се независно од Општине и њеног статута.

Поред **нове организације општинске службе** и бољег односа који постоји између отсека и одељења на једној страни и управе као такве на другој, обележен је јасно и делокруг надлежности свакога отсека, па је Суд у вези тога, а према овлашћењу које даје нови статут, узео у рад један **низ правилника о детаљном устројству и поступку у појединим отсецима**, као и остале правилнике који имају за циљ да прописе статута детаљно изведу и разраде. (Правилници о дневничарима и хонорарним чиновницима, о униформисању, о специјалним додатцима, о употреби општинских станова и многи други). Сви су ти правилници већ израђени; многи су од њих потписани а остали чекају само формалну потврду. Тиме се први пут целокупна општинска служба и послови у њој стављају на једну јасну правну основу а односи у тој служби регулишу на један начин прецизан и сигуран. Последнице таквог рада већ се осећају али ће нарочито доћи до изражаја у току даљег рада општинске управе. Међу осталим правилницима, чији број такође није мали, који су претходили статуу и донети независно од статута, нарочито треба истаћи **правилник о издавању општинских уверења**, који је Суд до неог 12. јула пр. године. Тај правилник обухвата правне прописе о поступку код издавања уверења, о доказним средствима која се могу примити, о њиховој форми, одређује органе који су власни издавати их и т. д. Издања његова није била ни мало лака, кад се узме у обзир да ни држава, ни ма које самоуправно тело у нашој земљи, а вероватно ни на страни, нису имали један сличан правил-

ник. Издавањем овога правилника учињен је крај доскорашњим професионалним сведочењима истих лица за најразноврсније одnose и до крајности отежано је, ако не онемогућено издавање лажних и неистинитих уверења. Добре последице овог правилника показале су се не само у правном погледу него и у финансијском.

Одредбе статута у делу који говори о општинским службеницима, у вези свих других мера које је Суд предузео у томе правцу, омогућиле су далеко правилније и савесније обављање целокупне општинске службе. Важно је истаћи да је међусобни однос такав, да се фактички признаје ауторитет старијих органа, уз потпуно искључење свих личних и других утицаја и уз непристрасно обављање послова, што све иде у прилог даље и правилније организације истих. Суд верује да ће и само побољшање плата допринети савесном вршењу дужности, која се данас обавља уз све веће истицање општих интереса.

Поред статута општине града Београда, донет је први пут и засебан **статут Дирекције Трамваја и Осветљења**, такође одобрен од Г. Министра Унутрашњих Дела и тиме први пут односи службе стављени на једну солидну правну основу, уз пуну заштиту целокупног особља. Специјално за Дирекцију Трамваја и Осветљења овај статут значи **једну социјалну тековину**, што је наглашено и од самих службеника те Дирекције. Поред осталих побољшања овај статут предвиђа и веће плате а уз спретну организацију целокупног посла Дирекција је могла да спроведе редукцију непотребног особља и да целокупно обављање свих послова стави на једну комерцијалну и рационалну основу.

У оба нова статута важно је нарочито истаћи принцип који је Општина Београдска први пут увела с обзиром на плате, које су регулисане на сасвим нов начин, за разлику од плата које даје држава и остала самоуправна тела. Тако је први пут учињен један смео покушај, а сада можемо рећи потпуно успео, да се укину додатци на скупоћу, који представљају систем плата посликао за време поратне инфлације. Цео систем тако је смишљено изведен да су плате стварно веће, као и да се то могло извести уз потпуно игнорисање система који узима за основу додатке на скупоћу. Тиме се Општина приближила систему плата које су постојале иначе у нормалним приликама, што је дало повода многим самоуправним телима да у прошлој години и сама узму у проучавање овај начин плата својих чиновника.

Општинска Штедионица која представља једну велику комуналну тековину отворена је на дан 1. октобра 1929. год. Својом добром организацијом и независношћу пословања, уз строго чување њене аутономије и са пуном гаранцијом коју општина пружа за обезбеђе-

ње свих улагача, Општинска Штедионица у овом кратком времену дала је одличне резултате, тако да Суд верује да ће она у скорој будућности оспособити се за обављање много крупнијих задатака.

Ради извођења реформа, које је нова општинска управа ставила себи у задатак, Суд је сматрао за потребно да пре свега прикупи тачне податке о београдском становништву. У те сврхе извршен је попис 15. априла пр. године, којим је утврђено да Београд има 226.289 становника. Овај попис изведен је применом најмодернијих статистичких метода и са организацијом посла, која је ускоро затим послужила као пример многим градским општинама у целој земљи, да и оне изведу сличан попис. Да би се тај попис извео било је потребно да се изради нарочити правилник, што је и учињено, а тако исто и сви остали формулари који су зато били потребни. Вредно је истаћи да је ово први попис који је извршила Општина Београдска за себе и задржавајући пописни материјал у својим рукама, што даје могућност свестраног његовог искоришћавања. До сада је тај материјал бројно искоришћен и предат јавности у табеларним прегледима: о броју присутних становника, о броју кућа и домаћинства, структури становништва, о полу, о држављанству, матерњем језику, вероисповести, писмености, по народности, брачном стању и годинама старости. Поред тога овај попис је послужио и практично, као на пр. Анкетном обору за испитивање основних школа у Београду, војним и другим државним властима, а тако исто омогућио и лакше спровођење нове административне поделе Београда. Овај материјал послужиће као база за израду једног статистичког годишњака чији се материјал припрема у велико.

Општина је тако исто предузела и друге мере да се комунална статистика организује и оспособи за вршење далеко већих задатака, што је диктовано обзирима према Београду као престоници и велеграду.

Код овог пописа треба знати да је исти изведен у самом почетку делатности нове управе и уз главну сарадњу њених органа, но ове то није ни мало омео редовно свршавање послова. Уз то су сами издаци за попис били релативно незнатни (нешто више од 100.000.— динара).

Овом приликом вредно је истаћи искоришћавање пописног материјала за потребе Војног отсека. Овај отсек био је доста у застоју, делом услед саме нагомиланости послова, а делом и услед нерационалног обављања истих. Суд је предузео све мере да се организација на овој страни изведе што потпуније, с обзиром на саму важност тих послова. Томе ће допринети и правилник о вршењу службе у томе отсеку који је потписан

У Деловодству изведена је такође реорганизација у вези са Главном архивом, чија ће се централизација извести саобразно новом статуту и стварним потребама службе. На место 60 деловодних протокола колико је раније било, нови правилник предвиђа свега 9 протокола, чиме ће се спровести и знатне уштеде у персоналу и иначе. Деловодство је било у сталном контакту са општинским одбором, који је у току ове године одржао 24 седнице, на којима је решено 272 предмета. Овај број је релативно велики, кад се узме у обзир да је добар део компетенције одбора пренет сада на Суд.

Социјално и здравствено старање Општине Београдске упућено је на правац што рационалнијег рада, уз систематско саобраћавање службе новим прописима. Организацијом санитета према новом статуту оспособиће се исти за далеко правилније вршење својих задатака. Вредно је истаћи да је Општина одржавала везе са социјалним и хуманим установама, које иначе помаже и преко њих добрим делом спроводила социјално и здравствено старање, што ће се у будуће наставити у још јачој мери.

Од фонда пок. Николе Спасића добивено је 7.000.000.— динара, која ће се сума употребити за грађење општинске болнице, чиме здравствено старање Општине Београдске улази у једну потпуно нову фазу када се узму у обзир и остале мере предузете на овој страни.

Установљењем културног отсека по новом статуту Општина ће развити далеко већу делатност у томе правцу.

За ово кратко време основана је општинска библиотека, која већ до сада броји око 6.000 књига. Тиме је ударен камен темељац за стварање једне градске библиотеке већих размера а тако исто учињене припреме и за оснивање једне читалнице. Исто тако у току ове године прикупљено је небројено разбациених слика, старина и других драгоцености, које ће послужити веома zgodно за стварање једног општинског (градског) музеја, за који су већ у велико учињене припреме.

У отсеку за гробља предузете су мере за проширење истог, јер се гробље већ сада показује као недовољно, а тако исто узима се у комбинацију и оснивање новог гробља за које су планови у припреми.

Код Пожарне команде Суд је предузео мере да се оснују још три подстанице, а због оскудине средстава није се у прошлој години могло приступити грађењу пожарне централе, која је иначе веома потребна. Новим буџетом обезбеђене су суме за увеличавање пожарне команде према стварним потребама увеличаног Београда.

На рачун репарација Општина је наручила у Немачкој материјал у великим коли-

чинима. Ово је био један значајан посао, који је изведен тако да већ пристижу поједине партије материјала, што оспособљава Општину за радове у овој години у несравњено већим размерама. Главним делом набављене су водоводне и канализационе цеви, што је најпотребније Београду ради изградње уличне мреже, а тако исто набављено је и за остала одељења доста материјала, као за Пожарну Команду, Санитетско одељење, Возни парк, Дирекцију Трамваја и Осветљења и т. д.

Општинска управа сматра с правом све ове набавке на име репарација за велики успех како с обзиром на саме количине материјала који ће добити, тако исто и у погледу радова које ће моћи убрзо да изведе захваљујући овом успеху. Целокупан материјал набављен је за суму од 5,346.386 зл. марака. У ту сврху положено је Министарству Финансија 48,118.000.— дин. у обвезницама $2\frac{1}{2}\%$ ратне штете, што представља вредност по берзанском курсу тога дана вредност на дан предаје Министарству Финансија 19,246.200.— ефективних динара. Општину према томе кошта златна марка 3,60 динара. За ту суму Општина је набавила преко 1400 вагона робе.

Привредно-финансијско одељење образовано је први пут новим статутом. Ни ранијим буџетом, као ни статутом није дошла до изражаја важност појединих отсека овог одељења према његовом привредно-финансијском значају. Сви су отсеци његови били разгрупписани, докле су данас оргажски повезани. Захваљујући ауторитету, који садања општинска власт има као ванпартијска, а тако исто и строгим мерама које су предузимане у безобзирном гоњењу свих корумптивних елемената, као и иначе, Таксено-привредни отсек бележи далеко боље резултате. Поред убирања редовних прихода овај отсек приступио је и енергичној наплати дуга ранијих година без икакве толеранције појединаца и руководећи се једино интересима Општине као такве. Велики је број лица, која су отпущена за несавесно вршење дужности, а тако исто знатан је број и оних, који су од стране адвоката Општине града Београда оптужени за злоупотребе у службеној дужности у ранијим годинама. Таквих службеника оптужено је 33 и до сада је одржано 36 претреса, 18 службеника осуђено на строг затвор и робију, док је према осталима који се налазе у притвору истрага продужена.

Трошарина, с обзиром на нове прописе и измене показала је у прошлој години мањак у појединим гранама овојих прихода. Да би се попунила та празнина, а пре свега заменила несистематски и не економски изражена стара трошаринска тарифа и да би се тарифа прилагодила новим потребама и ставила на једну економску рационалну базу предузете су мере да се донесе друга нова трошаринска тарифа,

која ће у току ових дана прерађена, бити поднета надзорним властима на поновно одобрење. Ова тарифа за разлику од старе из 1924. год. води рачуна о потребама заната, индустрије, као и привредном развоју Београда уопште. Рад на трошаринској тарифи и уредби веома је значајан како по своме великом техничком обиму тако исто и по самој важности материје коју обрађује. У вези нове тарифе Суд је предузео и мере за потпуну реорганизацију трошаринске службе која ће се од сада обављати далеко рационалније, чему треба додати и све промене, које ће наступити према већ спремљеним пројектима а на основу проширења трошаринског реона на делу који је придодат Београду последњим законом о атару.

Проширење атара Општине града Београда по закону од 10. октобра 1929. г. намеће потребу и проширења трошаринског реона, чему су следовале одлуке како Суда тако исто и одбора. У вези нове тарифе биће, дакле решено и питање новог трошаринског реона. Сам атар Општине Београдске постаје много већи и износи данас 75 км². Тим законом регулисани су и многи други односи, а он је веома згодно послужио и за доношење закона као и уредби о Управи града Београда, чија се надлежност данас простире и на Земун и Панчево. У свима овим веома значајним пословима Општински Суд је узимао видног учешћа, помажући надзорну власт где год је било потребно, да се сва питања Београда што правилније реше. Законом о атару не само што је проширена територија Београдске Општине, него први пут од када постоји Београд јасно су обележене његове границе. До сада се стално водио спор са суседним општинама око граница атара и то питање није могло деценијама да се реши, што је сада решено овим законом. При овоме веома је важно да проширење атара намеће и потребу измене генералног плана и израду новог плана у делу проширеног атара. Закон је предвидео и доношење нових уредаба, које је Суд Општине Београдске већ узео у рад.

Управа Општинских добара у току прошле године ишла је затим да што више стабилизује прилике на овој страни. Она је пре свега предузела све мере да се добије тачна евиденција о свима добрима, која су у много случајева остала и неограничена и изван домаћаја општинског старања, а у појединим случајевима није се ни знало, која добра припадају Општини. Ради тога приступило се интензивном сређивању свих података, статистичких и правних, да би се на основу тога могла донети правилна одлука и Општина оспособила за рационално искоришћавање својих добара, којих има иначе у знатном броју.

Вредно је споменути да је у току прошле године Општина дошла до старих тапија, ко-

је су раније биле загубљене, те ће на тај начин моћи лакше и прегледније да утврди тачност својих права и обавеза. Знатан број својих добара Општина је уступила хуманим, социјалним и културним друштвима, на бази задржавања своје сопствености и са ограниченим искоришћавањем у погледу рока и одређених циљева, тако да та добра остају и даље општинска својина, а она има права повраћаја и пре рока, ако се добра не искоришћују за унапред одређене сврхе.

У минулој години Општина није приступала куповини имања, не рачунајући плаћање експропријација за потребе модерног уређења Београда и саобразно генералном плану. Нова општинска управа није хтела намерно да следује примеру у погледу откупа имања, међу којима је велики број и таквих која су Општини непотребна, а многа међу њима налазе се на таквим местима да их апсолутно није требало сада откупљивати. Добро је и циљ треба да буде сваке правилно схваћене комуналне политике, да Општина располаже са што више својих сопствених имања. Али не иде да се то чини произвољно и огромни комплекси терена откупљују без смисла и потребе. Тако је данашња Управа затекла око 64.000.000.— динара који имају да се исплате да име експропријација. Данашња Управа прегледала је све експропријације и многе је од њих редуцирала. До данас је исплаћено преко 21.000.000.— динара, редуцирано је 12 милиона динара, остаје да се редуцира још 12 милиона, а има да се исплати око 15.000.000.— динара. Као и код осталих отсека и одељења, тако је и у Управи добара Општина завела политику штедне и рационалног газдовања уопште и верује да ће такав рад у блиској будућности дати добре резултате.

Код свих ових послова важно је истаћи да је потребно добити мало више у времену, да би се у свима многоструким изражајима комуналног старања дошло до потпуне срећности, јер, као што је у почетку наглашено, поред старања да се очува континуитет рада и да текући послови уопште не буду у застоју, Општинска управа морала је систематски и смисљено да изводи реформе водећи рачуна увек о томе да се никакав застој не појави. Специјално код Управе добара има да се учини још врло много у наредним данима.

То исто важи и за економат Општине Београдске, благајну, ликвидатуру и књиговодство, чији су послови стављени на сасвим нову базу. У вези тога вредно је споменути да је данас књиговодство према осталим одељењима претрпело корените измене, а нарочито је важно да је књиговодство са ликвидатуром Трамваја и Осветљења спојено са општом ликвидатуром и књиговодством, које је сада при Општини и не само да је потпуно реорганизовано, него се сви ти послови, сада цен-

тралисани, обављају са већом експедитивношћу, а са далеко мањим персоналом. У најкраћем року биће постигнут и онај идеал за који је Суд од самог почетка свога рада тежио, а то је, да се у књиговодству истог дана увече може да утврди тачно финансијско стање Општине. Умањивање броја персонала увек претпоставља боље квалификације овога и томе је поклоњена нарочита пажња. Мада је Општинска Управа плаћала своје чиновништво несравњено боље него раније, ипак су персонални издаци знатно смањени услед редуције непотребног особља. Уопште Суд стоји на становишту да способно особље треба добро платити и од њега тражити савесно обављање посла.

Оснивање Општинске Штедионице дало је Општини такође читав низ могућности за олакшавање специјално ових послова, при чему се никада не отступа од правила да је Штедионица потпуно аутономна и да Општина може бити са њом само у пословним везама. Предузете су мере да благајна општинска, која је и иначе оптерећена не прима више кауције, него да се ове депонују код Општинске Штедионице, а у скорој будућности уредиће се то и код других врста наплата, у колико се то да извести, споразумно са Штедионицом и без штете по њен даљи рад, тако да ће Штедионица обављати највећим делом општинску благајничку службу. За сада је Штедионица овлашћена да уместо Општине исплаћује интерес и анuitет за швајцарски зајам и прву отплату положиће на дан 2. марта ове године. Потребну суму за ту исплату Штедионица има већ у својим касама.

Кад је већ реч о Штедионици важно је истаћи још један посао који је она узела на себе, а од кога се очекују велике опште користи. На једној конференцији са учитељима и управницима основних школа у Београду, на којој је био заступљен и Суд, покренуто је питање о организацији штедне код школске деце. Позната је ствар да наш народ не уме да штеди и то је једна од наших великих националних мана. Васпитањем школског подмлатка и упућивање његовог ка штедњи учиниће се велика услуга општој националној ствари. Општинска управа заједно са Управом Општинске Штедионице очекује на овој страни велике успехе како у погледу материјалном, тако исто и првенствено у васпитном погледу. Да Општинску Штедионицу у овом послу није водио само материјални интерес види се из тога што она није жалила жртве да изда око 10.000 бесплатних књижица школској деци и да као први улог да сама по 5.— динара уз сваку књижицу. Штедионица ће то чинити и у будуће за сву децу првог разреда основне школе.

Суд је нарочиту пажњу обратио на контролу свих својих издатака и у жељи да та кон-

трола буде што строжија молио је да Главна контрола делегира своја лица, која ће исту да врше, што је и учињено, док се ово питање не буде дефинитивно друкчије решило посебним законским прописима.

Новим статутом уведен је и *Контролни одсек*, на чијој се организацији сада ради, у вези са доношењем новог предлога буџета, који је већ завршен. Контролни одсек као једно по све ново тело, имаће непосредан додир и утицај на ток целокупног пословања општинског и даће максимум безбедности како у погледу правилног вршења службе, тако исто и у погледу саме солидности чиновника, чија се одговорност на тај начин потенцира.

У вези оснивања контролног отсека не мање је важно истаћи да је општинским статутом предвиђено и оснивање *једног централног магацина*, који ће вршити све набавке за потребе Општине и из кога ће се издавати материјал потребан свима одељењима. Суд очекује да ће оснивање овог магацина довести знатне уштеде како због централисања самих набавака, тако и због контроле којој ће издавање материјала бити подвргнуто. Администрација у ов. магацину као и сви други послови у њему вршиће се на најмодернији начин.

Кад се говори о привредно-финансијском одељењу треба споменути и послове које је Општина обавила у погледу *закључења и регистрација зајмова и финансијских обавеза у опште*, а који са доношењем статута представљају најзначајније моменте у пословању данашње општинске управе.

Финансијска ситуација, коју је нова Управа затекла у Општини није била ни мало повољна, што је у осталом у више прилика наглашено од стране представника Општинске управе. На једној страни Општина је затекла *краткорочне зајмове* којима је рок истицао и које је требало исплаћивати, докле је на другој страни грађанство од Општинске управе очекивало да предузме радове у већим размерама. У истој мери важно је истаћи да су предузимачи с правом тражили да им се исплате дужне суме. Што је још отежавало финансијску ситуацију то је околност: да су *краткорочни зајмови употребљивани за инвестиционе сврхе*, а то је противно свима принципима правилног финансирања. Ускоро по доласку нове Управе пада и рок за исплату Блеровог зајма, и тај моменат био је одлучујући да Општина закључи зајам у износу 26,000.000.— швајцарских франака код Друштва Швајцарских Банака, уз истовремено уступање електричне централе за један период од 25 година. Одговорност за стање у коме би се Општина нашла да ово питање није овако брзо и правилно решено била би велика. Поред тешке ситуације у којој се Општина налазила због одбијања Блера да про-

дужи рок исплати зајму долази још једна тежа околност, а то је што је група Блер уживала и познати приоритет у року од два месеца који је такође представљао опасност за правилно вођење финансијске политике у опште. Гоњена тим тешким чињеницама Општина је с обзиром на приоритет Блера морала прво да закључи зајам код Државне Хипотекарне Банке, како би могла да сачека да двомесечни рок приоритета дође, па да тек онда приступи закључењу зајма са групом Швајцарских Банака, и она је после одобрења одбора закључила поменути зајам по курсу 98% и са интересом 7% годишње и провизијом 1% која се исплаћује сваких шест месеци. У уговор о зајму није ушла одредба о приоритету, тако да је сада Општина слободна да закључује нове зајмове где и како сама за сходно нађе и према својим стварним потребама. Овај зајам Општина је добила на четири или на четрнаест година. Од примљене суме исплаћено је Блеру и Југословенској Удруженој Банци 232,000.000.— динара, а Општини је остало на расположењу 48,000.000 динара. Тако је нова Општинска управа из једне ситуације у којој је без мало могло да се деси да Општина буде принуђена да обустави своја плаћања изашла врло срећно, закључивши један врло повољан зајам и то у време када прилике на новчаном тржишту нису биле никако повољне. Општина је сада у тој згодној ситуацији да може да сачека време повољно за прављење једног дугорочног зајма, што се не може учинити у овоме моменту докле год се прилике на новчаном тржишту не побољшају.

Код уступања *Електричне централе* обезбеђена је максимална цена по киловат часу, тако да Општина верује да ће сразмерно са увеличаном потрошњом, што је у вези са прираштајем становништва Београдског и цена бити у најмању руку сносљивија у периоду времена у коме Швајцарска група ужива концесију. Уговором је предвиђена цена струје 1,27 динара по киловату код потрошње 30,000.000 киловат часа годишње, 0,75 дин. код потрошње од 30—40,000.000 киловат часа, а 0,65 дин. код годишње потрошње од 40—50,000.000 к.в.ч. Том приликом Општина је сматрала за потребно да дистрибуцију струје, трамваје и т. д. задржи у својим рукама. Централа ће бити подигнута на Дунаву испод доњег града, у продужењу улице Краља Петра.

У вези овога зајма вредно је споменути да је раније закључени уговор са Трговачко-Индустријском Банком за добијање електричне струје за водовод у Макишу створио веома тешке услове за Општину Београдску, што се види и по томе да је њој поднет рачун за исплату суме од преко 3,000.000.— динара за неутрошену струју и са ценом од 1,20 по киловат часу, а за утрошену 1,85.

Ради употпуњавања слике у форми овога краћег, начелног излагања, треба знати да је Општина наследила један буџет, који је знатним делом био фиктиван, т. ј. са назначењем прихода који су остали апсолутно неостварљиви. Тако исто наслеђен је буџет са знатним дефицитом у почетку буџетске године, што је нарочито дошло услед тога, да је управа затекла смањену цену струје, а оставила у буџету исте приходе који су били предвиђени и за скупу тарифу. И не само то, него је Општина наследила и масу других обавеза, тако да су летећи дугови у моменту доласка нове Управе представљали суму од близу 133,000.000.— динара, а сада та сума износи око 68,000.000.— дин. На једној страни требало је, дакле, одговорати свима текућим обавезама и одржати овако велики, сложен организам као што је Општина, а на другој ликвидирати постепено дугове које је Општина добила у наслеђе у тако великим размерама. Многе обавезе су ликвидиране у колико су допуштали редовни, а нарочито увеличани приходи, за које захваљујемо пре свега интензивном и енергичном прибирању прихода.

Кад је реч о продужењу радова треба истаћи да је Општина уступила радове на почетак Општем Грађевинском А. Д. у износу 45,000.000.— динара, по програму, који је на предлог Суда усвојио Општински одбор. Систем улица које се калдрмишу разликује се битно од ранијих, пошто је на једној страни унапред обезбеђен кредит за радове ове врсте, а на другој што су улице смињено повезане, тако да је на тај начин избегнута она ранија распарчаност у изради улица, раштрканих по целом Београду и без икакве међусобне везе.

Техничка Дирекција била је нарочито агилна у прошлој години. Нова формација отсека, којих сада има свега шест, са реорганизацијом и знатно мањим бројем чиновништва, учиниће да она у будуће настави рад још интензивније. Она ће стварно тек у овој години моћи да испољи своју делатност већих размера, пошто су на тој страни учињене све потребне припреме. Томе иде на руку и сама набавка на име репарација, о којој је већ било речи.

Инжињерски отсек старао се о пројектовању и одржавању свих врста калдрме по улицама и он је у томе смислу развијао своју активност. После 1927 и 1928 године кад се активно почела да изграђује модерна калдрма у Београду и изводе други радови, изгледало је да ће 1929 године бити мање активна са разлога што су сва средства која су ранијим великим инвестиционим зајмовима била одређена за ту цел била потпуно исцрпљена још у 1928 години. Буџетом за 1929 годину одобрен је кредит за радове на кал-

дрмисању свега у износу 13,000.000.— динара. Са овако малим средствима природно је да се није могло отпочети са радовима у већем стилу. Отуда је израђен само извесан број улица обичном калдрмом и настављено је са радовима из 1928 године, међу којима се издвајају као већи: калдрмисање Карађорђевог и Богојављенске улице и Вилзоновог Трга пред железничком станицом. Из Калдрминског фонда калдрмисана је и цела Немањина улица из кога су плаћени и радови у Карађорђевој и Богојављенској улици и на Вилзоновом Тргу.

Важно је напоменути да је нова Општинска Управа, и ако није имала за то унапред осигуран кредит, уступила разним лифрантима у извршење испоруку сразмерно велике количине каменних израђевина за калдрмисање и то: 1620 вагона ситних коцака и 34000 метара ивичњака, свега за суму од 16,140.000 динара, како би за доцније радове имала спремљен материјал те да га не би морала у брзини набављати са стране.

Такође је од велике важности калдрмисање призомом и коцком у 1929 години Топчидерског друма од Вапине фабрике до Господарске Механе и Топчидерског пута који води преко Звезде до Топчидерске цркве. Ови послови финансирани су из општинских средстава, пошто Општина још није добила новац према Закону о самоуправним путевима.

Закључењем зајма од 26,000.000.— швајцарских франака могло се приступити већој делатности, јер је из тога зајма одређена сума од 15,000.000 динара за радове ове врсте.

Томе треба додати и уговор закључен са Општим Грађевинским А. Д. за модерно калдрмисање улица на кредит а у износу динара 45,000.000.— Према овом уговору треба калдрмисати 18 улица са ваљаним асфалтом и 22 улице са коловозом од ситних коцака. На овај начин калдрмисано је већ 10 улица, а главни део остао је да се изведе у овој години. Ако рекапитулирамо рад Инжињерског отсека, видимо да је у 1929 години израђено нове калдрме (коловоза) у 88 улица, од којих 48 са модерном калдрмом и 40 са обичном калдрмом. Целокупна дужина калдрмисаних улица износи 19.000 дужних метара, од којих отпада на модерну калдрму 11.000 дужних метара, а на обичну 8.000 дужних метара. Површина израђене калдрме у коловозу износи 170.500 м² и то: модерном калдрмом 125.500 м² и обичном 45.000 м².

Нових тротоара израђено је у 78 улица, при чему је вредно напоменути да је Општински Суд израдио и специјалан правилник за тротоаре који је послат надзорној власти на одобрење. Применом тога правилника моћи ће се приступити лакшем и бржем извођењу

тротоара, што ће знатно олакшати комуникације у Београду.

Новог коловоза и тротоара израђено је укупно 242.500 м², и ако се тој површини дода и површина претресене и оправљене калдрме, онда целокупна површина износи 307.800 м².

За све напред наведе радове, заједно са употребљеним материјалом, утрошена је сума од 35.710.350.— динара. Сем тога утрошено је за камене коцке и ивичњаке, који још нису узидани већ се налазе у депоима и разним улицама 8.037.170.— динара, тако да је свега утрошено за калдрмисање у 1929 години, заједно са набављеним материјалом 43.747.520,23 динара.

Није на одмет статистичко упоређење које нам каже да је просечно у једној години рађено: у периоду 1926, 1927, 1928 год. 155.000 м² калдрме, докле је у прошлој 1929 години и то у главном за три месеца, израђено 170.500 м². Тротоара просечно је рађено у годинама 1926, 1927 и 1928 70.700 м², а у 1929 год. израђено је 72.000 м². Важно је да просечна цена једног метра квадратног модерне калдрме и тротоара износи у 1926 и 1927, 230.— динара а у 1929 години свега 180.— динара. Вероватно да ће се сума од 230.— дин. још повећати, услед вишкова који су настали приликом колаудације послова извршених у 1928 години, а који износе око 10.000.000.— динара.

Овом приликом треба истаћи да је Општинска Управа затекла неизвршене колаудације за све радове који су раније били обављени.

Инжињерски отсек у прошлој години спремио је 78 пројеката за извршене као и за будуће радове у 1930 и 1931 години. По овоме програму треба калдрмисати у центру вароши површину коловоза око 200.000 м² и тротоара око 120.000 м² са модерном калдрмом, а на перифериским улицама у којима сада нема никакве калдрме око 365.000 м² коловоза и око 200.000 м² тротоара јефтинијом калдрмом. Исто тако Инжињерски отсек завршио је колаудацију свију послова који су израђени у периоду 1926, 1927 и 1928 год.

Архитектонски отсек бележи такође у прошлој години извесне радове, и ако је број персонала знатно умањен, тако да је од 24 лица упослених у отсеку данас на раду свега 14. За довршење радничких склоништа (мушког, женског и дечијег обданишта), за довршење станова код Топовских шупа, за довршење нове зграде Дирекције Трамваја и Осветлења и одржавање школских зграда, централно грејање у школама, уређење школских вртова и дворишта и слично, утрошено је свега динара 10.637.830.—

Отсек је спремио многе пројекте за шко-

ле и остале општинске зграде, од којих треба споменути и општинску клиницу, за чије је довршење у 1929 години исплаћена једна знатна сума.

Клиница није могла да се заврши у смислу жеља и програма Суда зато што су радови на њој отпочети без дубљих студија и без обзира на све тешкоће које стоје на путу изграђивању клинице на Дунаву, на месту где се сада налази. Нарочито није вођено рачуна о манипулацији и о диспозицији зграда. Како је за њено довршење потребно још много милиона, а Суд апсолутно није имао средстава да то учини, то ће се довршење клинице наставити у току ове године, како би Београд био обезбеђен и са те стране. Исто тако није било одређеног кредита и за откуп потребног земљишта, нити за довршење споредних зграда, што све чини да суме за њено довршавање постају много веће него што се у прво време мислило. Тако није предвиђен трг, хале и друго. Оно што отежава довршење клинице то је нарочито место на коме се она подиже, јер се још ни до данас није утврдило да ли се оно неће испресецати прилазним путевима за Панчевачки мост.

У овој години предстоји грађење школа и других општинских зграда, тако да се овај отсек налази пред још већом активношћу. Потреба градње општинског дома улази у програм рада и томе ће се приступити чим се буду створила потребна материјална средства.

Отсек за канализацију наставио је редовне послове према ранијем програму у XI деоници. Укупна вредност израђеног посла Канализационог отсека износи 10.000.000.— динара, при чему је вредно напоменути да је за релативно кратко време израђено 4.739 м³ бетонских канала и 14.083 м³ цевних канала, све у вредности 13.785.200.— динара.

За овај отсек набављено је на рачун репарација око 640 вагона земљаних цеви свих димензија и осталог прибора за извршење канализације. Изгледа да је потребно да се набави још врло мало материјала па да се има материјал за извођење канализације у целом Београду. Код овог отсека треба још споменути да је израђен и правилник о принудном канализовању имања, који ће такође убрзати извођење канализације београдске.

Водовод у 1929 години бележи знатне успехе. Тако су завршени радови на подизању инсталације за чишћење Савске воде на Белим водама. Инсталација може да лиферује 300 лит. у сек. или 25.000.000 лит. на дан пречишћене потпуно стерилне воде за пиће. Са инсталацијом код Шест Топола и савским водоводом за поливање, Водовод може дати 46.000 м³ воде за 24 сата. Она се састоји из каптаже на Сави више стругаре Макиш, из једне централе за потискивање воде на Беле

Воде, из једног довода делом гвозденог, делом дрвеног, укупне дужине 4.700 метара. Вредност целокупне инсталације, како грађевинског тако и машинског дела износи око 7,000.000.— динара.

Тако исто завршени су радови на монтажи нове велике електро пумпе на Белим Водама која може потискивати за варош до 500 лит./сек. пијаће воде и која је пуштена у рад 5 децембра 1929 године. Важно је пуштање у нормалан рад великог довода од 700 мм. пречника од Белих Вода до кафане Мостар у дужини 7400 метара, чија вредност износи око 6,500.000.— динара, а који ради од 5 августа 1929 године. У вези са полагањем овога довода извршени су радови на подизању једног сифонског прелаза преко новог корита Топчидерске реке, једне естакаде од армираног бетона преко старог корита исте реке и једног тунела испод пруге жељезнице Београд—Ниш.

У опште на водоводу је рађено врло интензивно а тако исто извршена је детаљно испирање главних довода са Белих Вода, целокупне водоводне мреже пијаће и савске воде, као и свију резервоара пијаће и савске воде. Вршене су тако исто преко целе године оправке на водоводној мрежи пијаће и савске воде, на одржавању и оправкама јавних чесама и на одржавању и оправци водоводних инсталација у свима општинским зградама. Рађено је на измени и оправљању водомера и т. д.

Општински Суд сматра да и поред обилности послова на водоводу још врло много има да се уради, да би се водовод оспособио за снабдевање проширеног Београда здравом водом. У те сврхе спрењени су пројекти већих размера, што ће бити олакшано и поменим набавкама на рачун репарација. За потребе водовода наручено је око 630 вагона материјала, тако да ће се са овим материјалом моћи да изврше радови и у тако званој трећој зони, за снабдевање водом горњих крајева Београда. У овој години од тога материјала положиће се водоводне цеви за воду за пиће и за испирање кроз Топчидер до на Дедиње, где ће се подићи два бетонска резервоара, за пијаћу и воду за испирање. Одатле од коте 205 има да се веже резервоар који сада постоји на коти 250, тако да ће се резервоари узајамно допуњавати. Горњи резервоар у другој зони у Београду везаће се од Мостара са цевима од 500 мм. у пречнику за снабдевање водом друге зоне.

Овом приликом вредно је напоменути да су вршена и истраживања подземне воде ради евентуалног повећања количине воде за потребе становништва у случају да се оно повећа на пола милиона.

Важно је да је Београд у прошлој години имао довољно воде а да ће потребне количи-

не у овој години бити обезбеђене у још јакој мери.

Катастар Општине Београдске не само да је наставио раније послове, него је тако исто изводио и потпуно нове радове у већем обиму. Између осталог Катастар је помагао и пореским властима код израде операта, завршио је регулациони план Дедиња и наставио послове за даљу обраду Генералног Плана у делу проширеног атара, као и ван грађевинског реона. Практичном извођењу ових послова није се могло приступити зато што се очекивало дефинитивно обележавање општинског атара, тако да се отсек ограничио на припремање пројеката који ће се извести саобразно закону о атару и потребама увеличаног Београда. Општинском Суду остало је да у вези тога изведе организацију одеља за регулацију. Ово у толико пре јер нови Закон о атару предвиђа могућност измене Генералног плана до 1931. године, чиме је посредно наметнута дужност Општини да изради дефинитиван Генерални план до тога рока.

Дирекција Трамваја и Осветљења упутила је целокупан свој рад у правцу стављања овог великог општинског предузећа на базу индустриског предузећа и искоришћења његовог са што већим рентабилитетом и што бољим ефектом. Поред свих настојања да се трошкови око производње електричне енергије сведу на минимум, ипак су ти трошкови велики, у поређењу са данашњим модерним постројењима која су саграђена по последњим принципима модерне технике. У прошлој години произведено је 25,473.949 киловат часова електричне енергије, док је у 1928 произведено 23,032.100 кв. ч. Значи да је у 1929 години произведено 9,32% више него у 1928. Поред радова на ревизији и одржавању целокупног постројења Дирекција Трамваја и Осветљења извршила је и неколико већих радова. На електричном делу постројења извршена је монтажа мотор-генераторске групе од 1000 кв. за трамвајску струју. Ова група велике снаге омогућила је да се цео трамвајски саобраћај може одржавати потпуно сигурно у погледу снабдевања струјом. Исто тако треба споменути потпуну преправку и премештање конверторске групе од 300 киловата у ново израђену зграду код Војне Академије. Ова група претвара трофазну струју високог напона од 21000 волти у једносмислену струју од 600 волти за трамваје и постављена на један важан чвор трамвајске мреже корисно служи правилном напајању мреже и осигурава правилан трамвајски погон. Обрађана је велика пажња на развод електричне енергије како би губитци у преносу били што мањи и у те сврхе утрошено је оно што је предвиђено буџетом. Приликом кадрирања улица извршено је и полагање каблова у земљу, што одговара садашњим принципима техни-

ке, да једна разводна мрежа буде што је могуће више положена у земљу. Како стање инсталација у великом броју приватних домова није исправно, извршена је ревизија око 10.000 старих инсталација, а нових 5.200 — што значи скоро половина свих инсталација у Београду где Општина има близу 34.000 претплатника.

Велику активност показао је трамвајски возни парк заједно са радионицама, које су комплетирале.

У току прошле године израђено је сасвим нових пруга, као и нових на месту постојећих старих и то: на бетонској подлози 4.662,20 метара колосека, на макдамској подлози 578 метара и убачено је нових шина проф. 180/180 место старих 1275,31 метара. Свега је израђено новог колосека 6.515,51 метар.

Постављање крстова и скретница на раскршћу код Жагубице и код Српског Краља остварена је веза за кружну линију број 2, као и за малу кружну линију број 5, која везује центар Београда са пристаништем и железничком станицом. Постављањем нових трамвајских колосека није се много добило у дужини трамвајских пруга, али се зато много добило тиме што је стари дотројали колосек замењен новим и оспособљен за сигуран саобраћај.

Једна од великих новина коју овде треба истаћи јесте набавка нових машина за израду обрачуна за електричну струју и аутоматско књижење, чиме се рад око наплате утрошене струје од стране претплатника потпуно механизује и усавршава, тако да се више неће моћи догодити да поједини претплатници не добију по неколико месеци извештај о дуговању за утрошену струју, као што је то раније много пута био случај. И ако је тарифа у 1929 години била знатно нижа но у 1928 години наплаћено је у току 1929 године укупно 65.000.000.— динара, док је 1928 године наплаћено укупно 54.000.000 динара. Док су раније године остављале 8—12.000.000.— динара дуговања приватних претплатника, година 1929 завршена је са остатком дуга од свега 2.500.000.— динара и то највећим делом од државних надлештава.

Отсек за паркове, како по замашају тако и по значају послова којима се бави, заузима једно веома важно место. У минулој години овај отсек наставио је интензивно засађивање дрвореда у улицама Краљице Наталије, Франкопановој, Свето Савској, Београдској, Краља Милутина, на Топчидерском путу итд. Исто тако преуређен је један велики део Топчидерског парка у површини 3 и по хектара и претворен у модеран парк енглеског стила. Извршене су велике поравке у парковима код железничке станице и великом парку између станице и Бристола, затим у Карађорђевог парку и код Студентског дома. Отсек је отпо-

чео радове на уређењу Теразиске терасе, а изнад свега треба истаћи његове послове на реконструкцији Великог Калемегдана и једног доброг дела тврђаве. Општина је обратила нарочиту пажњу да се код извођења ових радова и на даље очува строг карактер старе тврђаве, која је једна ретка знаменитост Београда и која даљом обрадом терасе и паркова долази све више до архитектонског и опште монументалног изражаја. У вези тога спрењени су пројекти за Мали Калемегдан као и за обраду Горњег Града, што ће се извести чим се исти буде уступио Општини на употребу. Захваљујући крајњој предустретљивости војних власти, Калемегдан је могао и до сада да се правилно уређује, па ће то свакако бити ускоро случај и са даљом обрадом Горњег Града, која ван сваке сумње чини најлепши део Београда. У овом отсеку извршена је такође редукција персонала, аналого штедњи која је иначе спроведена на овој страни.

Из овог краћег извештаја види се да Општина у прошлој години бележи стварно добре резултате на које она с правом може бити горда кад се имају у виду невероватне тешкоће, материјалне и друге, на које је за то време наилазила у своме раду. У оквиру једног краћег извештаја немогуће је истаћи све моменте, али извештај поред свега напомиње бар оне главне. Из даљих извештаја појединих отсека и одељења, који ће се накнадно штампати, добиће се јаснија слика целокупне комуналне делатности општинске управе. Уз то је вредно напоменути и велики број решених питања која нису обухваћена у извештају а која ради важности треба споменути. Да наведемо само неколико њих.

Да би олакшала грађанству код плаћања општинских такса, Општина је увела специјалне своје таксене марке. Израда ових издана је у наслову на податке о старом Београду, пошто Општина још до данас није усвојила свој грб (питање које ће такође бити ускоро решено). Тако је на основу усвојених скица дат налог за израду клишета на основу којих ће се у наредним месецима поверити Државној Маркарници израда општинских марака, којих такође до сада није било. Ове марке, поред користи коју пружају самом грађанству, олакшаће знатно и општинску службу и изнад свега проузроковаће смањивање персонала који је упуштен око наплате ових такса.

Општинске Новине управа Општинске преустројила је потпуно, тако да оне данас имају карактер одлично уређеног часописа и пружају лепу лектуру не само за општинске службенике него и за осталу читалачку публику. Часопис поред службеног дела у коме су тачна обавештења о кретању послова у Општини, садржи увек у првом делу и оп-

шти део, о свима питањима комуналног живота и на њему сарађује велики број стручних сарадника. Можемо с правом рећи да „Општинске Новине“ данашњег облика могу да се такмиче са свима другим званичним општинским органима, како по садржини тако и по самој техничкој обради. Оне су објавиле много слика из старог Београда, доприневши тиме посредно и чувању старина, које се постепено прикупљају у општинском музеју. При томе је од нарочите важности чињеница, да су „Општинске Новине“ данас потпуно активне и да се овако велики лист издаје са много илустрација, без икаквог нарочитог оптерећења општинског буџета, што никада до сада није био случај. Своје расходе Уредништво покрива из претплата, огласа и слично.

Гасна Централа занимала је такође Општинску управу, која је ове послове наставила у вези припрема које су биле предузете од раније Управе. Општински одбор свестрано је ушао у испитивање повода и на крају донео закључак о уступању Гасне Централне фабрици Франке Верке, која је са Судом, према одборском овлашћењу повела преговоре, а који су такође приведени крају. Исто тако треба подвући и уступање уопште, чија ће израда омогућити добрим делом бољи саобраћај публике са Савског пристаништа.

Крајем ове радне године Општинска управа обавила је не мање важан посао око дочека поклонствених депутација, при чему је сматрала да је био њен дуг као престоничке општине, да предљачи предусретљивошћу према представницима општина целе Краљевине и тиме нагласи не само значај престонице, него и потребу јачих и срдачнијих веза између свих општина Краљевине. Код свакога дочека Општинска управа узела је учешћа истим одушевљењем и пажњом, коју дугује како с обзиром на представнике општинских управа из унутрашњости, тако исто и с обзиром на сам акт изражавања видне и заслужене лојалности према нашем узвишеном Краљу за велики национални преокрет који се везује за манифест од 6. јануара. Са задовољством констатујемо, да је братски дочек престоничке општине правилно оцењен

од свих делегата, ка и то да ће учвршћивање веза на овај начин дати потстрека за широко развијање народних снага.

Општинска Управа узела је тако исто учешћа и у свима другим репрезентацијама које су тесно везане са њеним положајем као престоничке општине. Она је била агилан сарадник и у Савезу Градова Краљевине Југославије, који ће идућег месеца на позив Београда одржати свој редовни конгрес у Београду. Исто тако одржаване су везе и са представницима градова других земаља, у колико су оне резултирале из међусобног додира и сарадње, која се у новије време све више испољава.

На крају овога извештаја Суд сматра за нарочиту дужност да за све иницијативе и све реформе које су изведене на добро Београда веже и своју захвалност Одбору, који је Суд у томе искрено помагао, тако исто и надзорним властима које су Општини излазиле на сусрет у сваком погледу. Посебну захвалност Суд дугује Господину Претседнику Министарског Савета, који не само што је показао највеће интересовање за судбину Београда као престонице, него је са њему својственим разумевањем, експедитивношћу и љубављу за ствари општег значаја омогућио да рад Општине крене напред и да многе корисне иницијативе дођу до свога крајног изражаја. У свима случајевима, кад год се Општински Суд на Господина Претседника обраћао, никада није био одбијен у праведним захтевима, а то је било од пресудне важности да би се постављени задаци могли да изведу брзином која је диктована потребама Београда.

Суд Општине Београдске не пропушта ни ову прилику а да нарочито не нагласи велики национални преокрет који је наступио познатим актом Њ. В. Краља од 6. јануара, а који је како целокупном народу тако исто и престоничкој општини дао могућности да своје односе консолидује, па самим тим и оспособи за далеко правилније вршење својих комуналних задатака. Нашем узвишеном Краљу, чијем очинском старању дугује цела земља, дугује нарочито Београд, Његова престоница, која је од увек била предмет нарочите Краљевске пажње.

ПРЕГЛЕД

Остварених прихода у јануару 1929. и 1930. године код Таксено Привредног Отсека

НА ИМЕ ЧЕГА?		Наплаћено у јануару 1929. год.		Наплаћено у јануару 1930. год.		Више наплаћено у јануару 1930. год.		Мање наплаћено у јануару 1930. год.	
		ДИНАРА	П	ДИНАРА	П	ДИНАРА	П	ДИНАРА	П
3/5	Т.Бр. 379	Такса за пренос и издавање сточних пасоша	21.673	40	24.804	40	3.131	—	—
3/5	" 381а	Такса за лекар, преглед стоке	28.325	40	28.466	80	141	40	—
3/6а	" 382	Такса од говеђе аренде . . .	147.456	—	136.475	30	—	—	10.980
3/6б	" 382	Такса од телеће аренде . . .	122.105	—	108.413	—	—	—	13.692
3/6в	" 382	Такса од свињске аренде . . .	220.752	—	246.203	70	25.451	70	—
3/6г	" 382	Такса од ситне стоке	7.265	—	7.510	—	245	—	—
3/12	" 396	Запремање тротоара и улице .	2.120	70	3.415	60	31.294	90	—
3/3	" 397	Запремање земљ. на трговима	648.560	40	829.390	85	180.830	45	—
3/14	" 398	Пловни објекти — обаларина	19.781	—	24.872	50	5.091	50	—
3/16	" 410	Држање кола	12.450	—	54.900	—	42.450	—	—
3/17	" 401—401а	Држање аутомобила	71.210	—	223.690	—	152.480	—	—
3/18	" 402—402а	" такси аутомобила	57.210	—	67.820	—	10.610	—	—
3/20	" 414	За држање и истицање фирми	5.900	—	95.647	—	89.797	—	—
3/21	" 405—415а	Такса на рекламе	5.000	—	по решењу А.Бр. 17257 од 2-Х1 1928 услугује Инавалд. Здр. Врачар.				5.000
3/22	" 406	Такса за држање паса	2.300	—	1.800	—	—	—	500
3/23	" 407	Музика, концерти, забаве и биоскопи	249.604	20	288.486	90	38.882	70	—
3/24	" 409	Такса на странце	31.495	—	74.614	—	40.119	—	—
13/а	"	Овера аутобуских карата	13.700	—	26.800	—	13.100	—	—
	"	Извршна такса по рефератима	—	—	287	—	287	—	—
14/3	"	Дугована такса	381.839	84	257.576	56	—	—	124.263
СВЕГА ДИНАРА		2.051.747	94	2.531.223	61	633.911	65	154.435	98
14/3 Дугована такса наплаћена је по доле означеним таксеним облицима									
Запремање тротвара и улице		59.136	24	15.121	—				
" земљишта на трговима		80.500	30	—	—				
Држање аутомобила		22.210	—	3.700	—				
" такси аутомобила		—	—	360	—				
" и истицање фирми		125.935	—	37.337	—				
" паса		3.869	—	400	—				
Музика, концерти и забаве		30.797	—	4.300	—				
Такса на чисту добит		7.061	—	51.947	75				
" " странце		37.281	—	—	—				
" " рекламе		—	—	1.000	—				
" " на јеловнике		3.475	—	780	—				
" " акцис пића		—	—	636	—				
Израда асфалта		10.375	30	141.469	81				
Овера аутобуских карата		1.100	—	—	—				
Такса за улични рад		100	—	—	—				
Извршна такса по рефератима		—	—	475	—				
СВЕГА ДИНАРА		381.829	84	257.576	56				

12. фебруара, 1930. године
БеоградШеф привредног таксеног отсека
Драг. О. Новаковић

СПИСАК

ОДОБРЕНИХ ПЛАНОВА ЗИДАЊА ОД 24. ДЕЦЕМБРА 1929. ДО 13. ФЕБРУАРА 1930.

ПРЕЗИМЕ И ИМЕ СОПСТВЕНИКА	Улица и број имања	ИМЕ И ПРЕЗИМЕ ПРОЈЕКТАНТА	Каква је зграда	Примедба
Југословенски Соколски Савез	„Тркалиште“	Коруновић Момир		трибине
Савчић Војин	Скендербегова	Антић М.	приземна	
Тунер и Вагнер	Банатска 4 и Израиљева 10	Тунер и Вагнер		препр. и дозиђ.
Dr. Арсенијевић Илија	Толпоаска и Вој- воде Драгомира	Јовановић Милутин		дозиђив.
Алексић Љубица	Кочина 10	Ђорђевић Ђорђе	приземна	
Владуловић Димитрије	Дубровачка 13	Стаменковић Радивоје	са 1 спратом	
Евсатовић Василије	Дубљанска 39	Гранић Дујам	приземна	
Нушопулос Ђорђе	Сарајевска 4а и Војводе Миленка	Дингарац Душан	са 1 спратом	
Влаховић Димитрије	Кр. Александра 256	Стаменковић Радивоје		дозиђив.
Државни Хемијски Лабо- раторијум	Краља Милутина и Његушева	Христодуло Будимир		дозиђ. и надз.
Младеновић Милун	Винковачка 8	Матејић Никола	приземна	
Стојановић Стојан	Ратарска 105	Радивојевић Живан		дозиђив.
Грујичић Михајло	Охридска 10	Јенч Фрањо	приземна	
Хођера Светислав	Мајданска 145	Ђурић Здравко	са 1 спратом	
Лучић Цветко	Вој. Путника 172	Стојковић Влајко	приземна	
Шећеров Славко	Бирчанинова 15	Шићански Драг.		шупа
Рајковић Милан	Гружанска 34	Матејић Никола	приземна	
Миливојевић Миливоје и Славка	Енглеска и Дечија	Антић К. Мил.	са 1 спратом	
Обрадовић Милисав и Катарина	Приштинска 18	Сташевски Валерије	са 1 спратом	

Из Одсека Контроле Зиданја

СЛУЖБЕНЕ ВЕСТИ

ПРЕТЛАТНИЦИМА „ОПШТИНСКИХ НОВИНА“

Моле се сви претплатници „ОПШТИНСКИХ НОВИНА“ да своје дужне претплате положи благајни Таксеног Отсека О. Г. Б. ул. Југосвића бр. 1 НАЈДАЉЕ ДО 1. МАЈА Т. Г.

Ко до тог дана не положи дужну претплату, НЕЋЕ ДАЉЕ ДОБИЈАТИ ЛИСТ.

Управа „Општинских Новина“ овога се решења мора стриктно придржавати, јер се „ОПШТИНСКЕ НОВИНЕ“ које су данас по признању наш као и стране јавности — најуређенији часопис Југославије и један од најбољих ове врсте у Европи — ИЗДРЖАВАЈУ ИСКЉУЧИВО ОД СВОЈИХ ВЛАСТИТИХ ПРИХОДА, ОД ПРЕТПЛАТА И ОГЛАСА. Општина Београдска је пре годину дана при реорганизацији листа ставила исти на чисто привредну базу, и она од дана његове успеле реорганизације не даје му никакву помоћ за његов издржавање, пошто су до сада стварани приходи увек покривали све расходе.

Верујемо да ће се претплатници „Општинских Новина“, који су свесни значаја једног комуналног листа као што су „Општинске Новине“, и овога пута одазвати нашем позиву и упутити нам дужне претплате.

Исто се тако надамо да ће и даље досадашњи огласивачи задржати своје огласне стране, од којих су у пропагирању својих продуката и послова морали имати успеха.

„ОПШТИНСКЕ НОВИНЕ“ данас се штампају у 9000 примерака, и одлазе у све крајеве наше простране отаџбине, како у најзабаченије сеоске општине, тако и у биро-е адвоката, лекара, инжињера свих наших градова, као и у све јавне локале и установе у Београду.

„ОПШТИНСКЕ НОВИНЕ“, поред службених и репрезентативности за престоничку општину, имају и значајну улогу у подизању и изградњи Београда, јер се у њима кроз стручне написе осамдесет наших најбољих стручњака из комуналне и социјалне политике расправљају непрекидно сва животна питања београдске комуналне заједнице. На све многобројне манифестације данашњег живота Београда, не бивајући се у томе ускоруд, јер нема облика градске активности, која није на један изванредан начин везана за оп-

штину. Зато су „Општинске Новине“ стални извор документације Београдског живота свих облика, од социјално-комуналног до уметничко-историјског, од економско-привредног до хигијенско-здравственог, од грађевинског до културно-позоришног, извор разноврсног градског живота, који са успехом представља како физичко, материјално развиће Београда, тако и изграђивање његовог духа, ума и културног осећања у XX веку.

Поред верног сликања садашњице, поред савесног прикупљања материјала за дању и скору историју Београда — „Општинске Новине“ својим стручним написима су најбоља сарадња у раду на изградњи будућег Београда, велеграда будуће Европе.

„ОПШТИНСКЕ НОВИНЕ“, стављајући стално и стручно на дневни ред сва животна питања садашњег и будућег Београда, буде јавни интерес и жељу грађана да у питањима, која се тичу њиховог живота, узимају директног учешћа.

А не да се ни замислити рад на питањима муниципалних програма без тесне везе грађана и општинске управе. А та веза, објективно, може се постићи једино општинским стручно-популарним листом, из кога грађани сазнају све што општина ради и намерава да ради, а општинска управа шта грађани желе и у ком се правцу пружају њихове муниципалне тежње.

Зато су „Општинске Новине“ неопходне Београду, и Београђани треба да их помогну плаћањем дужних претплата и претплаћивањем нових претплатника.

Из администрације „Општин. Новина“

САОПШТЕЊЕ О ОВОМ ДВОБРОЈУ „ОПШТИНСКИХ НОВИНА“

Услед нагомиланости материјала, а и огромне важности годишњег извештаја Суда Општине Града Београда о пословању у прошлој години који је завршен на дан 18. октобра као на дан саме годишњице — овај број „Општинских Новина“ морао је да изађе уместо 15. фебруара 22. фебруара као двоброј, а са датумом од 1. марта т. г.

Поред необичне разноврсности и богатства материјала, овај дупли број је одговарајући и по величини — обиму, јер има равно 11 — једанаест — штампаних табака.

Идући број, као и обично, изаћи ће у редовном року — 15. марта тек. год.

Из Администрације
„Општинских Новина“

ОБЈАВА ДРЖАВНОГ СТОВАРИШТА ПЕТРОЛЕУМА У БЕОГРАДУ

Стовариште Петролеума у Београду Топчидерски друм, на основу одлуке Управног Одбора Самосталне Монополске Управе МБр. 31.616 од 30. децембра 1929. год. коју је одобрио и Господин Министар Финансија под Бр. 4. од 4. ов. месеца, продаваће од сада празне дуванске сандуке сиромашним грађанима у реону Општине Града Београда као горивни материјал по следећој продајној цени и то:

- 1.) за велике сандуке по комаду 6.— динара
- 2.) за средње сандуке по комаду 4.— „
- 3.) за мале сандуке по комаду 2.50 „

Ради куповине напред означених сандука потребно је, да дотични купци поднесу Стоваришту своје легитимације да су као сиромашна лица.

Из канцеларије Стоваришта Петролеума у Београду — Топчидерски друм, СЛБр. 28 од 24. I. 1930. године.

ПОЗИВ ЗА ИСПЛАТУ ДУГА ЗА ВОДУ

Позивају се сопственици имања да најдаље до конца ов. м. исплате дуг за воду за 1929. год.

Такође да прво тромесечје ов. г. имају измирит најдаље у току марта о. г.

Ко према горњем не поступи, обуставиће му се даље давање воде.

АУТОБУСКИ САОБРАЋАЈ КА НЕИМАРУ

Од понедеошника 3. фебруара т. г. аутобуска линија „Калемегдан—Чубура“ продужена је кроз котеж „Неимар“ и то улицама: Браничевском, Престолонаследниковом, Хаци-Мелентијевом и Чубурском у Макензијеви, затим даље преко Славије и Теразија до Калемегдана и обратно.

Цене возњи, за сада, остају исте.

Горње се доставља грађанству ради знања и управљања

Из Саобраћајног Одељења Дирекције Трамваја и Осветљења ДБр. 2805 од 1. фебруара 1930. г.

ОСУЂЕНИ ОПШТИНСКИ СЛУЖБЕНИЦИ

Јован Цветковић бив. рачунски ревидент Општине Града Београда пресудом Првостепенога Суда за Град Београд од 3. јануара 1930. год. осуђен је за дело фалсификовања признаница електричне струје извршено у 1928. год. по 29 признаница у суми од динара 46.467 на три године робије и три године губитка грађанске части по издржаној казни, као и да Општини накнади причињену штету и трошкове.

Новић Масловарић помоћник старешине трошаринске станице Општине Београдске пресудом Првостепенога Суда за Град Београд од 28. јануара 1930. год. осуђен је за дело послуге Општинског новца у суми од динара 12.296.— и утаје Општинског новца у суми од динара 36.757.— у 1928. год. на три године робије и три године губитка грађанске части, по издржаној казни, као и да Општини накнади утајену суму и причињене трошкове.

Тодор Тодоровић кафеџија овдашњи закупац кафане „Женева“ пресудом Првостепеног Суда за Град Београд од 31. јануара 1930. год. осуђен је за дело против стајања Општинској Власти и увреде Општинског Суда, на месец дана затвора и плаћање свих трошкова.

Из Правног Отсека Општине Града Београда.

Извештај о најнижим и највишим пијачним ценама на београдској пијаци, а на дан 28. фебруара

Брашно				Кајмак			
Брашно пшен. № 2	1 кгр.	3.—	3.—	1 кгр.	30.—	40.—	
Брашно пшен. № 1	"	3.50	3.50	Сир обичан	"	16.—	24.—
Брашно пшен. бело	"	4.—	4.50	Сир сомборски	"	26.—	30.—
Брашно кукурузно	"	2.—	2.50	Сир качкавал	"	30.—	40.—
Хлеб пшен. црни	"	3.—	3.50	Поврће			
Хлеб пшен. бели	"	4.—	4.—	Пасуљ	1 кгр.	6.—	8.—
Месо				Сочиво	"	14.—	16.—
Говеђина	1 кгр.	14.—	16.—	Кромпир стари	"	1.50	2.—
Телећина	"	16.—	24.—	Кромпир нови	"	1.50	2.—
Јагњина	"	30.—	30.—	Лук црни	"	1.50	2.—
Овчетина	"	16.—	16.—	Лук бели	"	8.—	10.—
Свињетина	"	22.—	24.—	Лук прازی	1 деме	1.20	1.50
Свињско сушено	"	28.—	30.—	Шаргарепа	веза	2.—	3.—
Кобасице	"	20.—	26.—	Купус сладан	1 кгр.	1.50	2.—
Шваргле и чварци	"	20.—	22.—	Купус кисео	"	3.—	3.—
Пршута	"	30.—	40.—	Спањак	"	3.—	5.—
Сланина сирова	"	22.—	24.—	Рен	"	10.—	14.—
Сланина сува	"	28.—	30.—	Кел	"	2.—	3.—
Сланина ужичка	"	40.—	50.—	Келераба	1 пишла	1.30	1.50
Маст свињска	"	24.—	24.—	Зелен за супу	"	1.—	2.—
Сало	"	24.—	24.—	Воће			
Лој нетопљен	"	16.—	16.—	Јабукe	1 кгр.	6.—	8.—
Риба				Крушке	"	5.—	6.—
Шаран	1 кгр.	20.—	25.—	Шљиве сушене	"	10.—	12.—
Сом	"	25.—	45.—	Кестен	"	10.—	12.—
Кечига	"	30.—	80.—	Смокви	"	14.—	16.—
Смуђ	"	20.—	70.—	Лимуни	1 ком.	1.—	1.20
Штука	"	18.—	22.—	Наранџе	"	1.50	3.50
Бела	"	8.—	14.—	Живина и јаја			
Млеко				Кокоши	1 ком.	20.—	30.—
Млеко слатко	1 литар	4.—	4.—	Ђурке	"	60.—	80.—
Млеко кисело	1 кгр.	10.—	10.—	Гуске	"	50.—	60.—
Масло	"	50.—	60.—	Патке	"	25.—	30.—
				Јаја	"	1.—	1.20

СЛУЖБЕНИ ОГЛАСИ

О Г Л А С

Лицитација О.Г.Б. за израду око 180.000 м² калдрме коловоза и око 90.000 м² тротоара на периферији града Београда

На дан 5. марта 1930. год у 11 часова у канцеларији Техничке Дирекције Општине Града Београда (Југовићева 1. приземље) одржаће се 1. офертална лицитација за израду на почек око 180.000 м² калдрме коловоза и око 90.000 м² тротоара на периферији Града Београда у вредности око 30 милиона динара.

Сва лицитациона документа могу се добити у канцеларији шефа Инжињерског Одсека Техничке Дирекције Општине Београдске (угао Југовићеве и Љубичине ул.) за време канцеларијских часова по цени од 100.— динара. Ту ће се добити и сва усмена обавештења.

Из канцеларије Техничке Дирекције Општине Београдске 5. III. 1930. год. ТДБр. 1470 1930.

О Г Л А С

Лицитација Општине Београдске за локални превоз 14.000 тона репарационе робе

Суд Општине Београдске расписује оферталну лицитацију за превоз са утоваром и истоваром, као и слагањем на Општинским слагалиштима у Београду гвоздених и керамичких цеви, у количини око 14.000 тона са Савске обале. Лицитација ће се одржати на дан 15. фебруара 1930. године, у 11 часова пре подне у Управи Водовода, Југовића ул. бр. 1.

Лицитанти морају положити кауцију у готовом новцу у износу од Динара 50.000.— Кауција се полаже на Општинској Благајни најдаље до 10 часова пре подне на дан лицитације.

Услови се могу добити сваког радног дана од 8 до 12 и од 15 до 18 часова у Управи Водовода.

Из Економата Општине Београдске Т. Д. Бр. 1893 од 5. фебруара 1930. године, у Београду.

О Г Л А С

Набавка храстових прагова и туцаника

Дирекција Трамваја и Осветлења у Београду расписује прву оферталну лицитацију за набавку 1000 комада храстових прагова, 50 ком. специјалних храстових прагова и 400 кубних метара туцаника, која ће се одржати код ове Дирекције на дан 10. Марта 1930. године, у 11 часова пре подне.

Лицитанти морају положити код ове Дирекције на дан лицитације а најдаље до 10 часова пре подне кауцију од 5% од целокупне понуђене цене, у готовом новцу, гарантном писму какве веће Банке, које мора бити регистровано код Мин. Финансија и у државним хартијама од вредности.

Страни поданици полажу 10% од понуђене цене.

Понуде се имају поднети у запечаћеним завојима у Дирекцији Трамваја и Осветлења у канцеларији Управника најдаље до 11 часова пре подне на дан лицитације са назнаком: „Испорука прагова и туцаника за Д. Т. и О.“.

Општи и Технички Услови могу се добити у Економату Д. Т. и О. сваког радног дана од 8—12 и 3—6 часова по подне.

Из Економата Дирекције Трамваја и Осветлења ДБр. 1858 од 17. фебруара 1930. године, у Београду.

О Г Л А С

Продужење рока за израду идејних скица за терасу на Теразијама

У вези огласа ове Општине од 10 септембра 1929 године АБр. 19532 који се односи на израду идејних скица за терасу на Теразијама, овим се објављује свима заинтересованим лицима да је рок предаје израђених радова за исти конкурс продужен до 1. априла 1930. године закључно, према постојећим условима.

Осим тога у истом условима мења се тачка 4. на страни 3., те се под в) и г) тражи размера 1:200 за назначене планове.

Из Суда Општине Града Београда на дан 13. децембра 1929. године АБр. 26999.

О Г Л А С

Пажња овлашћеним инсталатерима канализације

Скреће се пажња свима овлашћеним инсталатерима, да пре почетка рада на повереној им кућној канализацији претходно дођу у Канализациони Одсек — Југовићева ул. бр. 1/II — да поред пријаве рада потпишу и оригинални план по коме се има извести одобрена канализација.

Проста пријава рада без потписа оригиналних планова неће се узимати у поступак.

Инсталатери који и после ове опомене не долазе у Одсек ради предходног потписивања плана по коме морају извршити канализацију сносиће последице Правилника.

Из техничке Дирекције општине Београдске ТДБр. 185 З. I. 1930. год.

О Г Л А С

Наплата такса на фирме

У последње време почели су се проносити гласови: да је такса, која се наплаћује за истицање и држање фирми, по ТБр. 404 таксене тарифе Закона о таксама укинута од стране Министарства Финансија и услед тога, кад дођу никасанти Београдске Општине, таксени обвезници изјављују да исту неће да уплаћују, пошто је укинута, а сем тога се обраћају и телефонским путем шефу Таксено-Привредног Одељења за обавештење поводом тога, и тиме се ствара излишно објашњење на уштрб канцеларијских послова.

Пошто напред поменута такса није укинута од стране Министарства Финансија као ни остале таксе, то се препоручује свима таксеним обвезницима, да на захтев никасаната Таксено-Привредног Одељења Београдске Општине измире како таксу за фирме тако и остале таксе и дуговану и за текућу 1929. годину, јер ће се у противном извршити наплата егзекутивним путем, сходно чл. 32 Закона о Таксама.

О Г Л А С

ГОДИШЊА СКУПШТИНА

Удружења Особља Општине Београдске за
помагање у болести и смрти

На основу чл. 36, 37, 39, 40, 41, 42, 43, 44 и 45. правила удружења, одржаће Удружење Особља Општине Београдске своју осму редовну

Годишњу скупштину

на дан 16. марта 1930. год. у 2 часа по подне у Суду Општине Града Београда, Узун-Миркова улица бр. 1., са овим дневним редом:

1.) Избор секретара за вођење скупштинског записника;

2.) Избор три члана за оверу скупштинског записника, који ће уједно бити и бројаач гласова;

3.) Читање извештаја Управног Одбора са билансом и извештајем Надзорног Одбора за прошлу годину;

4.) Решавање по писменим предлозима појединих чланова удружења, који буду поднели Управном Одбору у смислу чл. 43. правила удружења;

5.) Решавање о разрешници за рад и радне Управног и Надзорног Одбора за 1929. годину;

6.) Избор девет чланова за Управни Одбор у смислу чл. 23. Правила удружења и 5 чланова за Надзорни Одбор у смислу чл. 26. правила удружења, као и 5 заменика за Управни Одбор и 3 заменика за Надзорни Одбор у смислу чл. 45. правила удружења тач. 10.

7.) Право на овој скупштини имају они редовни чланови мушки који су платили свој улог за месец март 1930. год.

8.) Скупштина ће се одржати, ако дође половина, више један од укупног броја редовних чланова, који су платили улог за онај месец, у коме се скупштина држи.

Ако толики број чланова не буде дошао, онда се скупштина одлаже за прву недељу, т. ј. 23. марта 1930. год. са истим дневним редом;

На овој скупштини решава онолики број редовних чланова колико их буде дошло.

9.) За овим Председник скупштине закључује рад и распушта скупштину.

Моле се сви редовни чланови да овој скупштини неизоставно присуствују.

28. фебруара 1930. год.

Београд.

Управа.